

Quisoso ca'tano'sanënpita napopiso'

Quisoso nanpiantarahuatón,
imapisopita ya'notërinso'

1 ¹Iya Tiohuiró. Ca Nocasëco ninshitaantaranquën. ¿Noya quëmanta' ya'huaran? Noya canta' ya'huarahuë. A'na quiricaquë nani ninshitëranquën. Ya'ipi Quisoso naporinso' sha'huitëranquën. A'chininsonta' anitotëranquën. ²Ya'ipi inápaquë panantaquë huarë' naporinso' ninshitëranquën no'tëquën nitotamaso marë'. Iporaso' naquëranchin ninshitantaranquën. Co'huara Quisoso inápaquë pantayátëraponhuë', ca'tano'sanënpita huayoninso' sha'huitërin paatona' a'chinacaiso marë'. Ispirito Santo nohuanton, sha'huitërin. Inapita napopisonta' nitochin, ta'to, ninshitantaranquën. ³Quisososó' tëhuënachchin chiminpirinhuë', nanpiantarin. Ina piquëran catapini shonca tahuëri isoro'paquë ya'huëantarín. Ca'tano'sanënpita ya'notëra'piarín nanpiantarinso' natëcaiso marë'. Yosë hua'anëntërinso' a'chintaantarín.

⁴A'na tahuëri inapitarë' ni'so', sha'huitërin:

—Ama a'naroáchin Quirosarin quëran pipicosohuë'. Isëquë ninaco' Ispirito Santo o'main. “Ispirito Santo a'patimaranquëma',” tënin Tata Yosë. I'hua chachin sha'huitëranquëmaso'. ⁵Coanshaso' i'quë aporintërinquëma'. Iporaso nipirinhuë' Ispirito Santo

aya'coancantaranquëma' catahuainquëmaso marë'. Co hua'qui quëranhuë' ya'coancantarinquëma', itërin ca'tano'sanënpita.

Quisoso inápaquë pantarinso'

⁶Ina quëran niyontoantarahuatona', Quisoso natanpi:

—Íráca Siniro isairio'sa' pancana hua'anëntopirinahuë'. ¿Ipora chachin chiníquën nanantaton, ina pochin acoantaran ti? itopi.

⁷—Tata Yosëichin chini chiníquën nanantërin. Inaora nohuanton, ma'sha acorin. Ma tahuëriso' acoamara. Onporosona napoarínso', co Yosë nohuantërinhuë' canpita nitotacamaso'. ⁸Iporaso nipirinhuë' Ispirito Santo na'con catahuarinquëma'. Ya'coancantohuachinquëma', nóya pënëntarama'. Ina nohuanton, nani ma'sha nanitaparama'. Ya'ipi naporahuëso' ni'nama', nani nitotërama'. A'napitanta' sha'huitoco'. Quirosarinquë chachin sha'huitoco'. Ina quëran ya'ipi Cotia parti paatoma', sha'huitonco'. Samaria partinta' sha'huitonco'. Ya'ipi parti paatoma', sha'huitëra'piaco', itërin Quisosori.

⁹Ina topachina, Yosëri inápaquë quëpantarin. Ca'tano'sanënpitari nicasoi', inápaquë pantarin. Nè'përápírinahuë', chitorori imotërin. Co huachi quënanpihuë'. ¹⁰Inápaquë pantaquëya', nè'përápírinahuë', a'nanaya catoya'piri ya'notiimarin, huirítón a'mopiso'.

¹¹—¿Ma'marëta' caririario'sanquëma' inápaquë në'pëtërama'? Quisoso nani pantarin. Yosëri inápaquë quëpantapirinhuë', ina chachin o'mantararin. Inápaquë pa'ninso pochachin a'na tahuëri o'mantararin, itërin.

**Cotasë ya'huërënamën
Matiasë acopiso'**

¹²Ina natanahuatona', Oriposë panën quëran nohuaramarahuatona', Quirosarinquë paantapi. Co aquëyahuë'. A'na quiromitro pochin aquërinso'. ¹³Canconahuatona', a'na pëiquë pa'pi. Inapa pë'satë' pëi' ni'ton, nanpëpi. Inaquë naporo' yacapatapi. Pitro, Coansha, Santiaco, Antërisë, Pinipi, Tomasë, Partoromi, Matio, inapita ya'huërë-rapi. A'nanta' Santiaco. Arpio hui'nin inaso'. A'na Simonta' ya'huërin. Inaso' copirno no'huina'piro'sa' imapirinhuë', inanta' Quisoso imarin. A'na Cotasënta' ya'huërin. Santiaco hui'nin inaso'. ¹⁴Inapitaso' nani tahuëri niyontonatona', Yosë nontápi. Quisoso iinpitanta' huë'pi Yosë nontacaiso marë'. Sanapi'santa' inaquë huë'pi. A'naso' Maria. Quisoso a'shin inaso'. Napopianachin yonquiatona', inaquë na'con Yosë nontápi.

¹⁵Ina quëran na'a Quisoso imapisopita niyontonpi. Pasa cato shonca piyapi'sa pochin ya'huëpi. Pitrori huancánachin huanirahuaton, itërin:

¹⁶⁻¹⁷“Shonca catoya'picoi iyaro'sa' Quisoso nani acorincoi a'napita a'chinta'huaiso marë'. Cotasënta' acorin ni'ton, quiyapitarë' Quisoso ca'tanpirinhuë', inimiconënpitari yamapachina, sha'huirapirin. A'notonpachina, mapi. Iráca Ispirito Santo nohuanton, Cotasë napocaso' ninorin. Tapiri ninoton, Yosë quiricanënquë ninshitërin. Iráca ninorinso chachin naporin. ¹⁸Sha'huirapirinso marë' coriqui quëtöpi. Ina

coriquinënquë no'pa' pa'anpi. Cotasëso' nitëparahuaton, no'paquë anotaton, ya'poirin. Chi'chirinamën pipirin. ¹⁹Ya'ipi Quirosarinquë ya'huëpiso-pita natantopi. Natantahuatona', ina no'pa' apoyatopi. Inahuara nananquë *Aquirama* itopi. Aquiramaso', 'Huënai' No'pa', tapon naporin. ²⁰Yosë quiricanënquë ninoton, ninshitërin:

‘Ama insonta' pëinënquë
ya'huë'insohuë'.

No'panëonta', tanahuantërarin
quëran pantachin,' tënin.

Ina quëran tantarin:

‘Ina ya'huërënamën a'na acoantaquë', tënin anta' Sarmos quiricaquë.

²¹⁻²²Napoaton iyaro'sa' a'na quëmapi acoanta'ahua' Cotasë ya'huërëtacaso marë'. Iráca Coansha aporintaso', Siniro Quisoso caniaririn a'chinacaso'. Naporo' na'a miachincoi Quisoso imarai. Nani tahuëri ca'tanai. Inápaquë panantaquë huarë' ca'tanai. A'nara' Quisoso ca'taninso chachin acoanta'ahua'. ‘Quisoso nanpiantarin. Canta' ni'nahuë,' ta'caso marë' aco'ahua',” tënin.

²³Ina marë' catoya'pi huayonpi. A'naso' Matiasë. A'nanta' Cosi Parsapa. Costo itopi anta'. ²⁴Ina quëran Yosë nontopi. “Quëmasáchin Siniro, ya'ipi cancanëhuëi quëran yonquiraiso' nitotëran. ¿Insota' nohuantëran aco'huaiso', ²⁵inanta' paaton, a'napita a'chintacaso marë'? Cotasë co huachi nanitërinhuë'. Nani a'porinquën ni'ton, parisitopiquë pa'nin,” itopi.

²⁶Ina quëran cato' ya'pi nininënpita cato' na'pitëa'huayaquë ninshitopi. Yontëra'huayaquë po'morahuatona', pa'tan pa'tantohuachinara, Matiasë nininën pipirin. Shonca a'nara' ca'tano'sanënpita ya'huëpirinahuë', iporaso huachi shonca cato' ca'tano'sanënpita ya'huantapi.

Ispirito Santo o'marinso'

2 ¹Ina quëran Pinticosti tahuëri nanihuachina, Quisoso imapisopita inaquërâchin niyontonpi. ²A'nanaya chiníquën irininso' natanpi. Panca ihuan pochin tënëntërimarin. Inápa quëran o'marin. Ya'lipi pëianaquë tënënahuanin. ³Ina quëran pën nënërinso pochin nininsopita ya'noimarin. Ya'lipiya a'naya a'naya motoanshirainënaquë chiniimarin. ⁴Napohuachina, Ispirito Santori ya'lipiya ya'coancantërin. Ina quëran inari catahuarin nisha nisha nananquë nonacaiso marë'. Co nitotaponaraihuë', a'naroáchin nonpi huachi.

⁵Ina ninanoquë chachin na'a cotioro'sa' ya'huëapi. Nisha nisha parti quëran huë'pi Yosë chinotacaiso marë'. Napoaton nisha nisha nananquë nonpi. ⁶Quisoso imapisopita nisha nisha nananquë nonsapiso' natanpi. Natanahuatona', notohuaro' piyapi niyontonpi. A'naya a'naya inahuara nananquë nonpiso' natanahuatona', pa'yanpi. ⁷Chiníquën pa'yanatona', ninontopi.

—Ma'pitata' natanëhuaso'. Isopitaso Cariria parti ya'huëpisopitarâchin niponaraihuë', ⁸¿onporahuatonata' canpoa' nisha nisha nananquë nonëhuaso pochachin inahuanta' a'naroáchin nonpi? topi. ⁹Nisha nisha parti ya'huëpisopita nani huë'pi. Partiaro'sa', miriaro'sa', irano'sa', Misapotamiaquë ya'huëpisopita, Cotia parti ya'huëpisopita, capatosiaro'sa', pontoro'sa', asiaro'sa', inapita natanapi. ¹⁰Piriquiraro'sa', panpiriaro'sa', iquipitoro'sa', nipiario'sa', Sirini pirayan ya'huëpisopita, inapitanta' nani huë'pi. Ni'toro'sa' Noma quëran huë'pisopitanta' natanapi. ¹¹A'naquën cotioro'sa', a'naquën nisha piyapi'sa' niponaraihuë', Yosë chinotopi. Critaro'sa', arapiario'sa', inapitanta'

huëcatona', natanapi. “Nisha nishanpoa' nicarihuarahuë', canpoa' nanamënpoaquë chachin nontarinënpoa'. Yosë pa'yápiro nininso' sha'huitarinënpoa', natanëhua'. ¹²Ma'pitata' napopi,” ta'tona', pa'yanpi.

—¿Onporahuatonata' naponontërinënpoa'? topi. ¹³A'naquënso nipirinhue' tēhuarahuatona':

—No'pitona', napoapi, toconpi.

Pitro pënëntërinso'

¹⁴Shonca cato' ca'tano'saso nipirinhue', co tē'huatonaraihuë' huanipi. Pitroso' a'ninquëchin huanirahuaton, chiníquën nontërin ya'lipi piyapi'sa' natanacaiso marë'. “Noya natanco iyaro'sa'. Ya'ipima Quirosarinquë ya'huëramasopitanta' natanco onporaisona no'tëquën sha'huichinquëma'. ¹⁵Isopita no'pipi,' topiramahuë', co no'piraihuë'. Co yono pi'iyátërarinhue'. Co tashiramiachin no'pirëhuë'. Ispirito Santo ya'coancantërincoi ni'ton, naporai. ¹⁶Irâca pënëntona'pi Coiro itopiso', ninoton ninshitërin ipora ni'saramaso'. Yosë noninso chachin ninshitatón, tapon:

¹⁷ 'A'na tahuëri ispiritonëhuë

a'pamarahuë

nisha nisha piyapi'sa' ya'coancantacaso marë'.

Ya'coancantohuachin, hui'nampita nanamëhuë sha'huirapi.

Hui'napi'santa' co huë'ëponaraihuë', hua'narëso pochin quënanapi.

Mashoro'santa' hua'narapi.

¹⁸ Naporor' ya'lipi natërinacosopita ispiritonëhuëri ya'coancantarin.

Ina nohuantón, nanamëhuë sha'huirapi.

¹⁹ Inápaquë nani ma'sha acoarahuë. Piyapi'sa' quënanpachina', pa'yanapi.

Isoro'paquënta', ma'sha acoarahuë piyapi'sa' yonquicaiso marë'. Huënai', pën, conai' tomontarinso', inapita ni'sapi, ténin Yosë.

²⁰ Sinioro o'macaso' tahuëri na'con yonquicaso' ya'huërin.

Co'huara naniyatërasohuë', nani ma'sha onporapi. Pi'i tashiarin.

Yoqui quëhuashin huënai pochin nisarín. Yosë yonquicaiso marë' inapoarin.

²¹ "Nicha'ëco Sinioro," topachina', nicha'ësarín.

Anoyacancantahuaton, nicha'ësarín huachi,' ténin Coiro iráca ninshítaton.

²² Natanco iyaro'sa'. Canpitanta' israiro'sanquëma' ni'ton, Yosë nanamën anitotarinquëma'. Quisoso naporinso' sha'huichinquëma', nitotoco'. Inaso' Nasaritoquë ya'huërin. Nani ma'sha nanitaparín. Piyapi a'naroáchin anoyatërin. Co ina pochín ni'chinëhuahuë'. Yosëri catahuarin ni'ton, naporín. Napoaton: 'Tëhuëenchachin Yosë quëran o'marin,' topi. Canpitanta' nicatoma', nitotërama'. ²³Napoaponahuë', canpitari atëpatërama'. Masahuatoma', nisha piyapi'sa' quëtonama' corosëquë tëpacaiso marë'. Co Yosë natëpihuë' ni'ton, tëpapi. Iráca chachin Yosëri yonquirín hui'nín chiminacaso'. Ina nohuan-ton, oshanënpoa marë' chimínin. Co nohuan-tërinhuë' naporínin, co macacamaso' nanichitomahuë'. Canpitari atëpatopiramahuë', ²⁴Yosëri ananpitaantarín. Chimirín quëran nicha'ërin. Co chimirín mînsërinhuë'. ²⁵Ina yonquiaton, Tapi iráca tapon:

'Nani tahuëri Sinioro ca'tanarínco. Inchinanëhuë quëran ya'huërarín

achinicancaincoso marë'. Catahuarínco ni'ton, co pa'yana-huë'.

²⁶ Napoaton noya cancantërahuë. Ma noyacha Tata Yosëso paya, tënahuë.

Co naniantaríncohuë', ta'to, co chimina'huaso' të'huatëra-huë'.

²⁷ Yosë yonquiato, nontarahuë. Hua'yanëhuë, Sinioro, co chimipiro'sa ya'huërinquë të'yataranhuë'.

Quëmasáchin natëranquën ni'ton, co nohuan-taranhuë' nonëhuë chanatacaso'.

²⁸ Quëma iranën a'notëranco. A'chintëranco quëma nohuitatëtanquën nóya nãpica'-huaso'.

Nani tahuëri ca'tananco ni'ton, nóya cancantarahuë,' ténin Tapi, iráca ninshítaton.

²⁹Ni'cochi iyaro'sa'. Tata masho Tapi nani chimínin. Iráca nani pa'pitopi. Pa'pitopiso' ipora huanta' ya'huë-rarin. ³⁰Co'huara chimiyantërasohuë', Yosëri itërin: 'A'na tahuëri quëma shiparinquën acoarahuë hua'anënta-caso marë'. Quëma ya'huërenamën hua'anëntarin. Caso' Yosëco ni'to, co nonpintaranquënhuë', itërin. Napoaton shia'huain ninoton, ninshítërin. ³¹Cristo nãpíantacaso' ninorín. 'Co chimipiro'sa ya'huërinquë patarancohuë'. Co nonëhuë chanatarínhuë', ténin iráca ninoton. ³²Iporaso' Quisoso chachin Yosëri ananpitaantarín. Quiyari ni'nai. ³³Ina quëran Yosëri inápaquë quëpan-tarin. Chiníquën nanantërin ni'ton, inchinanën quëran ahuënsërin. Inapota-huaton, sha'huitërin: 'Espirito Santo a'pamaquë' piyapi'sa' ya'coancanchin.

I'hua sha'huitëranquënso,' itërin. Ina quëran Quisosori Ispirito Santo a'paimarin, ya'coancantërincoi, ni'nama'. Napoaton nisha nisha nananquë nonai, natanama'. ³⁴Tapi co nantiantaton, inápaquë pantarinhuë', nitotërehua'. Napoaponahuë', ninshitaton, tapon:

'Yosëri Sinioronëhuë' sha'huitërin:

"Inchinanëhuë' quëran huënsëquë'

³⁵ inimiconënpita cari minsëchinquën," itërin Yosëri,' tënin.

³⁶ Yosë hui'nin chachin iyaro'sa', corosëquë apatanantërama'. Inapoto-piramahuë', Yosëri noya noya ni'nin. 'Inaso' Cristo, a'paimarahuëso'. Sinioro ni'ton, natëcaso' ya'huërin,' tënin. No'tëquën iyaro'sa' nani sha'huitëranquëma', itërin.

³⁷ Piyapi'sa' natanahuatona', na'con sëtöpi.

—Co noyahuë' ninai. ¿Ma'ta' iyaro'sa', onpo'iiso'? itöpi ca'tano'sa'.

³⁸ Napotohuachinara, Pitrori itaantarin:

—Ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', Yosë chachin tahuëretantaco'. "Quisocristo imarahüë," ta'toma', aporihuanco'. Ina imapatama', Yosë oshanëma' inquitarinquëma'. Ina quëran Ispirito Santo aya'coancantarinquëma' canpitanta'. ³⁹ Yosë nohuanton, Ispirito Santo a'patimarinpoa'. Canpitanta' ya'coancantarinquëma'. Hui'namapitanta' ya'coancantarin. A'naquëonta' aquë ya'huëpirinahuë', Yosë nohuanton, imasapi. Imapachina', Ispirito Santori ya'coancantarin inahuanta', itërin.

⁴⁰ Itahuaton, na'con pënënin.

—Ipora ya'huëpisopita co manta' Yosë yanatëpihuë'. Ina marë no'tëquën ana'intarin. Canpitaso nipirinhuë' ama inapita pochin cancantocosohuë'. Yosë nontoco' anoyacancanquinquëma'. Ina quëran cha'ësarama', itërin.

⁴¹ Napotohuachina, na'a natëtöpi. Naporahuatona', i'quë aporihuanpi. Naporo' tahuëri cara huaranca pochin piyapi'sa' ya'conpi. Quisoso imasapi.

⁴² Ca'tano'sa' a'chinpachinara, pa'yatöpi

natanacaiso'. Noya natanatona', natëpi. Noya nini'tona', ya'huërapí. Quisoso chimininsó' yonquiatona', coshatapatapi. Naporahuatona', apira apira Yosë nontapi.

**Quisoso imatona',
noya ya'huëpiso'**

⁴³ Siniorori catahuahuachina, ca'tano'sa' nani ma'sha nanitapapi. Na'a piyapi'sa' a'naroáchin anoyatopi. Ya'ipi piyapi'sari nicatona', pa'yanpi. "Tëhuëenchachin Yosëri catahuarin," topi. ⁴⁴ Ya'ipi Quisoso imapisopita noya nini'tona' ya'huërapí. A'na huëntoíchin pochin nipi. A'naya a'naya ma'sha pahuantohuachinara, nicatahuapi. Co niapiratopihuë'. ⁴⁵ A'naquënso' ma'shanënapita pa'anahuatona', coriqui ma'patopi. Ina quëran a'napita pahuantohuachinara, quëtopi. ⁴⁶ Nani tahuëri Yosë chinotopiso pëiquë niyontonpi. Quisoso chimininsó' yonquiatona', a'na pëiquë a'na pëiquë coshatapatapi. Co apiratonaraihuë', noya cancantapi. Nóya cancantatona', coshatapatapi. ⁴⁷ "Ma noyacha Yosëso paya," tosapi. Ya'ipi piyapi'sari noya ni'pi. Nani tahuëriya a'napitanta' imasapi ni'ton, Yosëri anoyacancantërin. Ina nohuanton, inapitanta' ya'conpi.

Apia anoyatërinso'

3 ¹ A'na tahuëri pi'li tëhuërenahuaso', Pitro pa'sarin Yosë chinotopiso pëiquë. Naporo' ora niyontonatona', Yosë nontopi. Coansharë' pa'sapirinhue'. ² Inaquë a'na quëmapi quënanconpi. Nasitërin quëran huarë' co nanitërinhuë' iratacaso'. Nani tahuëri Yosë chinotopiso pëiquë quëpapi. A'na ya'coanaquë acopi, "Noyápiachin," itopiquë. Inaquë acopi coriqui ma'patacaso marë'. Piyapi'sa' Yosë

chinotopiso pëiquë ya'compachinara, coriqui ma'patërin. ³ Pitro, Coansha, inapita ya'conaso', apiari quënanin. Quënanahuaton, coriqui quëtacaiso' nohuantopirinhue'. ⁴ Pitro, Coansha inapitari ni'sahuatona':

—Ni'coi iyasha, itërin Pitrori.

⁵ "Coriqui quëtarinco," ta'ton, në'pëtarin. ⁶ Pitroriso nipirinhue':

—Co coriqui ya'huëtopirincohue', nanitato, anoyataranquën. Quisocristo Nasaritoquë ya'huërinso' nanan quëtërinco ni'ton, anoyataranquën. Ina nohuanton, noyataran. Huanirahuaton, noya iratëquë', itërin.

⁷ Inchinan imira quëran masahuaton, ahuanirin. A'naroáchin ca'yopirain nantërë chachin chinirin. ⁸ Ina quëran pashitiquintarahuatón, huanirin. Iratarin. Pitro, Coansha, inapita Yosë chinotopiso pëiquë ya'compachinara, inapitarë chachin apianta' ya'conin. Noya irataton, niirárin. "Ma noyacha Yosëso paya," tosárin. ⁹ Inapohuachina, ya'ipi piyapi'sari ni'pi. "Ma noyacha Tata Yosë catahuarinco paya," ta'ton, iratárin. ¹⁰ Ni'sahuatona', piyapi'sari nohuitopi ni'ton, pa'yanpi. "Isoso'

quëmapi, Yosë chinotopiso pëi' ya'coanänquë huënsërahuaaton, coriqui ma'pachantërinso'. ¿Onporahuaatoncha noya iratërin nicaya?" nitopi.

Yosë chinotopiso pëiquë

Pitro pënëntërinso'

¹¹Apia anoyatërinso: "Ama patoco-sohuë," ta'ton, Pitro, Coansha inapita co a'porinhuë'. Cara chachin "Saromon ishpananën," itopiquë pa'pachinara, notohuaro' piyapi'sa' manorahuaatona', inaquë niyontopni. "Ma noyacha ni'ton, apia a'naroáchin anoyatërin paya," ta'tona', pa'yanpi. ¹²Inapita ni'shuaaton, Pitrori itapon: "¿Onpoatonta' iyaro'sa' iso quëmapi nicatoma', pa'yanama'? ¿Onpoatonta' quiyanta' ni'saramacoí? Co quiyaora nanitaparaihuë' anoyata-huaise'. Co quiyaso' noya noyacoihuë'. Yosë nohuanton noyataton, iratarin. ¹³Íráca shimashonënpoapita Apraan, Isaco, Cacopo, inapita Yosë chinotopi. Ina Yosëri chachin Quisoso noya noya acorin. Nicha'ëinpoaso marë' a'paimapirinhuë', canpitari masahuaatoma', hua'ano'saquë yo'conama'. Piratori yaocoipirinhuë', co canpita nohuantëramahuë'. ¹⁴Quisososos' noyasáchin ninin. Co pi'pisha tëranta' oshahuanpirinhuë', co nohuantëramahuë'. '¿Inta' ocoichinquëma'?' itohuachinquëmara, tëpatona'pi huayonama'. ¹⁵Quisoso mini ananpirinpoaso nipirinhuë', atëpatërama'. Tëpapiirinahuë', Yosëri ananpitaantarin. Quiyaso' ni'nai. ¹⁶'Quisoso catahuarincoi,' ta'toi, iso apia nohuitëramaso' anoyatërai. Inanta': 'Inaso', catahuarinco mini,' ta'ton, noya pa'sarin ni'nama' canpitanta'.

¹⁷Quisoso Yosë quëran o'mapirinhuë', co nitotëramahuë'. Napoaton, iyaro'sa', atëpatërama'. Hua'ano'sanëmanta' co nitotopihuë'. ¹⁸Íráca pënëntona'piro'sa'

ninotona', ninshitopi. 'A'na tahuëri Cristo parisitapon,' topi. Yosë nohuanton, ninopi. Ninopiso pochachin parisitërin. ¹⁹Napoaton iyaro'sa' ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', Yosë chachin tahuëretantaco' oshanëma' inquichinquëma'. ²⁰Quisocristo imapata-tama', anoyacancantarinquëma' ni'ton, sano cantantarama'. A'na tahuërinta' ina chachin a'patimantarinquëma'. Canpita marë' nani Yosëri acorin. ²¹Íráca quëran huarë' Yosë nohuanton, noya pënëntona'piro'sa' ninopi. 'A'na tahuëri Yosëri ya'ipiya anoyatarin,' topi. Anoyataquë huarë' inápaquë Quisoso ya'huantarin. ²²Íráca Moisésëri ninoton, shimashonënpoapita sha'huitërin: 'A'na tahuëri Yosë nohuanton, a'na pënëntona'pi ya'huapon, ca pochin nininso'. Inaso' Israiro quëmapi. Pënënpachinquëma', ya'ipi natëco'. ²³Insosona co natëhuachinhuë', ya'huërama quëran ocoimiatamaso ya'huërin,' tënin.

²⁴Ya'ipi pënëntona'piro'sa' iso tahuëri'sa' ninopi. Samoiro quëran huarë' napopi. ²⁵Yosë nohuanton, ninshitërinëinquëma', nitotërama'. Yosë chachin naporinso' natanama'. Shimashonënpita nontohuachina, yonquirinquëma' canpitanta'. Íráca Apraan itërin: 'Caora nohuanto, catahuaranquën. Quëma shiparinpita quëran ya'ipi piyapi'sa' noya cantantapi,' itërin Yosëri. ²⁶Canpita'ton yonquiatëinquëma', hui'nin ananpitaantarahuaton, a'parin catahuainquëmaso marë'. Ina catahuahuachinquëma', co noyahuë' ninamasopita naniantarama'. Ina quëran noya cantantarama'. Ina marë' Quisoso a'paimarin,' itërin.

Pitro, Coansha, inapita mapiso'

4 ¹Pitrori a'chintohuachina, na'a piyapi'sa' natanapi. Coansharinta' pënënin. Pënëntasoi', corto hua'ano'sa'

canquipi. Ponisiaro'sa' hua'anën, sato-sioro'sa', inapitanta' canquipi. ²Piyapi'sa' a'chintopiso marë' no'huipi. "Quisoso nantantarin ni'ton, nantantacaso' ya'huërin," topiso marë' no'huipi. ³Napoaton cato chachin mapi. I'huaraya ni'ton, tashinan pëiquë po'mopi. "Tashiraya natahuan'," ta'tona', napotopi. Naporo' tashi' inaquë tahuërianpitopi. ⁴Na'a piyapi'saso nipirihuë' nanamën natanahuatona', natëpi. Nani a'natë-rápo huaranca pochin quëmapi'sa' Quisoso imasapi.

⁵Tahuëririnquë ya'ipi cotio hua'ano'sa' niyontopi. Corto hua'ano'sa', ansiano'sa', maistro'sa', inapita huë'pi. Quirosarinquë chachin niyontopi. ⁶Nisha nisha corto hua'ano'sa' huë'pi. Anasë chini chiníquën nanantërinso', Caihuasë, Coansha, Aricantro, inapita huë'pi. Corto hua'ano'sa' quëmopinënpitarë chachin niyontopi. ⁷Pitro, Coansha, inapita maconahuatona', ahuanacanapipi natanacaiso marë'.

—¿Onporahuatomata' chiníquën nanantatoma', apia anoyatërama'? ¿Inta' nanan quëtërinquëma' anoyatamaso'? itopi.

⁸Ispirito Santori noyá ya'coancantërin ni'ton, Pitrori itapon:

—Natanco hua'ano'sanquëma' ninamaso'. ⁹Tëhuëchachin co quiyaora nanitëraihuë' apia anoyata'huaiso'. "¿Onporahuatomata' anoyatërama'?" itëramacoi ni'ton, ¹⁰no'tëquën sha'huitaranquëma', nitotoco'. Ya'ipi isairi'sa' nitochina'. Quisocristo Nasaritoquë ya'huërinso' nanan quëtërincoi anoyata'huaiso'. Ina catahuarincoi ni'ton, anoyatërai. Yosëri a'paimapirihuë', canpitariso' corosëquë apatanantërama'. Tëpapuramahuë', Yosëri ananpitaantarin. Ina nohuanton iso quëmapi nani noyatatón, isëquë huanirarin. ¹¹Ni'cochi.

Yosë quiricanënuë naporin: "Pëi' nina'piro'sa' pëihuachina', a'na na'pira' quënanpirinahuë', co nohuantopihuë'. 'Napoonin,' ta'tona', t'ëyatopirihuë'. Hua'anëni maantarahuaton, 'Iso na'pi na'con na'con nohuantërahuë' pëica'huaso marë', ta'ton, noya acoantarin," tënin. Quisocristoso' ina na'pi pochin. Canpita co nohuantopiramahuë', Yosëri noya noya ni'nin. ¹²Quisocristoíchin anoyacancantërinpoa'. Co a'na nanitërinhuë' nicha'ëinpoaso'. Inaíchin nanitërin nicha'ëinpoaso', itërin Pitrori.

¹³Ina natanahuatona', cotio hua'ano'sa' ninontopi. "Isopitaso' topinan piyapi'sa'. Co maistro'sahuë'. Co na'con quirica nitotaponaraihuë', co t'ëhuatërinënpoa'huë'. Ma'pitacha nitotopi paya. Quisoso ca'tanpi ni'ton, ina pochin cancantopi," nitopi. ¹⁴Quëmapi nani noyatërinso' inaquë huanirarin ni'ton, co nanitopihuë' "Nonpinápi," ta'caiso'. ¹⁵Pitro, Coansha, inapita aipiran a'parahuatona', inahua capini ninontapi.

¹⁶—¿Ma'ta' isopita onpotahua'? Apia nani anoyatopi. Ya'ipi Quirosarinquë ya'huëpi-sopita nitotopi. Nani ni'pi. Co nanitërehua-huë' "Nonpinápi," ta'caso'. ¹⁷Nipirihuë', ama aquëtë' piyapi'sari natëcaiso marë-huë' pënëanhuan'. "Ama huachi Quisoso nanamën sha'huicosohuë'," itahua', nitopi.

¹⁸Ina quëran amatantarahuatona', pënëmpi. "Ama aquëtë' a'chintantacosohuë'. Ama Quisoso nanamën sha'huitantacosohuë'," itopi. ¹⁹⁻²⁰Napotopirihuë', Pitro Coansharë chachin co yanatëtopihuë'.

—Yosë natëtoi, co nanitëraihuë' canpita natëca'huainquëmaso'. Co quiyaso' nanitëraihuë' ta'tahuaiso'. Ni'naiso' sha'huirápoi. Natanaisonta' sha'huirápoi. "Co Yosë natëcaso' ya'huërinhuë'," ¿tënama' ti? itopi.

²¹⁻²²"Co natëhuatamacoihuë', ana'in-tarainquëma'," itahuatona', a'papi. Apia

anoyatërinso' nani catapini shonca na'con pi'ipitërin ni'ton, ya'ipi piyapi'sari pa'yatopi. “Yoséichin nanitërin anoyatacaso'. Ma noyacha Yosëso paya,” topi ya'ipi piyapi'sa'. Napoaton hua'ano'sari co nanitopihuë' ana'intacaiso'.

Yosë nontopiso'

²³Nani Pitro, Coansa, inapita a'pahuachinara, imapisopitatuquë paantarahuatona', sha'huiconpi. “Corto hua'ano'sa', ansiano'sa', inapita chiniquën pënëninacoi ama a'china'huaiso marëhuë',” itopi. ²⁴Napotohuachinara, napopianachin yonquiatona', Yosë nontopi: “Quëmasáchin Sinioro

chini chiniquën nanantëran. Isoro'pa', inápaquë ya'huërinsopita, iiro'sa', ya'ipi ma'sharo'sa', inapita acoran. ²⁵Quëma nohuanton, iráca Tata masho Tapi ninshitërin. Inaso' noya natërinquënso'. Ispirito Santori ayonquirin ni'ton, no'tëquën ninshitaton, itapon:

‘Inpio nacion'saquë ya'huëpiso-pita, co no'tëquën yonquipihuë'.

Sinioro co quë'yatonaraihuë' pinosapi:

“Huëco canpoari minsëahua',” ta'tona', ma'sha onpotacaiso' yonquirapi.

²⁶Copirnoros'a', hua'ano'sa', inapita niyontonpi.

Sinioro ahuécaiso marè' nisha'-
huitapi.

Copirno huayoninso chachin
Cristoso nipirinhue', co
nohuantopihue', ténin Tapi
iráca ninshiton.

²⁷Iso ninanoquë chachin Sinioro,
piyapi'sa' yonquipi hui'nán tēpacaiso
marè'. Inaso' nóya nipirinhue', tēpapi.
Quëmari acoranso nipirinhue', co
quë'yapihue'. Irotisë, Ponsio Pirato,
nisha piyapiro'sa', isirairo'sa', inapi-
tari Quisoso no'huipi. ²⁸Quëmaso
nipirinhue' chini chiniquën nanan-
tëran. Co nohuantëranhue' naporini,
co nanitapaitonahuë'. Iráca quëran
huarè' yonquiran ina chiminacaso'
ni'ton, aparisitopi. ²⁹Iporaso' Sinioro,
quiyanta' no'huirínacoiso', nitotëran.
Quëmasáchin yanatërainquën ni'ton,
catahuacoi chiniquën cancantatoi, quëma
nanamën sha'huí. ³⁰Cania'piro'santa'
quëmari anoyatëquë'. 'Yosë hui'nin
chachin nanan quëtërincoi,' topatoi,
catahuacoi piyapi'sa' noyachina'. Ina
ni'pachina', yonquiapi huachi," itopi
Yosë nontatona'.

³¹Nani Yosë nontohuachinara, ina
nohuanton, pëi' nacon nacontarin.
Ispirito Santori ya'ipiya noyá ya'coan-
cantërin. Chiniquën cancantatona',
Yosë nanamën sha'huirapi.

Imapisopita capini ninosoropiso'

³²Ya'ipi Quisoso natëpisopita noya
nini'tona', ya'huëpi. Napopianachin
yonquipi. A'naya a'naya pahuanto-
huachinara, niquëtopi. Co manta'
niapiratopihue'. ³³Ca'tano'sa' na'con
sha'huirapi. "Sinioro Quisoso nānpian-
tarin. Nani ni'nai," topachinara, na'a
piyapi'sa' noya natanpi. Yosëri ya'ipiya
catahuarin. ³⁴Napohuachina, co a'naya

tëran'ta' ma'sha pahuantërinhue'. A'naya
a'naya no'panën, pëinën, ma'shanën,
inapita ya'huëtouachinara, pa'anpi.
³⁵Pa'anahuatona', coriqui canapiso'
ca'tano'sa' quëtopi piyapi'sa' quëtacaiso
marè'. A'naya a'naya pahuantohuachi-
nara, quëtopi. ³⁶Naporo' a'na quëmapi
ya'huërin. Cosi itopiso'. Ca'tano'sari
nisha nininën acotopi. Pirnapi itopi.
Pirnapiso': "Achinicancantona'pi," tapon
naporin. Inaso' Nihui huënton quëmapi,
Chipriqué hua'huatërinso'. ³⁷Inanta'
no'panën pa'anin. Pa'anahuaton, ya'ipi
coriqui canarinso' ca'tano'sa' quëtërin
pahuantërinso' quëtacaiso marè'.

Ananiasë sa'inë chachin nonpininso'

5 ¹A'na quëmapi Ananiasë itopisoso'
nipirinhue' yanonpinin. Sa'inso'
Sahuira itopi. Inahuaso' no'panëna
pa'anpirinahue', co nohuantopihue'
ya'ipi canapiso' yocacaiso'. ²Napoaton
ninontopi. "Coriqui yo'conpatë', onpo-
sona canarëso' ama sha'huitasohue'.
Ya'ipimiáchin quëtëresö pochin quëta
noya ni'inënpo'," itërin sa'in. "Inta
nipachin inapota," topachina, patoma
coriqui canarinso' po'orahuaton, taparin.
Napopinchin ca'tano'sa' quëtontarin.
³Co Pitroso' sha'huitopirinhue', Yosë
nohuanton, nitotërin. Nitotaton,
Ananiasë itërin:

—¿Onpoatonta iyasha Sopai natëran?
Ispirito Santo yanonpintaton patoma
coriqui canaranso' quëmaora marè'
taparan. ⁴Co'huara pa'ayantërapon-
hue', no'paso' quëmaquën. Quëmaora
nohuanton pa'anan. Ina quëran nani
pa'anpatana coriqui canaransonta',
quëmaquën. Co nohuantohuatan-
hue', co ya'ipi quëtacaso' ya'huë'i-
tonhue'. "Ya'ipimiáchin coriqui Yosë
quëtarahuë," tēcaton nonpinan. Co

iyasha, napo'itonhué!. Co piyapiáchin nonpintéranhué!. Yosénta' yanonpin-topiranhué!, co inaso' nanitéranhué! nonpintamaso!, itèrin.

⁵Ananiasé natanahuaton, a'naroáchin no'paqué anotaton, chiminin. Piyapi'sari ni'pachinara, pa'yanpi. A'napitanta' natantahuatona!, pa'pi tē'huatopi. ⁶Ina quéran hui'napi'sari nonénso' so'pinahuatona!, quépapi pa'pitacaiso maré!.

⁷Cara ora quéran pochin, sa'ionta' hué'nin. So'in chimininso' co nitochátè-rarinhué!. ⁸Huè'pachina, Pitrori itapon: —Pi'pian imoya yanatananquén. Achin so'yan isonapo' coriqui quètè-rincoi. ¿Isonápo maré' no'panéma' pa'anama' ti? itèrin.

—Inanapo maré' mini pa'anai, ténin sanapi.

⁹—¿Onpoatonta' imoya canpita capini ninontatoma!, Ispirito Santo yanonpin-topiramahué!? “Co ina ana'intarinpo-hué!,” ta'toma!, napopiramahué!. Ni'qué!. Quémapi'sa' so'yan pa'pitopisopita nani huénantarapi. Quéma' ya'huéré quépantarinénquén pa'pitinénquénso maré!, itèrin Pitrori.

¹⁰Itihuachina, a'naroáchin chiminaton, inaqué chachin anotèrin anta!. Hui'napi'sa' huéantarahuatona!, chimipi quénanquinantapi. Inanta' quépan-tarahuatona!, so'in pirayan pa'pi-topi. ¹¹Ya'ipi Quisoso huéntonénqué ya'conpisopita tē'huatopi. A'napitanta' natantahuatona!, “Ana'intohuachinpoa' canpoanta!,” ta'tona' pa'pi tē'huatopi.

Cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatopiso'

¹²Naporo' tahuéri'sa' Yosé nohuanton, ca'tano'sa' nani ma'sha nanitapapi. Na'a cania'piro'sa' sé'huarahuatona!, a'naroáchin anoyatopi. Piyapi'sari

ni'pachinara, “Tēhuénchachin Yoséri catahuarin,” topi. Ya'ipi imapisopita “Saromon ishpananén,” itopiqué niyontonapi. ¹³Imapisopitaráchin inaqué niyontonpi. A'napitaso!: “Ana'intohuachinpoa!,” ta'tona!, co inaqué niyontonpihué!. Napoaponahué!, “Inapitaso' nóya piyapi'sa!,” topi ya'ipiya. ¹⁴Napora-huatón, na'con na'con piyapi'sari Quisoso natètona!, imasapi anta!. Na'a quémapi'sa' sanapi'saré chachin ya'conachinpi. ¹⁵“Quisosori catahuarin ni'ton, ca'tano'sa' nani ma'sha nani-tapapi,” ta'tona!, na'a cania'piro'sa' quéntarahuatona!, cachiqué acoonpi anoyatacaiso maré!. A'naquén nantè-tèrè chachin acoonpi. A'naquéonta' sahuanasaqué tēranta' aquéhuénpi. “Pitro pa'pachin, hua'yanén tēranta' tashinantohuachin, noyatapon nimara,” ta'tona!, quéntapi. ¹⁶Ya'cariya ninanoro'sa' quéraonta' hué'pi. Quirosarinqué hué'sahuatona!, cania'piro'sa' quépi. Sopairi ahua'yantèrinsopitanta' quésapi. Yosé nohuanton, ya'ipiya anoyatopi.

Cotio hua'ano'sari aparisitopiso'

¹⁷Napohuachina, corto hua'an chini chiniqué nanantèrinso' no'huitèrin huachi. “Na'con na'con piyapi'sa' Quisoso imasapi,” ta'ton, apiratèrin. Satosioro'-santa' no'huitopi. ¹⁸Napoaton ca'tano'sa' masahuatona!, tashinan pèiqué po'mopirinué!. ¹⁹Yono tashi' Siniro anquéninén hué'sahuaton, ya'coana i'soatiirin. Ca'tano'sa' aipiran quéparahuaton, sha'-huitèrin: ²⁰“Yosé chinotopiso peiqué paco!. Inaqué pa'sahuatoma!, piyapi'sa' a'chintoco' nasha pochin nanpicaico maré!,” itèrin anquéniri. ²¹Ina natanahuatona!, tashiramiachin Yosé chinotopiso pèiqué pa'pi. Piyapi'sa' hué'pachinara, a'chintapi.

Corto hua'an chini chiniqué nanantèrinso', satosioro'sa', inapitaso' co

nitotatonahué!, niyontonahuatona!, ya'ipi hua'ano'sa!, Israiro ansiano'sa!, inapita amatopi. Hué'pachinara, ponisia a'papi inapita maconacaiso maré'.²² Ponisario'saso' tashinan pèiqué pa'pirinahué!, co insonta' quénanpihué!. Huéantarahuatona!, sha'huitiipi.

²³—Tashinan pèi! noya niahuitopinan quénanconai. Ya'coanaqué ponisario'sa' a'pairápirinahué!. I'soapiraihué!, capa piyapi huachi, itiipi.

²⁴Natanahuatona!, ponisario'sa' hua'anén, corto hua'ano'sa' chini chiníquén nanantopisopita, inapita pa'yanpi. Pa'yanahuatona!, ninontopi. “¿Intoacha pacaiya? ¿Ma'ta' onpoapona napoapi?” nitopi. ²⁵Naporo' a'na quémapi hué'sahuaton, sha'huitiirin.

—Quémapi'sa' tashinan pèiqué po'moramaso!, Yosé chinotopiso pèiqué piyapi'sa' a'chintapi, itèrin.

²⁶Ina quéran ponisario'saso' hua'anénaré chachin pa'sahuatona!, macoantapi. Piyapi'sa' tē'huatona!, co ahuepihué!. “Na'piqué tē'yarahuachinēnpoa!” ta'tona!, oshaquéran mapi. ²⁷Hua'ano'sa' niyontopiqué quépapi. Inaqué quépa-huachinara, hua'an chini chiníquén nanantèrinsori itapon:

²⁸—Nani pènénatēnquéma!: “Ama huachi Quisoso nanamén a'chincosohué!” itopiranquémahué!, aqué aquétē! a'chinarama!. Ya'ipi Quirosarinqué ya'huépisopita natanapi. Inapoatoma!, Quisoso chimininsó maré! na'intaramacoi, itèrin.

²⁹—Pènénpiramacoihué!, Yosé na'con na'con natécaso' ya'huérin. Napoaton co nanitèraihué! natéca'huainquémaso!. ³⁰Tēhuénchachin coroséqué patanantatoma!, Quisoso tēpapirama-hué!, shimashonēnpoapita chinotèrinso Yoséri chachin ananpitaantarin. ³¹Inapotahuaton, inchinanén quéran

acorin. Inaso' hua'anēnpoa' ni'ton, natécaso ya'huérin. Nóya nicator ya'ipi israiro'sanpoa' nicha'ēinpoaso maré! acorin. Co noyahué! yonquirēhuasopita naniantohuatēhua!, oshanēnpoa' inquitarinpoa!. ³²Ina nitotatoi sha-huirárai. Ispirito Santorinta' inachachin anitotarin. Yosé natéhuatēhua!, Ispirito Santo aya'coancantaripoa!, itèrin Pitrori.

³³Cotio hua'ano'sari natanahuatona!, chiníquén no'huiantarahuatona!, yatēpapirinahué!. ³⁴A'na hua'an ya'huérin. Inaso' cotio maistro. Camariro itopi. Parisio quémapi niponahué!: “Noya quémapi inaso!” topi ya'ipi piyapi'sa!. Inaso' huanirahuaton, itèrin:

—Isopita aipiran ocoico' pi'pian nonchinquéma!. Apira huénanta'ina!, itèrin. ³⁵Nani ocoihuachinara, pènénin.

—Ni'cona iyaro'sa' tēhuétama!. Co isopita tēpacaso' ya'huérinhué!, tēnahué. ³⁶Ni'cochi. Iráca Tiotasé ya'huérin. “Ca hua'an ya'coanahué,” topachina, cata-pini pasa pochín quémapi'sari imapi. Imasapirinahué!, tēpahuachinara, ya'ipi imapisopita yanquēpi huachi. ³⁷Ina piquéran copirno sha'huitèrinpoa' nininēnpoa' niacotacaso!. Naporo' a'nanta' ya'huérin, Cotasé Cariríaqué ya'huérinso!. Na'con miáchin piyapi'sari imasapirinahué!, inanta' tēpahuachinara, imapisopita yanquēpi. ³⁸Napoaton ama isopita tēpacosohué!. Tananpito-co!, tēnahué. Inahuara yonquinéna quéran a'chinahuachinaso!, oshaquéran imapisopita pipimiatapi. ³⁹Nipirinhué!, Yoséri catahuahuachin, co canpitari acopitaramahué!. Ni'cona Yosé chachin inimicototama!, itèrin.

Itohuachina, hua'ano'sari natétona!, co tēpapihué!. ⁴⁰Ca'tano'sa' naquéranchin amatantarahuatona!, chiníquén huihuipi. “Ama huachi insonta' Quisoso nanamén

sha'huitocosohuë," itahuatona, a'papi huachi. ⁴¹A'pahuachinara, pipipi. "Yosë noya ni'nincoi ni'toi, Quisoso marë' parisitërai," ta'tona, capa cancantopi. Co manta' sëtöpihuë'. ⁴²Nani tahuëriya Yosë chinotopiso pëiquë a'chinapi. Co ta'topihuë'. Pëiro'saquënta' Quisoso nanamën sha'huirapi. "Inaso' Cristo, Yosëri a'paimarinso," tosápi.

**Canchisë quëmapi'sa'
catahuacaiso marë' acopiso'**

6 ¹Naporo' tahuëri'sa' Quisoso imapisopita na'asapi. Notohuaro' ya'huëpi huachi. A'naquën cotio nananquë nonpi. A'naquënso nipirinhüë' cotioro'sa' niponaraihuë', Crico nananquë nonpi. Inapitaso' co noyahuë' cancantatona, taponá: "Nani tahuëriya quëyoro'no'sa' huë'pachinara, a'naya a'naya cosharo' ma'patopirinhüë', co napopianachin quëtöpihuë', apiratërinacoi. Crico quëyoro'no'sa' pahuantopi," topi. ²Ina natanahuatona, ca'tano'sari ya'ipi Quisoso imapisopita ayontonpi. Niyontonpachinara, itopi:

—Natancoi iyaro'sa' pi'pian sha'hui-chinquëma'. Yosë nanamën a'china'huaiso marë' Quisocristo acorincoi. Inaso nipirinhüë', nani tahuëri cosharo' yo'sápato, co nanitëraihuë' Yosë nanamën a'china'huaiso'. Co a'chin-patoihuë', co noyahuë' nisarai, tënai. ³Napoaton iyaro'sa', canchisë ya'pi huayonco' catahua'inacoiso marë'. Espirito Santori noyá ya'coancantërinso' huayonco', noya yonquipiso'. Noya quëmapi'sáchin acoahua' cosharo' yocacaiso marë'. ⁴Quiyaso nipirinhüë' Yosë nonta'huaiso', nanamën a'china'huaiso', inasáchin yonquiarai, itopi ca'tano'sari.

⁵Natanahuatona':

—Noyapa'. Pa'ahua acoahua', topi ya'ipiya. Ina quëran Istipan huayonpi.

Inaso' Yosë nóya natërin. Espirito Santori noyá ya'coancantërin. Pinipi, Porocoro, Nicanoro, Timon, Parminasë, Niconasë, inapitanta' huayonpi. Niconasëso' Antioquiaquë hua'huatërin. Co cotio quëmapihuë' niponahuë', cotioro'sa pochin Yosë chinotërin. Iporaso' Quisoso imasarin anta'. Inanapo huayonpi. ⁶Inapita huayonahuatona, ca'tano'saquë quëpi. Yosë nontahuatona, së'huamotopi acocaiso marë'. Inapotatona, acopi huachi.

⁷Ina quëran ca'tano'sa' nani tahuëri pënëntapi. Yosë nanamën a'chinapi. Aquë aquëtë' nahuinin. Quirosarinquë na'con na'con piyapi'sa' imasapi. Na'a corto hua'ano'santa' Quisoso nanamën natëpi.

Istipan mapiso'

⁸"Istipanso' nóya pënëntërin," topi ya'ipiya. Espirito Santori catahuarin ni'ton, sacai' nininso' nanitaparin. Cania'pi marë' Yosë nontohuachina, a'naroáchin noyatopi. Napoaton: "Tëhuë'nchachin Yosëri catahuarin," topi. ⁹A'naquën cotioro'saso nipirinhüë', nisha niyontonpiso pëi quëran huëcatona', Istipan no'huipi. "Patron quëran pipipisopita," itopiso quëran huëpi. Inapitaso' Sirini quëran, Aricantëria quëran, Sirisia parti quëran, Asia parti, inaquëranpita huëcatona', Quirosarinquë ya'huëpi. Inapitaso' Istipan no'huipi. Hua'qui' chinquën ninontopi.

¹⁰Istipanso nipirinhüë', Espirito Santori catahuarin ni'ton, no'të no'tëquën nonin. Co nanitopihuë' a'panicaiso'.

¹¹Napoaton po'oana quëran quëmapi'sa' pahuërëpi sha'huirapicaiso marë'. Inapotohuachinara, sha'huirapipi:

—Iso quëmapi'so', co noyahuë'. Moisésë pinorin. Yosënta' pinorin natanai, tosápi.

¹²Ina pochin nonatona, na'a piyapi'sa'

ano'huitopi. Cotio ansiano'sa', cotio maestro'sa', inapitanta' ano'huitopi. Co huachi Istipan noya ni'pihué'. Napoaton maconpi. Maconahuatona', quëpapi cotio hua'ano'sari natanacaiso maré'.¹³Nani niyontonpachinara, naquëran-chin sha'huirapiantapi. Nonpinatona', co no'tëquën sha'huirapihué'.

—Yosë chinotopiso pëi' noya nipi-rinhué', nonapirarin. “Moisësë iráca pënëntërinsona' co natëcaso' ya'huë-rinhué',” toconin. ¹⁴Quisoso Nasari-toquë ya'huërinso' imaton, naporinso' a'chinarin. “A'na tahuëri Quisosori Yosë chinotopiso pëi' ata'huantarin. Moisësë pënëninpoasonta' ananianta-tonpoa', nisha a'chintarinpoa',” toconin Istipan natanai, topi sha'huirapitona'.

¹⁵Ina quëran hua'ano'sari Istipan ni'sapi. Ni'sapirinahué', ya'pirin anquëni pochin huënaráchin ni'tërin.

Istipan sha'huirinso'

7 ¹Ina quëran Corto hua'an chini chiniquën nanantërinsoari natanin. —¿Tëhuëchachin naporan nonapon? itërin.

²—Co onporonta' api Yosë pinorahué'. Natanco, apiro'sa'. Iyaro'sa' canpitanta' natanco no'tëquën sha'huichinquëma'. Iráca quëran huaré' shimashonënpoapita Yosë imapi. Canta' ina imarahuë. Tata Yosëso' noya noya. Iráca Tata Apraan nisha no'paquë ya'huaso', ya'notimarin. Co Aranquë pa'shátëraponhué', nontërin. Misopotamia parti ya'huëpirinhué', inaquë Yosëri itapon: ³“Ya'huëran quëran pipimiatëquë'. Quëmopinënpitanta' patomia-tëquë'. A'na parti paaton, inaquë ya'huë-quë'. Carinquën a'notaranquën, inaquë ya'huëmiatëquë',” itërin Yosëri. ⁴Natana-huatón, Apraan pipirin. Cartia parti quëran pipirahuatón, Aranquë pa'nin. Inaquë ya'huëantapirinhué'. Ina quëran pa'pin

chiminpachina, Yosë nohuanton, Canaan parti huë'nin. Ya'huërehuaquë chachin huë'nin. ⁵Huë'pirinhué', Yosë nohuanton, co no'pa' ya'huëtërinhué'. Co pi'pisha tëranta' hua'anëntërinhué'. “A'na tahuëri Canaan parti ya'huëmiatarama'. Quëma shiparinpita na'asahuatona', ina no'pa' hua'anëntapi,” itërin Yosëri. Co hui'na-huayantërasohuë', napotërin. ⁶Ina quëran Yosëri itantarin: “A'na tahuëri quëma shiparinpita nisha parti yacapatapona'. Inaquë nisha piyapi'sari chiniquën asacatapi. Co pahuëreaponaraihué', asacatapi. Catapini pasa pi'ipi aparisitapi. ⁷Nipirinhué', nisha piyapi'sa' shiparinpita aparisitopiso' ana'in-tarahuë. Ina quëran shiparinpita pipirapi. Isëquë chachin huënantahuachina', chinotarinaco,” itërin Yosëri. ⁸Ina quëran itantapon: “Caora nohuanto, catahuaranquën. Hui'nanpita, ya'ipi shiparinpita, inapitanta' catahuarahuë. Napoaton marca niacotoco' imaramacoso' anitotacamazo maré',” itërin. Ina quëran Apraan hui'nin ya'huëtërin. Isaco itërin. Posa tahuëritohuachina, marca acotërin. Isaco mashotohuachina, hui'nin ya'huëtërin. Cacopo itopi. Ina quëran inanta' hui'ninpita ya'huëtantarin. Shonca cato' ya'huëtërin. Ya'ipiya marca niacotëra'-piapi. Inapita quëran shonca cato' huënton cotioro'sa' ya'huërehua'. Inapitaso' shima-shonënpoa', tënëhua'.

⁹A'nara' Cosi itopi. Iinpitari apirata-tona', no'huipi. Iina chachin nipirinhué', co quë'yapihué'. Napoaton nisharo'sa' ya'nohuachinara, pa'anpi asacatacaiso maré'. Nisha piyapi'sari Iquipito'pa' quëpapi. Yosëriso nipirinhué' catahuarin. ¹⁰Parisitopirinhué', nicha'ërin. Ina nohuanton, Iquipito copirnorí noya ni'nin. “Cosi noya quëmapi. Noya yonquirin,” ta'ton, chiniquën nanan quëtërin. Ya'ipi copirno ma'shanënpita a'pairin. Ya'ipi Iquipito piyapi'sa' camairin.

¹¹Naporo' Iquipito parti cosharo' co noya papotërinhuë'. Hua'qui' co manta' papotërinhuë' ni'ton, tanarotopi. Canaan partinta' capa cosharo'. Shima-shonënpoa' co manta' ya'huëtopihuë' capacaiso'. Parisitápi. ¹²“Iquipito parti trico ya'huërin,” topiso marë' Cacoposo' hui'ninpita a'parin cosharo' pa'anacaiso marë'. Iina chachin ma'paponaraihuë', nani mashotërin ni'ton, co nohuítópihuë'. Ina pa'anatona', ya'huëpi'pa' cosharo' quëpaantapi capacaiso marë'. Ina capatona', nanpipi. ¹³Ina quëran pë'yahuachinara, pa'pini a'paantarin. Naporo' Cosiri sha'huitërin. “Caso' co nishacohuë'. Cosico. Iyaya, itoco,” itërin. Copirnonta' iinpita anohuitërin. ¹⁴Ina quëran Cosiri pa'pin amatërin. Ya'ipi quëmopinënpitanta' amatërin. Ya'ipi quëran canchisë shonca a'natërápo piyapi ya'huërin. ¹⁵“Huëquë', tata, isëquë ya'huëa'ahua',” itohuachina, Cacoponta' Iquipito'pa' pa'marin. Ya'ipiya pa'mapi. Inatohua' Cacopo chiminin. Ya'ipi shimashonënpoanta' inaquë ya'huërapi quëran chiminpi. ¹⁶Cacopo chiminpachina, nonën isëquë chachin quënantapi pa'pitacaiso marë'. Siquimoquë pa'pitopi. Ina no'pa chachin iráca Apraani, amororo'sa' pa'antërin. ¹⁷Yosëri chachin nani iráca Apraan sha'huitërin Canaan parti hua'anënta-caso'. Nipirinhuë', shinpita co a'naroáchin panantapihuë'. Hua'qui' Iquipitoquë ya'huëpi. Inaquë na'api. Panantacaiso' tahuëri ya'caritohuachina, notohuaro' israro'sa' ya'huëpi. ¹⁸Napoin quëran Iquipito parti nisha copirno ya'conin. Cosiso' iráca chiminin ni'ton, co nohuitërinhuë'. ¹⁹Cosí naporinso' co nitotërinhuë' ni'ton, nonpintaton, israro'sa' aparisitërin. Ahuihuitahuaton, chiníquën asacatërin. Naporahuaton: “Quëmapi'a'hua nasitohuachin, aipiran të'yatoco' chimiin,” itërin.

²⁰Naporo', iyaro'sa', Moisésë nasitërin. Yosëri noya ni'nin. Pa'pin a'shinë chachin nosoropi ni'ton, cara yoqui po'orahuatona', pëinënquë acanopitopi. ²¹Ina quëran aipiran acohuachina', Yosë nohuanton copirno hui'nini chachin manin aso'socaso marë'. Hua'huin pochin ni'nin. ²²Iquipito maistro'sari noya a'chintopi. Ya'ipi nítótopiso' a'chintopi. Napoaton noya noya nonin. Nani ma'sha nicacaso' nitotërin.

²³Catapini shonca pi'ipitohuachina, a'napita israro'sa' yonquiaton, pa'nin ni'tapon. ²⁴Inaquë a'na Israiro quëmapi quënanconin. Co manta' onpopirinhuë', Iquipito quëmapi ahuëaton, yatëpararin quënanconin. Quëmopinën nosoroaton, “cari i'huërëchi,” tënin. Ina quëran Iquipito quëmapi ahuëaton, tëparin. ²⁵“Israiro'saso' iyahuëpita. Yosë catahuaarincó inapita nicha'ëca'huaso’,” tënin Moisésë yonquinënquë. Inapitaso nipirinhuë' inari nicha'ëcaso' co yonquipihuë'. ²⁶Tahuërinquë cató' israro'sa capini niahuërapi, Moisésëri quënanconin. “¿Onpoatomata' canpita capini niahuëarama'? Nanan anoyatoco’,” itërin. ²⁷Ahuëtona'piso nipirinhuë' co nohuantërinhuë' natëcaso'. “¿Inta' hua'an acorinquën? Co coisë pochin sha'huitancoiso' ya'huërinhuë'. ²⁸I'huara Iquipito quëmapi tëparan. ¿Inapochachin canta' yatëparanco ti?” itërin. ²⁹Ina natanahuaton, të'huatërin. “Copirno natantohuachin, no'huiarincó,” ta'ton, pipimiatërin huachi. Matian parti yacapatërin. Inaquë sa'aton, cató' hui'nin ya'huëtërin.

³⁰Catapini shonca pi'ipi Moisésë inaquë ya'huërin. Ina quëran a'na tahuëri inotëro' parti pa'nin. Sinai motopi ya'cariya ni'so', sarsa nara orotarincó quënanin. Inaquë chachin anquë'niri ya'notimarin. ³¹Ina ni'sahuaton, pa'yanin. “¿Ma'ta' inaso' nimara?” ta'ton, ya'cariconin. Naporo'

Yosëri itapon: ³²“Caso' Yosëco. Quëma shimashonënpita chinotërinaco. Apraan, Isaco, Cacopo, inapita chinotërinaco,” itërin. Moisësë të'huataton, ropa ropá-tarin. Monshorahuaton, co yani'ninhuë'. ³³Ina quëran Yosëri itantarin: “Sapatën ocoiquë'. Isëquë nontaranquën ni'ton, isëquë chachin chinotancoso' ya'huërin, tënahüë. ³⁴Piyapinëhuëpita Iquipitoquë ya'huëpirinahuë', parisitápi ni'nahuë. Chiníquën aparisitopi ni'ton, tarëtápi, natanahuë. Napoaton nicha'ësarahuë huachi. Huëquë' inatohua' a'pa'inquën nicha'ëcamaso marë',” itantarin.

³⁵Napoaton Moisësë inatohua chachin paantarin. Iráca israiro'sa' yacatahuapirinhuë', co yanatëpihuë'. “¿Inta' hua'an acorinquën? Co coisë pochin sha'huitancoiso' ya'huërinhuë',” itopi. Yosëso nipirinhuë' Moisësë chachin hua'an acorin. Nara'huaya quëran anquëniri ya'notaso', Yosëri sha'huitërin inapita nicha'ëcaso marë'. ³⁶Ina quëran Iquipitoquë paantarahuaton, nani ma'sha Yosë pochin ninin, sacai' nininsopita. Inapoaton, Iquipito quëran ocoirahuaton, nicha'ërin. Inapochachin Quëhuai marëquë, inotëro parti inaquëpita Yosë pochin ninin. Catapini shonca pi'ipi inaporin. ³⁷Moisësëri chachin inapita itërin: “A'na tahuëri Yosë nohuanton, a'na pënëntona'pi ya'huapon, ca pochin nininso'. Inanta' Israiro quëmapi nisarin,” tënin. ³⁸Iráca inotëro parti shimashonënpoa' niyontonpachinara, Moisësëri Yosë nanamën anitotërin. Sinai motopiquë pa'pachina, anquëniri nontërin. Yosë nanamën sha'huitërin noya nanpicaiso marë'. Canpoa marënta' sha'huitërin.

³⁹Shimashonënpaoso nipirinhuë' co nohuantopihuë' Moisësë natëcaiso'. Yaa'popi. Iquipito parti na'huanatona', inatohua' yapa'mantapi. ⁴⁰Napoaton

Moisësë motopiquë ya'huaso', iin, Aaron itopiso', nontopi. “Mamanshiro'sa' nitocoi, ina imahua'. Moisësë Iquipito quëran ocoipirinpoahuë', ¿intohuaso' pa'mara?” ta'tona', mamanshi nipi. ⁴¹Ohuaca'huaya pochin nininso nipi. Ma'sha tēparahuatona', mamanshi moshapi. Inahuara nipiso' niponahuë', pa'yatatona' pita nipi. ⁴²Napoaton Yosëri tananpitërin. Tananpitochuachina, ma'sha inápaquë ya'huë-rinsopita moshapi. Pi'i, yoqui, tayora, inapita moshapi. Pënëntona'pi iráca Yosë quiricanëquë ninshitatón, tapon:

“Israiro'sa' nontaton, Yosëri itërin:

‘Catapini shonca pi'ipi inotëro parti paasëma' ma'sha tēparahuatamara,
co chinotatomaco naporamahuë'.

⁴³Nisha piyapiro'sa' moshapiso' yonquirama'.

Moroco artaronën quēparahuatoma', ina chinotërama'.

A'na tayloranta' mosharama',
Nipan itopiso'.

Napoaton ana'intaranquëma'.
Ca nohuanton, inimicoro'sa' huë'sahuatona', minsëarinëquëma'.

Papironia aquëtë' quēpararinëquëma', itërin Yosëri,” tënin.

⁴⁴Shimashonënpaopita iráca inotëro parti pacapona', Yosë chinotacaso nē'mëtë' pëi quēparápi. Yosëri chachin Moisësë sha'huitërin ina pochin nicatona', chinotacaiso marë'. A'notërinso pochachin nipi. Inaquë Yosë pënëntërinso nanan ninshitërinso' ya'huërin. ⁴⁵Ina quëran hui'ninpitanta' inachachin pëi' ya'huëtopi. Nisha piyapi'sa' isëquë ya'huëpirinahuë', Yosë nohuanton, a'papi. Cosoiri minsëhuachina, a'papi isëquë ya'huëcaiso marë'. Ina pëi chachin isëquë quëpi Yosë chinotacaiso marë'. Tapi hua'an ya'conaquë huarë' ina

pëiquë Yosë chinotopi. ⁴⁶Yosëri noya catahuarin ni'ton, Tapi noya hua'anëntërin. Inari pancana yapëitopirinhuë!, co Yosë nohuantërinhuë!. ⁴⁷Ina quëran hui'nin Saromon itopiso!, panca pëi! na'pi quëran ninin inaquë chinotacaiso marë!. ⁴⁸Nipirinhuë!, Yosëso! chini chiniquën nanantërin. Co nipiso! pëiquërächin ya'huërinhuë!. Pënëntona'pi inachachin sha'huitërinpoa!:

⁴⁹“Yosëri itapon: Inápaquë huënsërahuë hua'anënta'huaso marë!.

Isoro'panta! nantëhuë aya'nanahuëquë pochin nitërahuë.

¿Onpopinta! yapëirapipirama-cohuë!?

¿Insëquë chachinta! acotapomaco ya'huëca'huaso marë!?
Co pëiquërächin ya'huara-huë!.

⁵⁰Cari ya'ipi ma'sha ninahuë, itërin Yosëri,” tënin.

⁵¹Canpitaso nipirinhuë! co pi'pisha tëranta! yanatëramahuë!. Co natantochináchinhuë! cancantërama!. Co onporonta! Ispirito Santo yanatëramahuë!.

Iráca shimashonëmapita co noyahuë! cancantopi. Inapita quëpatoma!, inapochachin cancantërama!. ⁵²Iráca quëran huarë! na'a pënëntona'piro'sa! pënëntopirinahuë!, ¿insota! shima-shonëmapitari noya ni'pi? Ya'ipiya aparisitopi. “A'na tahuëri noya noya nininso! o'mararin,” topachinara, no'tëquën ninopirinahuë!, tëpapi. Ina quëran Cristo chachin o'mahuachina, sha'huirapitoma!, atëpatërama!. ⁵³Yosë iráca pënëntërinso! anquëniri chachin sha'huitopirinquëmahuë!, canpitaso! co natëramahuë!, itërin Istipani.

Istipan tëpapiso'

⁵⁴Natanahuatona!, chiniquën no'huitona!, yatëpapi. ⁵⁵Istipanso nipirinhuë! Ispirito Santori noyá ya'coancantërin ni'ton, inápaquë në'pëtërin. Yosë ya'huërinso chachin ni'nin. Huënaráchin huënaráchin ya'norin. Quisoso Yosë inchinanën quëran huaniárin, ni'nin.

⁵⁶—Ni'cochi iyaro'sa! Pi'iro'të nii'soatërin ni'nahuë. Quisoso chachin Yosë

inchinanën quëran huaniarin, quëna-nahuë, itërin Istipani.

⁵⁷Ina natantahuatona', nipicopi-huëratëtopi. Chiníquën no'huitona', a'naroáchin maconpi. ⁵⁸Ninano quëran quëparahuatona', na'piquë të'yararapi. Sha'huirapipisopitaso', aipi a'mopiso' ocoirahuatona', a'na hui'napi Saono itopiso' quëtopi a'paicaso marë'. ⁵⁹Të'ya-raso!', Istipanso' chiníquën parisitapona-huë', Quisoso nontërin: "Hua'yanëhuë Sinioro matahuatonco, quëpaquë", itërin. ⁶⁰Ina quëran isonahuaton, chiníquën itantarin: "Tëparinacoso marë', ama Sinioro isopita ana'intëquësuhuë'," itërin. Ina tosahuaton, chiminin.

8 ¹Istipan tëpasoi', Saononta': "Tëpaco'," tënin.

Saonori aparisitërinso'

Naporo quëran huarë' cotio hua'ano'sa' no'huitatona', Quisoso imapisopita chiníquën aparisitopi. Quirosarinquë napopi. Aparisitatona', ayanquëëpi. Ya'ipi Cotia parti, Samaria parti, inaquëpita yanquëëpi. Ca'tano'saráchin co pa'pi-huë'. ²Nani Istipan tëpahuachinara, Yosë chinotopisopitari pa'pitopi. Sëtatona', na'nërapi. ³Saonoso nipirinhüë' Quisoso imapisopita aparisiton, pëinënaquë huarë' ya'cona'piarin. Quëmapi'sa' masahuaton, ohuararahuaton, tashinan pëiquë po'morin. Sanapi'santa' inaquë po'morin.

Samaria parti noya nanan sha'huirinso'

⁴A'naquënso nipirinhüë' yanquëë-rahuatona', pa'sapi. Yosë nanamën sha'huirapiapi. ⁵Pinipiso' Samariaquë pa'nin. Inaquë Quisocristo naporinso' sha'huirarin: "Yosëri a'paimarinso' imaco' canpitanta'," itarin. ⁶Na'a piyapi'sa' niyontonahuatona', natanapi. Nóya natanpi. A'chintohuachina,

cania'piro'santa' quëpi. Yosë nohuanton, Pinipiri anoyatërin. Ni'sahuatona', aquë aquëtë' yaimapi. "Yosëri catahuarin ni'ton, a'naroáchin anoyatërin," topi. ⁷A'naquënso' sopairi ya'coancantërin ni'ton hua'yantopirinhüë', Pinipiri sha'huitohuachina, sopairo'sa' chiníquën nonsahuatona', pipira'piapi. A'naquëonta' caniopi quëran co huachi nanitopihuë' iratacaiso', quëhuënápi. A'napitaso' apia ni'tona', sonpapi. Inapitanta' huë'pachinara, anoyatërin. ⁸Napoaton inaquë ya'huëpisopitaso', capa cancantopi.

⁹Inaquë a'na quëmapi Simon itopiso' ya'huërin. Co'huara Pinipi huë'sha-tërasohuë', na'con pënotërin. Nani hua'qui' piyapi'sa' nonpintërin. "Caso' chiníquën nanantërahuë'," tëninso marë' pa'yatopi. ¹⁰Ya'ipi Samariaquë ya'huëpisopitari natëpi. Ya'ipi piyapi'sa', hua'ano'sa quëran huarë' natëpi. "Iso quëmapi Yosë pochin ninin. Nani ma'sha nanitaparin," topi.

¹¹Hua'qui' pënotaton, piyapi'sa' nonpintërin. Napoaton natëpi. ¹²Nipirinhüë', Pinipiri noya nanan sha'huitohuachina, noya natanpi. "Yosë yahua'anëntërinpoa'. Quisocristo inápa quëran a'paimarin nicha'ëinpoaso marë'. Ina imaco' canpitanta'," itohuachina, natëpi. Ina quëran quëmapi'sa' sanapi'sarë chachin aporihuanpi. ¹³Simonta' natëpirinhüë'. Aporihuanahuaton, Pinipi ca'tanin. Pinipiri cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatërin. Nani ma'sha nanitaparin. "Tëhuëenchachin Yosëri catahuarin," topi. Ina ni'sahuaton, Simon pa'yanin. "Ma'pitacha nanitaparin paya," tënin, yonquiaton.

¹⁴Naporo' ca'tano'sa' Quirosarinquë ya'huëpi. "Samariaquë ya'huëpisopitanta' Yosë nanamën natëpi huachi," topi. Nantahuatona', Pitro, Coansha cato chachin a'papi nicapona'. ¹⁵⁻¹⁶Na'a ya'huëhuano'sa' nani aporihuanpi. "Sinioro Quisoso

imarai,” ta'tona', aporihuanaponaraihué', Ispirito Santori co ya'coancanchátërarinhué'. Napoaton Pitro, Coansha inapita o'marahuatona', Yosë nontopi Ispirito Santori ya'coancantacaso maré'. ¹⁷Ina quëran së'huamotohuachinara, Ispirito Santori ya'coancantërin. ¹⁸⁻¹⁹Simonta' nicaton: “Ca'tano'sari së'huamotorahuatona', Ispirito Santo aya'coancantopi,” ta'ton: —A'chintoco canta' canpita pochin nii. Ina maré' pahuëré'linquëma'. Ispirito Santo aya'coancanchi canta', topirahué', itërin. ²⁰Pitroriso' itapon:

—Ma'pitacha yonquiran paya. Coriqui maré' Ispirito Santo ¿yama'paranco ti? Co ina maré' Yosë quëtërinpoahué'. Co inaso' pa'anëhué'. Ina pochin yonquihuatan, parisitopiquë pa'saran. ¡Coriquirë'quën chachin inaquë pa'saran! ²¹Co ya'ipi cancanën quëran imaranhué' ni'ton, co Yosë noya ni'ninquënhué'. ²²⁻²³Pa'pi co noyahué' yonquiran. Catinaguë tonporëso pochin ninan ni'ton, co pi'pian tëranta' Yosë yanatëranhué'. Napoaton co noyahué' yonquiransopita naniantaton, Yosë nontëquë' tapon a oshanën yainquitápirinquënhué', itërin.

²⁴—Canpitari Yosë nontoco' ama ina pochin ana'inchincosohuë', itërin. Chiniquën pa'yanaton, naporin.

²⁵Ina quëran Pitro Coansharë chachin piyapi'sa' a'chintantapi. Quisocriso naporinso' anitotapi. Ya'ipi Yosë nanamën sha'huitantapi. Nani sha'huitohuachinara, ya'huëpi'pa' yapaantapi. Samaria parti paatona', a'naya a'naya ninanoro'saquë noya nanan sha'huitëra'piapi. Inaporatona', Quirosarinquë cancoantapi.

Itiopia quëmapi natërinso'

²⁶Ina quëran Sinioro anquëninëni ya'notimarahuaton, Pinipi sha'huitërin: “Huanirahuaton, Quirosarin quëran

Casa'pa' ira pa'ninso pa'tëquë,” itërin. Inatohua' inotërachin ya'huërin. ²⁷Sha'huitohuachina, pa'nin. Pa'sapirinhue', a'na quëmapi quënanconin, Itiopiaquë ya'huërinso'. Inaso' hua'an. Itiopia copirno paya Cantasi itopisoari nani acorin ya'ipi coriquinën a'paicaso maré'. Hua'anso' i'hua Quirosarinquë pantarin Yosë chinotacaso maré'. ²⁸Nani o'mantaton, ya'huërin'pa' paantararin. Torona'hua cahuariori quëparinquë huënsëaton, pa'sarin. Papon pochin, Yosë quiricanën iráca Isaiasë ninshitërinso' nontërarin.

²⁹Naporo' Ispirito Santori Pinipi sha'huitërin: “Manóton ya'yoranconahuaton, imaraaquë,” itërin.

³⁰Pinipiso' ta'arahuaton, ya'yoranconin. Isaiasë ninshitërinso' nontaquëya', natanin:

—Nontëranso' iyasha, ¿nitotëran ti? itërin.

³¹—¡Co'chi iyasha, nitotërahuë paya! Co insonta' a'chintërincohuë' ni'ton, co nanitërahuë'. Huëquë' huënsëiquë'. Sha'huitoco nitochi, itërin. Napotohuachina, inaquë huënsërin. Papon pochin ninontërapí.

³²—Iso' iyasha nontápirahuë', ma'ta' tápon naporinso' co nitotërahuë', itahuaton, Yosë quiricanëinquë nontërinso' a'notërin nontacaso maré'.

“Tèhuénchachin ohuica tèpa-
caiso marè' quèpahuachi-
nara, co manta' téninhuè'.
Carniroa'huanta ya'ihuachi-
nara, co na'nèrinhuè'.

Inapochachin ina quémapi
yatèpahuachina', co manta'
taponhuè'.

³³ Nonpinapipi ni'ton, coisè co
no'tèquèn sha'huirinhuè'.

Tèpapi ni'ton, co a'na hui'nin
tèranta' ya'huèrèrinhuè',”
ténin quiricanènquè.

³⁴ —¿Ma quémapi' yatèpapiso'?
Isaiasè nica. A'na quémapi nica. Co
caso' nitotèrahuè'. Sha'huitoco canta'
nitochi, itèrin hua'ani.

³⁵ “Quisoso ninoton, Isaiasè ninshi-
tèrin,” itahuaton, ina quirica chachin
nontaton, ya'ipi Quisoso nanamèn
a'chintèrin. ³⁶ Nani a'chintohuachina,
ira pa'tapona pochin ii' quènanconpi.

—Ni'què' iyasha. Ii' ya'huèrin. Canta'
aporintoco, topirahuè', itèrin hua'ani.

[³⁷—Ya'ipi cancanèn quèran huarè'
natèhuatan, aporintaranquèn, itèrin.
—Quisocristoso' Yosè hui'nin chachin,
tènahué, ténin hua'an.]

³⁸ “Noyahua',” itohuachina, torona'hua
asanorin. Nohuararahuatona', cato
chachin i'què pa'mapi. Inaquè aporin-
tèrin. ³⁹ Nonshipirinahuè', a'nanaya
Pinipi ayarin. Ispirito Santori quèparin
ni'ton, hua'ani co huachi quènaninhuè'.
Co quènanaponahuè', noya cancan-
taton, pa'nin. ⁴⁰ Pinipiso nipirinuè',
Asotoquè'pa ya'nochanin. Ina quèran
pa'sahuaton, ninanoro'saquè noya
nanan sha'huitèra'piarin. Sisariaquè
huarè' sha'huira'piarin.

Saono imarinso'

9 ¹ Saonosos nipirinuè' no'huitàrin.
Quisoso imapisopita no'huiton,
yatèparin. Napoaton corto hua'an chini
chiniquèn nanantèrinso' nontonin.
² “Quirica ninshitoco piyapi maca'huaso
marè'. Tamascoquè quèparahuato,

niyontonpiso pëi' hua'ano'sa' quëta-
rahuë. Inaquë nasha nanan imapisopita
quënanpato, masarahuë. Quëmapi'sa'
tonporahuato, isëquë chachin quë-
sarahuë. Sanapi'saquë huarë' masa-
rahuë,” ténin Saono. Napohuachina,
quirica ninshitahuaton, quëtërin. ³Ina
quëran Tamascoquë pa'nin. Ya'caritë-
rahuaso', a'naroáchin inápa quëran
huënaráchin huënaráchin a'pintërin.
⁴No'paquë anotahuaton, inápa quëran
nontërinso' natanin.

“Saono, Saono, ¿onpoatonta' apari-
sitaranco?” itërin.

⁵“¿Inquënta' quëmaso', Sinioro?”
itërin Saonori. “Ca Quisosoco, apari-
sitarancoso'. ⁶Iporaso' huanirahuaton,
ninanoquë paquë'. Inaquë sha'huitari-
nëinquën ma'sona nicamaso',” itërin.

⁷Ca'taninsopitaso' pa'yanatona', co
manta' topihuë'. Nontërinso' natana-
ponarahuë', co insonta' quënanpihuë'.

⁸Saono huaniintarahuatón, ni'topi-
rinhuë', co huachi quënantërinhuë'.
Napoaton a'napitari së'quërahuatona',
Tamascoquë quëpapi. ⁹Cara tahuëri co
quënantërinhuë'. Co manta' ca'ninhuë'.
Co manta' o'orinhuë'.

¹⁰Ina ninanoquë chachin a'na quëmapi
ya'huërin, Quisoso imarinso'. Ananiasë
itopi. Yosë nohuanton, co huë'ëpo-
nahuë', hua'narëso pochin ni'nin.
Nontërinsonata' natanin. “Ananiasë,
¿ya'huaran?” itërin Quisosori. “Ya'hua-
rahuë Sinioro,” itërin inarinta'.

¹¹“Huanirahuaton, no'tëquën cachi
itopiquë paquë'. Inatohua' Cotasë
pëinën ya'huërin. Inaquë a'na quëmapi
Tarsoquë ya'huërinso' yacapatarin.
Inaso' Saono itopi. Apira inaso' nonta-
rinco. ¹²Inanta' hua'narëso pochin nani
quënaninquën. Quëmari së'huaraya-
conpatan, quënantaantapon,” itërin
Quisosori.

¹³Ananiasëso nipirinhuë' co yapa-
ninhuë'. “Ina quëmapi'so' Sinioro,
pa'pi co noyahuë', topi natantërahuë.
Quirosarinquë quëma imarinëinquën-
sopita chiniquën aparisitërin. ¹⁴Corto
hua'ano'sa' chiniquën nanantopisopitari
nanan quëtërin isëquënta' piyapi'sa'
macacaso marë'. Nontërinquënso-
pita tonporahuaton, tashinan pëiquë
yapo'morin,” itërin Ananiasëri.

¹⁵“I'hua mini co noyahuë' yonqui-
pirinhuë', nani huayonahuë ca nana-
mëhuë' a'chinacaso marë'. Nisha nisha
piyapi'sa' a'chintarin imainacoso marë'.
Hua'ano'sanënpitanta' sha'huitarin.
Israiro'santa' a'chintarin imainacoso
marë'. ¹⁶Nanamëhuë' a'chininso marë'
na'con parisitapon. Inanta' cari anito-
tarahuë,” itërin Quisosori.

¹⁷Ina natanahuaton, Ananiasë pa'nin.
Cotasë pëinëinquë ya'conconahuaton,
Saono së'huaconin:

—Iya Saono. Sinioro Quisoso iraquë
ya'notërinquënso sha'huitërinco ni'ton,
huë'nahuë. Ina nohuanton, apira noya
ni'taantaran. Naporahuaton, Ispirito
Santo noyá ya'coancantarinquën, itërin.

¹⁸Naporo chachin sami sha'huëtë
pochin nininso', ya'pirin quëran
anotërin. A'naroáchin noya ni'taantarin.
Ina quëran huaniintarahuatón, aperi-
huanin. ¹⁹Nani coshatahuaton, chiní-
quën cancantaantarin. Hua'quimiachin
inaquë Quisoso imapisopitataquë
yacapatërin.

Saono ya'nan pëntërinso'

²⁰Shiarahuaton, cotio niyontonpiso
pëiquë pa'sahuaton, pëntëtarin. “Quiso-
soso' Yosë hui'nin,” itahuaton, na'con
a'chinarin. ²¹Ya'ipi piyapi'sa' natana-
huatona', ina nohuitatona', pa'yanpi.

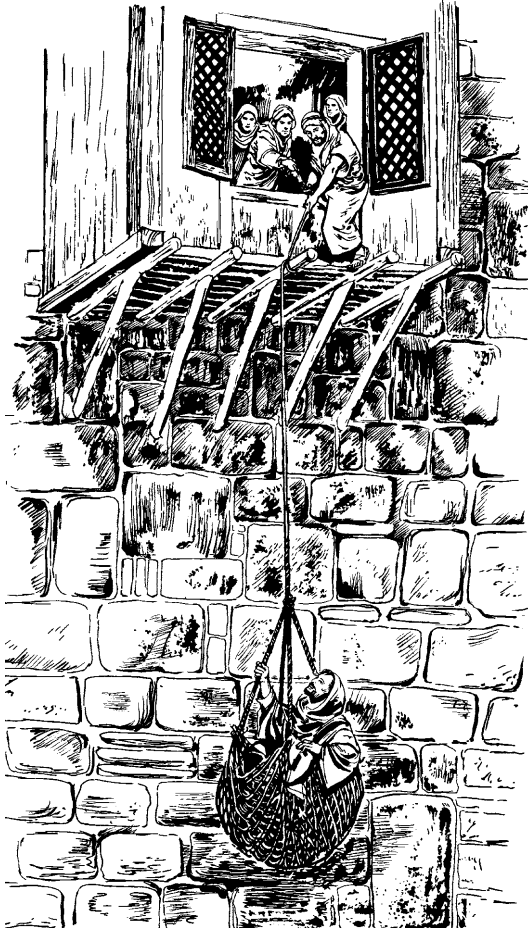
—¿Co'na isohuë' Quirosarinquë
ya'huapon Quisoso imapisopita

chiníquën aparisitërin? Isëquënta' huë'nin imapisopita macacaso marë'. Tonporahuaton, corto hua'ano'saquë quëpararin, topiraihuë'. Ni'quëchi. Nani a'chinarin inanta', topi.

²²Saonoso' chiníquën cancantaton, nóya a'chinarin. “Tëhuë'nchachin Yosëri Cristo a'paimarin. Inaso' Quisoso chachin. Yosë quiricanën quëran no'tëquën anitotërinpoa',” ta'ton, na'con a'chintërin. Cotioro'sa' inaquë ya'huë-pisopita nisha nisha yonquiatona', co nanitopihuë' a'panitacaiso'.

Saono cha'ërinso'

²³Napoaton hua'qui quëran cotioro'-sari tëpacaiso' yonquipi. ²⁴Yatëpapiso' natanaton, Saono co huachi a'ninquëchin paacaso' nohuantërinhuë'. Nani tahuëri ninano' ya'coanaquë cotioro'sari ninarapi tëpacaiso marë'. Tashirë chachin ninarápi. ²⁵A'na tashiso nipirinhüë', imapisopitari huëcatona' Saono quëpapi. Ninano pairapipi quëran anohuaramapi. Nantipi pochin ninqüë anohuaramahuachinara, pa'nin huachi.

**Saono Quirosarinquë
paantarinsol**

²⁶Quirosarinquë canconahuaton, Quisoso imapisopita ya'huëpiquë pa'pirinhuë'. "Co tëhuëenchachin Quisoso imamarahuë', sha'huirapihuachinpoa'," ta'tona', të'huatopi.

²⁷Pirnapiso nipirinhüë' natërin. Natëton, Saono quëparin ca'tano'sa' nontacaso marë'. "Saono ira pa'taso', Quisoso quënanin. Nontërinson'ta' natanin. Tamascoquë chiniquën cancantaton, Quisoso nanamën sha'huirin,'" itërin. ²⁸Ina quëran ca'tano'sataquë Saono yacapatarin. Imapisopitarë' nipayatona', pa'sapi. Inaquë co të'huatonhuë', Siniro nanamën sha'huirárin. ²⁹A'naquën cotioro'saso' Crico nananquë nonpi. Saonori chiniquën pënënpachina, no'huitona', yatëpapi. ³⁰Yatëpapurinahuë', imapisopita natanahuatona', Sisariaquë quëpapi. Inaquë quëparahuatona', Tarsoquë a'papi.

³¹Ina quëran Quisoso imapisopita noya ya'huapi. Co huachi insoari tëranta' aparisitërinhuë'. Cotia parti, Cariria parti, Samaria parti, inaquëpita sano ya'huatona', noya noya imasapi. "Siniro chiniquën nanantërin," ta'tona', nóya natëpi. Ispirito Santori catahuarin ni'ton, a'napitanta imasapi.

**Yosë nohuanton Pitrori
Iniasë anoyatërinso'**

³²Pitroso nipirinhüë' nisha nisha parti pa'sarin imapisopita nicacaso marë'. Nitaquë canconpachina, imapisopita ni'conin. ³³Inaquë a'na quëmapi quënanconin, Iniasë itopiso'. Posa pi'ipi canioton, quëhuënarín. Apia ni'ton, co nanitërinhuë' huanicaso'.

³⁴—Iya Iniasë, Quisocriso anoyatarinquën. Huanirahuaton, pë'sara'huaya tapaquë huachi, itërin Pitrori.

Napotohuachina, a'naroáchin huanirin. ³⁵Inaquë ya'huëpisopitari ni'pi. Saronaquë ya'huëpisopitarinta' ni'pi. Napoaton na'a piyapi'sa' iráca yonquipisopita naniantatona', Quisocriso imapi.

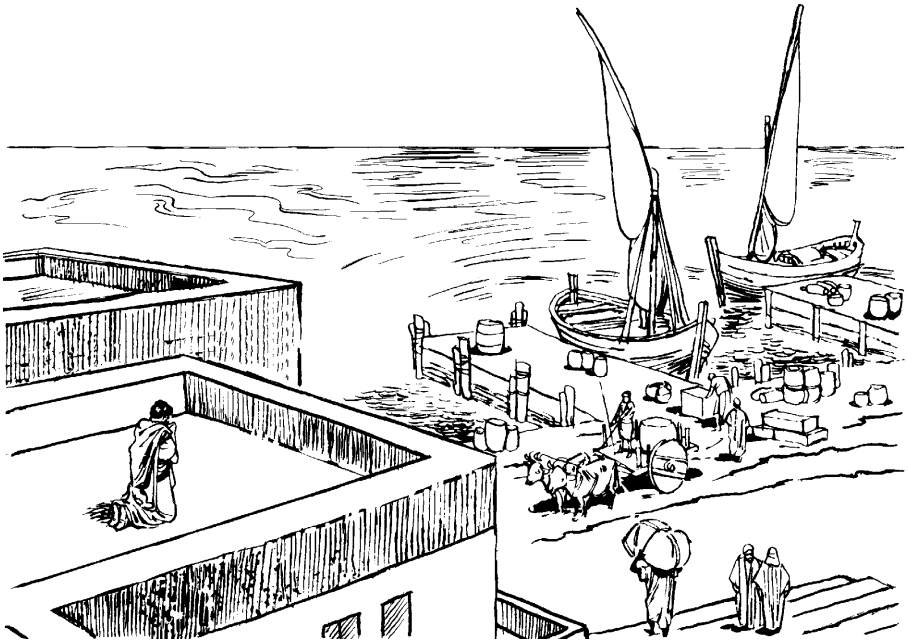
**Yosë nohuanton Tapita
ananpitaantarinsol**

³⁶Copëquë a'na sanapi Tapita itopiso' ya'huërin. Crico nananquë Torëcasa itopi. Inanta' Quisoso imarin. Noya sanapi ni'ton, sa'ahuario'sa' nosoroaton, nani tahuëri catahuarin. Pahuantohuachinara, ma'sha topinan nicanarin. ³⁷Naporo' ina sanapi caniorahuaton, chiminin. Nonën pa'morahuatona', inapa pa'cotë' nininquë acopi. ³⁸Pitroso' Nitaquë ya'huarin, natantopi. Co aquëyahuë' ni'ton, cato' quëmapi a'papi. Canconahuatona', "Manóton huëquë'," itopi.

³⁹Napoaton Pitro inapitarë' pa'nin. Canconpachinara, inapa pa'cotëquë quëpantapi. Inaquë na'a quëyoro'nsari tahuirapitahuatona', na'nëtopi. A'mopisopita Tapitaco' i'hua pipitërinso' sa'ahuario'sa' quëtacaso marë' a'notopi. ⁴⁰"Ya'ipinquëma' pipico' Yosë nontëri'i," itohuachina, pa'pi. Nani pa'pachinara, isonahuaton, Yosë nontërin. Ina quëran nonën tahuëretahuaton, itapon:

—Imoya Tapita, huënsëquë', itërin.

A'naroáchin ni'tiintarin. Pitro quënanahuaton, huënsërin. ⁴¹Pitrori maimirahuaton, ahuanirin. Ina quëran imapisopita, quëyoro'nsa' inapita përarin. Huë'sahuatona', nanpirin quënanquipi. ⁴²Ya'ipi ninanoquë nahuinin. Na'a piyapi'sa' Quisoso natëpi. ⁴³Inaquë hua'qui' Pitro yacapatërin. Simon itopiso' pëinënquë yacapatërin. Simonso', sha'huëtë' tapana'pi.

**Cornirio nicacaso marë'
Pitro pa'ninso'**

10 ¹Sisariaquë a'na quëmapi ya'huërin. Cornirio itopiso'. Inaso' capitan. "Itariaro'sa'" itopiso sontaro huënton camairin. ²Inaso nisha piyapi niponahuë', Yosë chinotërin. Ya'ipi pëinënuquë ya'huëpisopitanta' Yosë chinotopi. Cotioro'sa' ma'sha pahuan-tohuachinara, nosoroaton, topinan quëtërin. Nani tahuëri Yosë nontërin. ³Pi'i tēhuërënahuasos', co huë'ëponahuë', hua'narëso pochin a'ninquëchin quënanin. Yosë anquëninëni huëcapaimarahuaton: "¡Cornirio!" itërin.

⁴Anquëni ni'sahuaton, pa'pi tē'huatërin.

—¿Ma'ta' sinioro nohuantëran? itërin.

—Quëmaso' na'con Yosë nontëran, nataninquë. Sa'ahuario'sa' nosoroaton, ma'sha topinan quëtëran. Ina marë' noya

yonquiringuën. ⁵Napoaton Copëquë piyapi'sa' a'paquë' Simon Pitro macontaina'. ⁶Inaso', sha'huëtë' tapanapi Simon itopiso' pëinënuquë yacapatarin. Marë yonsanquë ya'huërin, itërin.

⁷Anquëni pa'pachina, cato' piyapinën amatërin. A'na sontaronta' amatërin, nani tahuëri camairinso'. Inanta' Yosë chinotërin. ⁸Anquëneri nontërinso' sha'huitahuaton, Copëquë a'parin.

⁹Tahuëririnquë yacamotëriahuasos', ninanoquë ya'caritopi huachi. Naporo' Pitro inapa pa'cotëquë pa'nin Yosë nontacaso marë'. ¹⁰Tanaton, yacoshatopirinhuë'. A'na piyapiri cosharo' nitasos', Pitro hua'narëso pochin quënanin.

¹¹Pi'iro'të' ni'soatarin, ni'nin. Panca ta'na pochin nininso' o'marin. Catapini cacinën quëran huëntënimararin. ¹²Inaquë nani ma'sha ya'huërin. Tananquë ya'huërinso'pita, pëhuara pochin nininso'pita, anpiantëhuano'sa',

inapita ya'huërin ni'nin. ¹³Ina quëran noninso' natanin. “Huanirahuaton Pitro, tëpaton ca'quë!” itërin.

¹⁴—Inca Siniro. Sopai inapitaso'. Co onporonta' ina pochin ca'chinahuë'. Iráca Moisësë pënëincoi ama ina pochin capaca'huaiso marëhuë', itërin Pitrori.

¹⁵—Noya capacaso', itëranquën ni'ton, ama quëmari “sopai” itëquësohuë'. Co huachi tananpitacaso' ya'huërinhuë', itërin.

¹⁶Cararo' inachachin sha'huitantarin. Ina quëran ta'na pochin nininso' inápaquë quëpantarin. ¹⁷Pitroso' yonquirárin. “Yosë nohuanton hua'narëso pochin quënanahuë. ¿Ma'ta' tapon ina pochin a'notërinco nica?” tënin yonquiaton. Naporo' Corniriori a'parin-sopita canquirapi. Natantiirahuatona', Simon pëinën ya'coananënuë canquipi. ¹⁸Canquirahuatona', natanpi: “¿Simon Pitro isëquë ya'huarin ti?” topi.

¹⁹Pitroso nipirinhuë' co nataninhuë'. Hua'narëso pochin ni'ninso' yonquirárin. Yonquiaso', Ispirito Santori itërin: “Apira cara quëmapi yonisarinquën. ²⁰Nohuaramarahuatón, paquë'. Ama nisha nisha yonquiatonhuë', imaquë'. Ca nohuanton, huë'pi ni'ton, noya imaquë'” itërin.

²¹Pitro nohuaramarahuatón, comisiono'sa' nontërin.

—Ca Simon Pitroco. ¿Onpoapomata' huë'namaso'? itërin.

²²—Capitan Cornirio a'parincoi. Inaso' nóya quëmapi. Nisha piyapi niponahuë', Yosë chinotërin. Ya'ipi cotioro'sari noya ni'pi. I'huara ya'huaso', a'nanaya anquëniri ya'notimarahuaton, sha'huitimarin. “Piyapi'sa' a'paquë' Pitro maconta'ina'. Ina a'chintarinquën, noya natanquë'” itërin ni'ton, a'parincoi huë'nai, itërin. ²³Napotohuachina,

“Ya'cointaco' iyaro'sa'” itërin Pitrori. Napotohuachina, ya'coontapi. A'cahuachinara, huë'ëpatopi. Tahuëririnquë paantahuachinara, Pitronta' pa'nin. A'napitanta' Quisoso imapisopita Pitro imapi.

²⁴Ina tashiraya Sisariaquë canconpi. Inaquë Corniriori ninararin quënanconpi. Quëmopinënpita, nipayarin-sopita, inapita amatohuachina, nani niyontonpi natanacaiso marë'. ²⁵Pitro canconpachina, Corniriori isonapairahuaton, moshapirinhuë'. ²⁶A'naroáchin Pitrori ahuaniantarin.

—Huaniquë' iyasha. Co caso' moshancoso ya'huërinhuë'. Piyapico canta', itërin.

²⁷Ninontahuatona', pëiquë ya'conpi. Inaquë na'a piyapi'sa' niyontonpi quënanconpi. ²⁸Nani ninontohuachinara, Pitrori itërin:

—Cotioro'sacoi inachintëraisó', nani iyaro'sa' nitotërama'. Co onporonta' nisha piyapiro'sataquë ni'tapoi pa'naihuë'. Co inapitaro'coi niyontonaihuë'. “Co Yosë nohuantërinhuë'” topiraihuë'. Iporaso nipirinhuë' Yosë nani anitotërinco. Insosona Yosëri noya ni'pachina, canta' noya ni'i. Ya'ipi piyapi napopianachin noya nica'huaso' ya'huërin, tënanhuë'. ²⁹Napoaton amatohuatancora, noya huë'nahuë. ¿Ma'marëta' amatëranco? itërin.

³⁰Napotohuachina, Corniriori itërin:

—Nani catapini tahuëritarin, ipora pochin Yosë nontasoco, a'nanaya a'na quëmapi ya'notërinco. A'morinso' huënaráchin huënaráchin ni'nahuë.

³¹Ya'notirahuatonco, itërinco: “Cornirio, quëmaso' na'con Yosë nontëran, natinquën. Sa'ahuario'sa' nosoroaton, ma'sha quëtëran. Ina marë' Yosë noya yonquirinquën. ³²Napoaton Copëquë piyapi'sa' a'paquë' Simon Pitro

maconta'ina'. Inaso', Simon itopiso' sha'huëté' tapana'pi pëinënuquë yacapatarin. Marë yonsanquë ya'huërin," itërinco. ³³Ina natanahuato, a'naroáchin amatëranquën. Ma noyanquën ni'ton, huë'nán. Iporaso' ya'lipico niyontónai. Yosënta' ni'sarincoi. ¿Ma'ta' ina sha'huitërinquën natëca'huaiso marë'? Yanatanai, itërin.

Cornirio a'chintërinso'

³⁴Itohuachina, Pitrori itërin:

—Tëhuëenchachin Yosëri ya'ipi piyapi'sa' nosororin. Co quiyasáchin nosororincoihuë'. Cancanënpoaquë yonquirëhuasopita nitotaton, no'tëquën yonquirinpoa', ténahuë. ³⁵Nisha piyapi'sanquëma' nipomarahuë', cancanëma quëran huarë' ina chinotohuatama', nohuantarinquëma'. Noya cancantohuatama', noya ni'sarinquëma'. ³⁶Íráca israiro'sacoi noya nanan sha'huitërincoi. Piyapinënpita pochin nicatoncoi, Yosë anitotërincoi. Oshahuanëhua' ni'ton, Yosë inimicotopirëhuahuë', Quisocristo a'paimarin nanan anoyatinpoaso marë'. Inaso' ya'ipi piyapinpoa' yahua'anëntërinpoa'. ³⁷Caririaquë nanan nahuinin. Ina quëran ya'ipi Cotia parti nahuinin ni'ton, canpitanta' natantërama'. Yosë nohuanton, Coansha pënëntërin co noyahuë' yonquipisopita naniantacaiso marë'. Piyapi'sari natëhuachinara, aporintërin. ³⁸Ina piquëran Yosëri chachin Quisocristo acorin, Nasaritoquë ya'huërinso'. Yosë nohuanton, Espirito Santori noyá ya'coancantërin. Napoaton nani ma'sha nanitaparin nicacaso'. Nisha nisha parti paaton, nóya ninin. Na'a cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatërin. A'naquën sopairi ya'coancantërin ni'ton, chinquën parisitopirinahuë', inari anoyatërin. Yosëri catahuarin ni'ton, a'naroáchin

anoyatërin. ³⁹Quirosarinquë naporin. Ya'ipi cotioro'sa' ya'huëpiquënta' inaporin. Ina quëran corosëquë patanantahuatona', tëpapi. Ya'ipiya quiyari ni'nai. ⁴⁰Chimipirinhue', cara tahuëri quëran Yosëri ananpitaantarín. Nanpiantahuachina, Yosë nohuanton, ya'notërincoi. ⁴¹Co ya'ipi piyapi'sari ni'pihuë'. Yosë nohuanton, quiyariso' ni'nai a'napita sha'huita'huaiso marë'. Nani nanopiantahuachina, quiyarë' coshatërin, o'orin. Quisocristo tëhuëenchachin nanopiantarin, tënai. ⁴²Naporo' sha'huitërincoi paatoi pënënta'huaiso marë'. "Paatoma', ca nanamëhuë sha'huico' imatonaco noya cancanchina'. Yosë chachin acorinco ni'ton, a'na tahuëri coisë pochin nisarahuë. Nanpipisopita, chiminpisopitanta', ya'ipiya co noyahuë' nipachina', ana'ntarahuë. Inanta' sha'huitoco' nitochina'," itërincoi ni'ton, sha'huirárai. ⁴³Íráca quëran huarë' pënëntona'piro'sa' Quisoso nintonona', sha'huitërinënpoa' ina natëcaso marë'. Cancanënpoa quëran huarë' ina natëcaso' ya'huërin. Oshanënpoa marë' chiminin ni'ton, imapatëhua', ya'ipi oshanënpoa' inquitarinpoa'. "Ca oshanëhuë marë' mini Quisocristo chiminin," topatëhua', inquitarinpoa', itërin Pitrori.

Espirito Santori ya'coancantërinso'

⁴⁴Noninso' natanahuatona', ya'ipiya natëpi. Nontaso chachin, Espirito Santori ya'coancantërin. ⁴⁵⁻⁴⁶Ina nohuanton, nisha nisha nananquë nonsapi. Co nitotaponaraihuë', Espirito Santo nohuanton, napoapi. "Ma noyacha Yosëso paya," tosapi. Natanahuatona', cotioro'sa' Pitro ca'tanpisopita pa'yanpi: "Nisha piyapi'sa' niponaraihuë', Yosë nohuanton, Espirito Santori ya'coancantërin," topi.

⁴⁷—Isopitanta' canpoa pochin Ispirito Santori ya'coancantërin ni'quëhuarë' aporihuaina', ténahuë. ⁴⁸“Quisocristo imarai huachi,” topachinara, aporintëquë', itërin Pitrori. Napotohuachina, aporintopi.

—Isëquë iyaya yacapatoncoi, hua'quimiáchin a'chintocoi, itopi. Napotohuachinara, inaquë hua'quimiáchin yacapatërin.

Pitro Quirosarinquë natanpiso'

11 ¹Nisha piyapi'santa' Yosë nanamën natëpi ni'ton, Cotia parti a'naroáchin nahuinin. Ca'tano'santa' natantopi. Ya'ipi imapisopita inaquë ya'huëpiso' nitotopi. ²Napoaton Pitro Quirosarinquë huënantahuachina, a'naquën cotioro'sa' iráca nanan natëpi-soari no'huipi. Quisoso imaponaraihuë', iráca nanaonta' nohuantopi.

³—Nisha piyapi'sa' pëinënquë yacapataton, inapitarë'quën coshatëran. Co inapitaso' marca niacotopihuë'. ¿Onpoatonta' naporan? itërin.

⁴Pitroso nipirinhue' ya'ipiya sha'huitërin.

⁵—Natanco iyaro'sa', no'tëquën sha'huichinquëma'. Copëquë ya'huëasoco, a'na tahuëri Yosë nontárahue'. Naporo' co huë'ëporahuë', hua'narëso pochin quënanahuë. Panca ta'na pochin nininso' inápa quëran o'mararin. Cata-pini cachinën quëran huëntënimararin. Ca ya'cariya o'marin. ⁶Inaanaquë ni'pirahuë', nani ma'sha quënanahuë. Tananquë ya'huërinsopita, tanan ni'ni pochin nininso', pëhuara pochin nininso', nisha nisha anpiantëhuano'sa', inapita quënanahuë. ⁷Nontërinco'sonta' natanahuë. “Huanirahuaton isopita tëpaton ca'quë',” itërinco. ⁸“Inca Sinioro. Sopai inapitaso'. Co onporonta' ina pochin ca'chinahuë'. Iráca Moisésë pënenincoi

ama ina pochin capa'huaiso marëhuë',” itohuatëra, ⁹inápa quëran itantarinco: “Noya capacaso', itëranquën ni'ton, ama quëmari 'sopai' itëquësohuë'. Co huachi tananpitacaso ya'huërinhuë',” itërinco.

¹⁰Cararo' inachachin sha'huitantarinco. Ina quëran inápaquë quëpanantarin.

¹¹Naporo' cara quëmapi'sa' Simon pëinënquë canquipi. Sisaria quëran huë'pi. Capitan Corniriori a'parinso'.

¹²Ispirito Santo sha'huitërinco: “Inapita imaquë'. Ama nisha nisha yonquiaton-huë', noya paquë',” itërinco. Napoaton pa'nahuë. Isopita iyaro'sa' ca'taninaco, saotaya'pi chachin ca'taninaco. Pëinënquë canconahuato, ya'conai.

¹³Ya'conpatoira, Cornirio itërincoi: “Pëinëhuëquë Yosë nontasoco, anquëni ya'notirinco, ni'nahuë. ‘Copëquë piyapi'sa' a'paquë' Simon Pitro maconta'ina'. ¹⁴Inaso' nanan sha'huitarinquën cha'ëcamaso marë'. Ina natëhuatan, Yosë anoyacancantarinquën. Quëmopinëpitanta' anoyacancantarin,' tënin anquëni,” itërinco. ¹⁵Quisoso nanamën sha'huitasoco chachin, inapitanta' Ispirito Santori ya'coancantërin. Ya'nán canpoa'

ya'coancantërinpoaso pochachin inapitanta' ya'coancantërin. ¹⁶Naporo' Sinioro sha'huitërincoiso' yonquirahuë. “Coan-shaso' i'quë aporintërinquëma'. Yosëso nipirinhue' Ispirito Santo aya'coancantarinquëma' catahuainquëmaso marë',” itërincoi Quisoso. ¹⁷Sinioro Quisocristo imapatëhua', Yosë nohuanton, Ispirito Santo ya'coancantërinpoa'. Inapitaso' nisha piyapi'sa' niponaraihuë', imapachinara, inapochachin Ispirito Santori ya'coancantërin. Yosëri noya ni'pachina, inapochachin canta' noya ni'i, ténahuë. ¿Co caso' nanitërahue' nisha yonquia'huaso'! itërin Pitrori.

¹⁸Natanahuatona', co huachi no'huipihuë'.

—Tèhuënychachin Yosë nohuanton, nisha piyapi'santa' co noyahuë' yonquipisopita naniantatona', imasapi. Inari catahuarin ni'ton, nanpimiatapi. Ma noyacha Yosëso paya, itopi.

Antioquiaquë imapiso'

¹⁹I'hua chachin Istipan tëpahuachinara, Quisoso imapisopita aparisitopi ni'ton, aquë yanquëëpi. A'naquën Pinisia parti pa'pi. A'naquëonta' Chipriquë pa'pi. A'napitanta' Antioquiaquë'pa' pa'pi. Nisha nisha parti paatona', Quisoso nanamën sha'huipi. Sha'huiponaraihuë', cotioro'saráchin sha'huitopi. ²⁰A'naquënso nipurinhuë' Antioquiaquë canconahuatona', nisha piyapi'santa' sha'huitopi. Siniro Quisoso naporinso' a'chintopi. “Oshanëma' inquitatënuquëma', anoyacancantarinquëma',” itopi. Chipri quëran huë'pisopita, Sirini quëran huë'pisopita, inapita napopi. ²¹Yosëri catahuarin ni'ton, na'a piyapi'sa' natëtona', imapi. Iráca yonquipiso' naniantatona', Quisoso imasapi.

²²Quirosarinquë nahuinin. Quisoso imapisopita natantahuatona', Pirnapi a'papi Antioquiaquë ya'huëpisopita nicaso marë'. ²³⁻²⁴Inaquë canconahuaton, “Tèhuënychachin nisha piyapi'santa' imasapi. Yosëri na'con catahuarin,” ta'ton, noya cancantërin. Pirnapiso' noya quëmapi. Yosë noya natërin. Ispirito Santori noyá ya'coancantërin ni'ton, piyapi'sa' pënënin: “Ama Siniro a'pocosohuë'. Ya'ipi cancanëma quëran huarë' imamiatoco',” itërin. Pënënpachina, a'napitanta' Quisoso imapi.

²⁵Ina quëran Pirnapi Tarsoquë pa'nin Saono yonípon. Inaquë yoniton, quënanin. ²⁶“Huëquë' pa'a Antioquiaquë ya'huëpisopita a'chinta,” itohuachina, “Inta nipachin pa'a,” ta'ton, imarin.

A'na pi'isa' inaquë ya'huëpi. Imapisopita catahuacaiso marë' yacapatopi. Na'a piyapi'sa' a'chintopi. Inaquë chachin Quisoso imapisopita nisha nininën acoantapi. “Cristo imaro'sa',” itopi.

²⁷Naporo' tahuëri'sa' pënëntona'piro'sa' Quirosarin quëran Antioquiaquë huë'pi. ²⁸A'naso' Acapo itopi. Inaso' Ispirito Santo nohuanton, ninorin. “Co hua'qui quëranhuë' ya'ipi parti tanarotapi,” itërin ninoton. Ina quëran Craotio itopiso' Noma copirno ya'conaso', tëhuënychachin tanarotopi. ²⁹Napohuachina, imapisopita yonquipi Cotia parti ya'huëpisopita catahuacaiso marë'. Imapisopita parisitapi ni'ton, coriqui yaa'papi. Coriquihuano'saso' na'con quëtopi. Co coriquihuano'sahuë' nipisopitaso', pi'pian quëtopi. ³⁰Nani coriqui yontonpachinara, Pirnapi, Saono, inapita quëtopi quëpacaiso marë'. Quirosarinquë quëparahuatona', ansiano'sa' quëtonpi pahuantërinso' quëtacaiso marë'.

Irotisëri aparisitërinso'

12 ¹Naporo' tahuëri'sa' a'na hua'an ya'huërin, Irotisë itopiso'. Quisoso imapisopita no'huiton, sontaro'sa' a'parin aparisitacaiso marë'. ²Santiago maconpi. Inaso' Coansha iin. Mapachinara, sahuëniquë atëpatërin. ³Tëpapi ni'ton, cotio hua'ano'sari pa'yatopi. Ina natantahuaton, Pitronta' macacaiso marë' camaitërin. Naporo' cotioro'sa' niyontonapi pan co ahuëpocatopisohuë' capacaiso marë'. ⁴Mapachinara, tashinan pëiquë apo'motërin. Shonca saota sontaro'sa' acorin a'paicaiso marë'. Catapini, catapini ya'piri ni'sapi. Niya'huëretatona', tashirë chachin a'pairapi. “Pascoa na'huëhuachin, piyapi'sa' ni'tërantapaiquë Pitro ana'interahuë,” tënin hua'an yonquiaton. ⁵Pitro tashinan pëiquë ya'huapirinhuë', Quisoso imapisopita Yosë nontapi. Pitro marë' chiniquën Yosë nontapi.

**Pitro tashinan pëi
quëran cha'ërinso'**

⁶Tashiraya pochin hua'ani ana'inta-caso' nisahuaso', Pitro huë'ësárin. Cato' sontaro'sari ahuancoanapipi. Cato' catinaquë tonpopi. Ahuënan quëran a'na sontarori nitonpotanpatërin. Inchinan quëran a'narinta' nitonpotanpatërin. Inapotahuatona', ya'ipi huë'ësapi. Ya'coanaquë cato' sontaro'sa chachin tashinan pëi' a'pairápirinahuë'. ⁷A'nanaya Siniro anquëninën inaquë ya'notimarin. Huënaráchin a'pinin. Pitro pichianahuaton, ochinanin. “Manóton huënsëquë' pa'a,” itërin. Napotohuachina, tanpain quëran catina inaora nii'quiritërin. Cato quëran chachin nii'quiritërin. ⁸“A'moanahuaton, sapatë' po'moquë',” itërin. Itohuachina, inaporin. “Aipi a'moransonta' a'mosahuaton, imaquico,” itantarin.

⁹Ina quëran pipihuachina, Pitrori imarin. “Co'ta'ma' anquëni ocoiarincohuë'. Topinan hua'narëso pochin ni'samarahuë,” topirinhuë'. ¹⁰Sontaro ya'natontarinso' na'huëtirin. Ina quëran a'nanta' na'cotiantarin. Pëianshinanquë huarë' canquirin. Inaquë panca ya'coana hua'na quëran nininso' ya'huëpirinhuë', inaora ni'soatërin. Pipirahuaton, a'na cachiquë pa'nin. Inaquë a'naroáchin anquëniri patërin.

¹¹Naporo' Pitro no'tëquën yonquirin: “Co hua'narëso pochin ni'nahuë'. Siniro chachin anquëninën a'patimarinco nicha'ëincoso marë'. Irotisë, cotio hua'ano'sa', inapita yatëpapirina-cohuë', nicha'ërinco,” tënin.

¹²Ina yonquiaton, Maria pëinënquë pa'nin. Coansha Marco a'shin inaso'. Inaquë na'a imapisopita niyontonahuatona', Yosë nontapi. ¹³Paira tahuirinquë canconahuaton, ya'coananëinquë

pi'nitonin. Pi'nitohuachina, a'na nanon huë'nin, Rota itopiso'. ¹⁴Pitro noninso' nohuianantahuaton, pa'yanin. Pa'yanaton, co ya'coana i'soataponahuë', ta'acontarahuaton, pëiquë ya'coantarin. Pitro aipiran huaniarinso' sha'huiconin.

¹⁵—Quëmaso' hua'yantëran, itopirinahuë'.

—Co hua'yantërahuë'. Tëhuëenchachin Pitro inaquë huaniarin, itohuachina:

—Co inahuë'. Anquëninën nimara, itopi.

¹⁶Napoaso', Pitroso' ya'coana pi'niantarin. Naporo huarë' i'soatopi. Pitro quënanahuatona', pa'yanpi. ¹⁷Inaso nipirinhuë' imirin quëran anquitërin ama noncarocaiso marëhuë'.

—Siniro chachin anquëninën a'patimarinco. Tashinan pëi quëran ocoirincó. Iya Santiago sha'huitonco' nitochin. Ya'ipi imapisopitanta' sha'huitoco', itërin.

Ina quëran a'na parti pa'nin.

¹⁸Tahuërihuachina, sontaro'sa' pa'pi pa'yanpi. “¿Intoacha Pitro pacaya?” nitopi. ¹⁹Irotisëso nipirinhuë': “Pitro maconquë',” itopirinhuë'.

“Capa huachi,” itohuachina, a'na a'na sontaro natanin. Co nitotohuachinarahué', tëpacaiso marë' camaitërin. Napoaton sontaro'sa' Pitro a'paipisopita tëpapi. Ina quëran Irotisë Cotia quëran pipirahuaton, Sisariaquë pa'nin ya'huapón.

Irotisë chimininsó'

²⁰Irotisi hua'an ya'huërinquë nisha nisha piyapi'sa' huëcatona', cosharo' pa'anquipi. A'naquënsó' cosharo' yapa'ampirinahuë', chiniquëno' huítón, co nohuantërinhuë' quëtacasó'. Tiroquë ya'huëpisopita, Sítónquë ya'huëpisopita, inapita no'huirárin. Napoaton niyontonahuatona', inaquë huë'pi.

Po'oana quëran inpriatonën Pirasito itopiso' nontiipi.

—Quëmari hua'an nontëquë' ama huachi no'huiincoisohuë'. Ina marë' coriqui quëchinquën, itopi.

—Noyahua', tosahuaton, pa'nin hua'anën nontacaso marë'.

²¹—Sha'huitëquë' huënta'ina' nonchi, itërin. Niyontonpachinara, noyápiachin nitaparin. Hua'anëntacaso' shiranënuquë huënsërahuaaton, piyapi'sa' nontarin. ²²Natanahuatona', pa'yatapi: “Ma noyanquëncha quëmaso paya. Co piyapi pochin nontërancoihuë'. Yosë chachin pochin nontarancoi,” itopi chiniquën nontatona'. ²³Topinan piyapi niponahuë' natanahuaton hua'an nipa'yatërin. Yosëfchin chinotacaso nipirinhue' naporinso marë', a'naróachin Siniro anquëninëni acaniorin. Chiniquën canioton, shonari pë'yarin. Parisitërarin quëran chiminin.

²⁴Yosë nanamënso nipirinhue' nahuinarin. Nisha nisha parti sha'huirápi ni'ton, na'a piyapi'sa' natëtona' imasapi.

²⁵Pirnapi, Saono, inapitaso' nani yonquipi Antioquiaquë paantacaiso'. Imapisopita coriqui a'papiso' nani quëtonpi ni'ton, Quirosarin quëran pipirahuatona', paantapi. Coansha Marconta' quëpapi.

Pirnapi, Saono inapita a'chinacaso marë' a'papiso'

13 ¹Antioquiaquë na'a Quisoso imapisopita ya'huëpi. Na'a niyontonahuatona', Yosë chinotopi. A'natërápo quëmapi'sa' ansiano ya'conpi. A'naquënso' Quisoso nanamën sha'huitona', pënëntopi. A'naquëonta' imapisopita a'chintopi noya imacaiso marë'. Inapitaso': Pirnapi, Simon, Nosio, Manain, Saono, inanapo ya'huëpi. Simonso' yara piyapi. Nosioso' Sirini

quëran huë'nin. Manainso', Cariria hua'an Irotisë pëinënuquë so'sorinso'.

²A'na tahuëri co coshatatonaraihuë', Siniro chinotopi. Napohuachinara, Ispirito Santori sha'huitërin: “Pirnapi, Saono inapita nohuantërahuë paatona', piyapi'sa' a'chintacaiso marë'. Ina marë' inapita acorahuatoma', a'paco' pa'ina',” itërin.

³Napoaton co coshatatonaraihuë', inapita marë' chiniquën Yosë nontopi. Nani Yosë nontohuachinara, së'huamotorahuatona', acopi paatona' a'china-caiso marë'. Ina quëran a'papi.

Chipri parti a'chinpiso'

⁴Ispirito Santo nohuanton, Sirio-siaquë pa'pi marë pa'tacaiso marë'. Ina quëran panca nanchaquë pa'sahuatona', Chipri parti canconpi. Panca so'ton inaso'. Inaquë na'a ninano' ya'huërin.

⁵Saraminaquë nonshirahuatona', cotio niyontompiso pëiquë pantarahuatona', Yosë nanamën sha'huitopi. Nisha nisha niyontompiso pëiquë sha'huitëra'piapi. Coansha Marconta' pa'nin catahuacaso marë'.

⁶Inaquë sha'huirahuatona', ya'ipi Chipri parti pa'topi. A'chintëra'piapi. Inapoatona', Paposëquë huarë' canconpi. Inaquë a'na pënoton quënanconpi. Inaso' cotio quëmapi, Pariquisoso itopiso'. Inaso', nonpin nanan pënëntona'pi ni'ton, piyapi'sa' nonpintarin. ⁷Inaso' hua'an amiconën. Hua'anso' Siriquio Paono itopi. Inaso' noya yonquirin. “Canta' Yosë nanamën nata'in,” ta'ton, Pirnapi, Saono, inapita amatërin. ⁸Pënotonso nipirinhue' co nohuantërinhuë'. Inaso' Crico nananquë Irimasë itopi. “Ama natëquësohuë’,” toconin. ⁹Saonoso' Noma nananquë Paono itopi. Ispirito Santori noyá ya'coancantërin ni'ton, pënoton ni'sárin quëran itapon:

¹⁰—Quëmaso' sopai pochin cancantëran. Yosëso' noya noya nipirinhue', yainimicotëran. Tëhuënchachin nonpintënguën, pa'pi co noya quëmapinquënhue'. Sinioro no'tëquën sha'huitopirinpoahuë', ¿onpoatonta' quëmari nonpintaton, a'napita anishacancantaran? ¹¹Apiramiachin Yosë nohuanton, co manta' quënantaranhuë'. Hua'quimiachin co pi'i quënanaranhuë', itërin.

Napotohuachina, a'naroáchin chitoro pochin ni'tërin. Somaraya pochin nicaton, co manta' quënantërinhuë'. Si'pinantápirinhue', a'na piyapi nohuantërin matanparahuaton, quëpacaso marë'. ¹²Hua'ani ni'sahuaton, “Yosëri mini napotërin,” ta'ton, natërin. Sinioro nanamën natanahuaton, pa'yanin. “Inaso' chiniquën nanan,” tënin.

Pisitia parti pënëntërinso'

¹³Ina quëran Paonoso', ca'taninsopitarë chachin a'na parti pa'nin. Nanchaquë ya'conahuatona', marë pa'tantapi. Panpiria parti nonshirahuatona', a'na ninano Piriqiu itopiquë pa'pi. Coansha Marcosa nipirinhue', co huachi imátërinhuë'. Quirosarinquë ayamantarín. ¹⁴Paonoso' Pirnapirë chachin paantapi. Piriqiu na'huëtahuatona', aquë iratopi. Pa'sápatona', a'na Antioquiaquë canconpi, Pisitia parti ya'huërinso'. Chinoto tahuëri nipachina, cotio niyontonpiso pëiquë pa'pi. Inaquë ya'conahuatona', huënsëpi. ¹⁵Cotio ansiano'sa' quirica nontapi. Moisésë iráca pënëntërinso', pënëntona'piro'sa' ninshitopiso', inapita nani nontohuachinara, itapona':

—Achinicancanamacoiso marë' yapënënpatamacoí iyaro'sa', sha'huitocoi nata'in, itërin.

¹⁶Napotohuachina:

—Noyapa', carinquëmanta' pënëinquëma', ta'ton Paono huanirin. Huani-
rahuaton, imirin quëran tasatërin piyapi'sari ta'tatona' natanacaiso marë'.

—Natanco iyaro'sa'. A'naquëmanta' nisha piyapinquëma' nipomarahue', Yosë chinotërama'. Canpitanta' natanco. ¹⁷Iráca quëran huarë' israiro'sanpoa' Yosë chinotërehua'. Iráca chachin shimashonënpoapita acorin piyapinënpita nicacaiso marë'. Iquipitoquë ya'huëapona', Yosë nohuanton, na'api. Ina quëran Yosëri chachin chiniquën nanantaton, catahuarin inatohua quëran cha'ëcaiso marë'. ¹⁸Catapini shonca pi'ipi inotëro parti pa'pachinara, Yosëri nosoroaton, co ata'huantërinhuë'. Co yanatëpirinahuë', na'con catahuarin. ¹⁹Ina nohuanton, Canaan parti pa'pi. Inatohua' nisha nisha piyapiro'sa' ya'huëpi, nisha nisha nananquë nonpisopita. Canchisë huënton ya'huëpirinahuë', co Yosë natëpihuë' ni'ton, ina nohuanton minsëpi. Inaquë chachin shimashonënpoapita ya'huëpi. Yosëri catahuarin ni'ton, ina no'pa' hua'anëntopi. ²⁰Ya'ipi quëran catapini pasa a'natërápo shonca pi'ipi ninin.

Ina piquëran Yosë nohuanton, hua'ano'sa' ya'cona'piapi catahuacaiso marë'. Samoiro ya'conaquë huarë' inapopi. ²¹Inaso' noya pënëntopirinhue': “Copirno nohuantërai huachi,” topachinara, Yosëri Saono acorin. Inaso' Mincamin huënton quëmapi, Quisi hui'nin. Catapini shonca pi'ipi Saono hua'anëntopirinhue', ²²Yosëri ocoirahuaton, Tapi acorin. Quisi hui'nin inaso'. Nóya quëmapi ni'ton, Yosëri noya ni'nin. “Tapiso' ca pochin cancantërin. Noya ni'nahuë. No'tëquën natëarínco,” tënin Yosë. ²³Iráca chachin Yosëri sha'huitërin: “A'na tahuëri Tapi shiin nicha'ësarínquëma',”

itërin shimashonëmapita. Iporaso' iyaro'sa', nani Quisoso a'paimarin nicha'ëinpoaso marë'. Sha'huitërinso chachin a'paimarin. ²⁴Co'huara Quisoso huë'shatërasohuë', Coansha pënëntarin. Na'a isirairo'sa' pënëntarin. “Co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', Yosë chachin tahuërëtantaco'. Ina quëran i'quë aporintaranquëma',” itërin. ²⁵Coansha pënëntërinso' yatiquihuachina, no'tëquën sha'huirin. “‘Quëmaso' Cristonquën,’ itopirama-cohuë', co caso' inacohuë'. Nipirinhuë', ca piquëran huë'sarin. Inaso' noya noya. Co caso' maquëyancohuë' ni'to, co sapatën i'quirita'huaso tëranta' nanitarahuë',” itërin.

²⁶“Canpoaso' iyaro'sa', Apraan shinpitanpoa' ni'tëhua', Yosë nanan a'patirinpoa' nicha'ëinpoaso marë'. Nisha piyapinquëmanta' Yosë chinotohuatama', nicha'ësarinquëma' canpitanta'. Napoaton ya'ipinquëma' sha'huitaranquëma'. ²⁷Quirosarinquë ya'huëpisopitaso', co Quisoso nohuítópihuë': ‘Yosëri a'paimarin,’ co topihuë'. Co hua'ano'sa tëranta' napopihuë'. Pënëntona'piro'sa' ninshitopiso' nani chinoto tahuëri natanpirinahuë', co yonquipihuë'. ‘Quisoso tëpaquë', itopi. Iráca ninorinso chachin yatëpapi. ²⁸Co ma'marë tëranta' tëpacasohuë' nipirinhuë', Pirato sha'huitopi: ‘Tëpaquë', itopi. ²⁹Ina quëran ya'ipi Yosë quiricanënnquë ninorinso' nanihuachina, corosë quëran anohuararahuatona', na'pi naninquë po'mopi. ³⁰Inaquë po'mopirinahuë', Yosëri ananpitaantarin. ³¹Nanpiantarahuatón, a'na yoqui miria pochin ya'huantarahuaton, ca'tano'sanënpita ya'notëra'piarin. Co'huara chimiyantërasohuë', na'a Caririaquë ya'huëpisopitari ca'tanpi. Quirosarinquë huarë' imapi. Quisoso

nanpiantahuachina, inapitarinta' quënanpi. Quënanahuatona', ya'ipi piyapi sha'huitapi: ‘Nanpiantarin mini. Quiyari ni'nai,’ tosapi.

³²Quiyanta', iyaro'sa', noya nanan sha'huitarainquëma'. Iráca Yosëri shimashonënpoopita nontaton, sha'huitërin. ³³Iporaso' nani Quisoso a'patimarinpoa'. Shinpitanpoa' ni'tëhua', yonquirinpoa'. Quisoso ananpitaantarahuaton, catahuarinpoa' canpoanta'. Yosë quiricanënnquë iráca ninshitërin. ‘Quëmaso' hui'nahuënnquë. Ipora chachin acoaranquë hua'anëntamaso marë', tënin Tapi. Sarmo catoquë naporin. ³⁴Yosëri ananpitaantacaso' ninorin. Co nonën chanatarinhuë'. Iráca quiricanënn quëran itërin: ‘Tapi no'tëquënn nontërahuë. Nosoroato, na'con catahuarahuë. Canpitanta' inapochachin catahuaranquëma', tënin Yosë. ³⁵Napoaton Tapiri ninshitantarin. ‘Quëmasáchin natëranquënn ni'ton, co nohuantarahuë' nonëhuë chanatacaso', itërin, Yosë nontaton. Sarmo quiricaquë chachin naporin. ³⁶Napoaponahuë', Tapiso' Yosë natëton, piyapi'sa' catahuarin. Ina quëran chiminin. Shimashonënpita pirayan pa'pitopi. Nonën chanatërin. ³⁷Quisososos nipirinhuë' Yosëri ananpitaantarin. Co nonën chanatërinhuë'. Quisoso nonën chachin ninoton, Tapi iráca ninshitërin. ³⁸⁻³⁹Napoaton iyaro'sa' sha'huichinquëma'. Quisoso'sóchin nanitaparín oshanëma' inquitininquëmaso'. Iráca pënëntërinso' Moisésëri ninshitopirinhuë'. Ina imapatama', co oshanëma' inquitarinquëmahuë'. Nipirinhuë', Quisoso natëhuatëhua', oshanënpoa' inquitarinpoa'. Oshanënpoa marë' chiminin ni'ton, inquitarinpoa'. Ina quëran Yosë noya ni'sarinpoa'. ⁴⁰Nani natanamaco ni'ton, a'naroáchin, iyaro'sa', natëco'.

Ni'cona ana'ntochinquëma'. Iráca Yosë quiricanën quëran pënëntona'piro'sa' itapona':

⁴¹ 'Yosëri itërin: "Canpitaso' na'con tēhuaconama'. Iso tahuëri'sa' ca nohuanto, na'con ma'sha onpoarama'. Yonquirahuëso' sha'huitari-nënquëma'. Natanapomarahué!, co natëtaramahué!. Napoaton pa'yana-toma', yonquico'. Chiníquën ana'ntaranquëma' ni'ton, ta'huantarama'," tēnin Yosë, itopi.

Canpitanta' ni'cona inapochachin ana'ntochinquëma', tēnin Paono, pënëntaton.

⁴² Ina quëran niyontonpiso pëi quëran pipihuachinara, 'a'na chinoto tahuërinta' inapochachin a'chintaantacoí, itopi. ⁴³ Piyapi'sa' noquitopirinahué!, na'a cotioro'sari Paono imasapi. Nisha piyapi'santa' cotioro'sa pochin Yosë chinotopisopita imasapi. Imapachinara, Paono, Pirnapi catoari chachin a'chintantapi.

'Yosë inaora nohuanton, nosororin-poa', ta'toma', imamiatoco'," itopi.

⁴⁴ A'na chinoto tahuëri nanihuachina, ya'ipi ninanoquë ya'huëpisopita niyontonpi Yosë nanamën natanacaiso marë!. Caraíchin piyapi co pa'pihué!. ⁴⁵ Cotioro'saso nipirinhué! notohuaro' piyapi ni'sahuatona', no'huitona', apiratopi. "Isopitaso' nisha piyapi'sa' ni'ton, co canpoa pochin iráca pënëntërinso' natëpihué!," ta'tona', no'huitopi.

"Paono co no'tëquën a'chininhué!. Inaso' nonpintë!," itopi. ⁴⁶ Paonoso nipirinhué! chiníquën cancantaton, co tē'huarinhué!. Pirnapinta' chiníquën cancantërin.

—Canpita'ton Yosë nanamën sha'huita'huanquëmaso' ya'huëpirinhué!,

a'porama' ni'ton, canpitaora tēhuë-nëma quëran co nanpimiataramahué!. Napoaton nisha piyapi'sa' a'chintarai.

⁴⁷ Sinioro sha'huitërincoi:

"Quëmaso' acoranquën nisha piyapi'sa' a'chintaton anohuitancoso marë!. A'pintëresö pochin nanamëhué anitotaran. Ya'ipi parti paaton, piyapi'sa' a'chintëra'piapon cha'ëcaiso marë!," itërincoi, tēnin Paono.

⁴⁸ Nisha piyapi'sa' natanahuatona', pa'yatopi. "Ma noyacha Yosë sha'huitërinpoa paya," topi. A'naquën Yosëri huayonin ni'ton, natëtona', Quisoso imasapi ina nohuitatona', nanpimiatacaiso marë!. ⁴⁹ Ya'ipi ina parti Sinioro nanamën nahuinin. ⁵⁰ Cotioro'saso nipirinhué! ninano' hua'ano'sa' nontopi. Sanapi'santa' chiníquën nanantopisopita nontopi, Yosë chinotopisopita nininso!. "Paono co noya quëmapihué!. Pirnapinta' co noyahué!. Co isëquë nohuantëraihué!," toconpi. Napotatona', aparisitahuatona', a'papi. ⁵¹ "Nani sha'huitopiranquëmahué!, co nohuantaramahué! ni'ton, canpitaora tēhuë-nëmaquë nina'ntarama!," itahuatona', Iconioquë pa'pi. ⁵² Patopirinahué!, nani a'chintopi ni'ton, Quisoso imapisopitaso' noya cancantopi. Ispirito Santori noyá ya'coancantërin.

Iconioquë a'chinpiso'

14 ¹ Paono, Pirnapi, inapita Iconioquë canconpachinara, inachachin niantapi. Inaquënta' chinoto tahuëri nanihuachina, cotio niyontonpiso pëiquë ya'conpi. Nóya a'chinpi ni'ton, na'a cotioro'sari natëpi. Na'a nisha piyapi'santa' Quisoso imápi. ² A'naquën cotioro'saso nipirinhué!, co

yanatèpihuè'. Napoaton, nisha piyapi'sa' nontatona', anishacancantopi. "Quisoso imapisopita co noya piyapisahuè'," itopi. Napoaton a'naquèn co yaimatonahuè', imapisopita no'huipi. ³Hua'qui' inaquè Paono yacapatèrin. Pirnapirè chachin inaquè ya'huèpi. Chiníquèn cancantona', Siniorori nosororinso' sha'huirápi. No'tèquèn sha'huipi ni'ton, Siniorori catahuarin cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatacaiso'. Ina ni'sahuatona', "Tèhuenchachin Yosè catahuarinquèma'," itopi. ⁴Ya'huèhuano'saso' nisha nisha yonquipi. A'naquèn cotioro'sa pochin cancantopi. A'naquènso nipirinhuè' Paono, Pirnapi, inapita natèpi. ⁵Cato chachin noya nipirinahuè', cotioro'saso' nisha piyapi'sarè' napopianachin yonquiatona', chinotopi ahuècaiso'. Hua'ano'sarinta' no'huipi. Na'piqué yatèpapirinahuè', ⁶natantahuatona', ta'api. Niconia parti pa'pi. Inaquè cato' panca ninanoro'sa ya'huèrin. A'naso Nistra, a'nanta' Tirpi itopi. ⁷Inatohua' paatona', noya nanan sha'huiantarapi. Ya'cariyanta' a'chinapi.

Paono na'piqué tè'yarapiso'

⁸Nistraquè apia ya'huèrin. Co nani-tèrinhuè' iratacaso'. Nasitèrin quèran huarè' co onporonta' huanirinhue'. ⁹Paonori a'chintohuachina, nóya natanarin. Napohuachina, Paonori notèèrin. "Iso quèmapi noya natètèrin. 'Quisocriso nanitèrin anoyatiincoso',' téninso marè' anoyatarahuè'," ténin yonquinèquè. ¹⁰Napoaton chiníquèn itapon:

—No'tèquèn huaniquè' iyasha, itèrin.

A'naroáchin huanirahuaton, noya pa'sarin. ¹¹Piyapi'sari ni'sahuatona', Niconia nananquè ninontopi:

—Yosèro'sa' isèquè o'matona', piyapi taraimapi, topi.

¹²"Pirnapi'so Sioso chinotèrèhuaso'," nitopi. Paono na'con na'con a'chinin ni'ton, "Inaso' Irimisè chinotèrèhuaso'," nitopi. (Inahuara nananquè ninontopi ni'ton, Paono, Pirnapi inapitaso' co natanpihuè'.) ¹³Ninano intonquè Sioso moshapiso pèi' ya'huèrin. Ina hua'anènso', ohuaca' masahuaton, yancoro'sa' sihuirin, apè'pèconotacaso marè'. Notohuaro' piyapi'sari imasapi. Ninano ya'coanaquè quèparahuaton, inaquè yatèparin moshacaiso marè'. ¹⁴Naporo huarè' Pirnapi, Paono, inapita nitotopi. Natanahuatona': "Tata Yosèichin chinotacaso' ya'huèrin," ta'tona', a'mopiso oshapi. Huancanachin ta'arahuatona', chiníquèn nontopi.

¹⁵—¿Onpoaramata' iyaro'sa'? Ama moshacoisohuè'. Tèhuenchachin co quiyaso' moshamacoiso ya'huèrinhuè'. Quiyanta' piyapicoi, canpita pochachin ninai. Noya nanan sha'huita'huanquèmaso marè' huè'nai. Quisoso nanamèn, iyaro'sa', a'chinchinquèma', natanco. Mamanshi topinan quèran mosharama'. Yosèso nipirinhuè' nanpirárin. Ama huachi mamanshi moshacosohuè'. Inapita naniantatoma', Yosè imaco huachi. Isoro'pa', inápaquè ya'huèrin-sopita, marèro'sa', ya'ipi ma'sharo'sa', inapita inari ninin. ¹⁶Iraca piyapi'sa' co Yosè nohuitopihuè' ni'ton, Yosèri tanan-pitèrin inahuara yonquipiso' imacaiso marè'. ¹⁷Nipirinhuè', nosoroatonpoa', nani ma'sha acotèrinpoa' ina nohuitacaso marè'. Ina nohuanton, o'nanin. Ina nohuanton, ma'sha papotèrin. Ina nohuanton, cosharo' ya'huètèrinpoa' ca'patèhua' noya cancantacaso marè'. Inapoaton, noya yonquirinpoaso' anito-tèrinpoa', itopi.

¹⁸Napotopirinahuè', co a'naroáchin natètopihuè'. Parisi quèran pochin natètona', co huachi ohuaca' tèpatona inapita moshapihuè'.

¹⁹Napoaponahué!, cotioro'sari huëca-pairahuatona!, anishacancantopi. A'naquën Antioquia quëran huë'pi. A'napitanta' Iconio quëran huë'pi. Huë'sahuatona!, Paono, Pirnapi, inapita sha'huirapipi ni'ton, no'huipi.

No'huirahuatona!, Paono mapi. Masahuatona!, na'piquë të'arahua-chinara, chiminpirinhuë!. Ohuararahuatona!, ninano intonquë të'lyatonpi. “Nani chiminin,” ta'tona' inaquë patopi. ²⁰Quisoso imapisopitari tanca-pitahuatona!, nocoaso!, a'nanaya ni'tiintarahuatona!, huaniantarin. Ninanoquë paantarin. Tahuëririnque Tirpique pa'nin. Pirnapinta' pa'nin.

²¹Inaquë noya nanan sha'huitohua-china!, na'a piyapi'sa! Quisoso imasapi. Nani a'chintohuachinara, Nistraquë ayamantapi. Ina quëran Iconioquënta' paantarahuatona!, Antioquiaquë cancoantapi. ²²Cara ninanoquë chachin Quisoso imapisopita pënëna'piapi. “Ama iyaro'sa! Quisoso a'pocosohué!. Imamiatoco!. A'napita aparisitarinënpoa!. Parisitacaso! ya'huërin. Parisitatëhua!, Yosë hua'anëntërinquë ya'conarëhua!. Napoaton noya ahuantoco!,” itopi. Pënënpachinara, achinicancanpi. ²³Yapa'pachinara, a'naya a'naya Quisoso imapisopitaquë ansiano'sa! acora'piapi. Noya nipisopitaráchin acora'piapi. Co coshatatonaraihuë!, inapita marë! Yosë nontopi: “Ya'ipi isopita, Sinioro, noya natërinënquën. Noya a'paiquë!,” itopi. Cara ninanoquë chachin napopi.

Hua'qui quëran ya'huëpique paantapiso'

²⁴Ina quëran paantapi. Pisitia parti na'huëtaantarahuatona!, Panpiria parti cancoantapi. ²⁵Piriquiquë Yosë nanamën sha'huiantarahuatona!, Atariaquë pa'pi huachi. ²⁶⁻²⁷Ina quëran nanchaquë

huë'sahuatona!, Antioquiaquë canquipi. A'papi quëran chachin canquiantapi. Canquirahuatona!, Quisoso imapisopita ayontonahuatona!, ya'ipi sha'huitopi. “I'hua chachin a'paramacoi. ‘A'na parti ya'huëpisopita noya nanan sha'huitonco!. Insëquësona pa'patama!, Yosë noya catahuainquëma!’ itohuatamacoira, pa'nai. Nani sha'huirai. Yosë nóya catahuarincoi. Ina nohuanon, nisha piyapi'santa! Quisoso natëtona!, Yosë huëntonënquë ya'conpi,” itopi. ²⁸Inaquë hua'qui! ya'huëantapi. Imapisopitarë! ninontatona!, noya ya'huëpi.

Quirosarinquë anoyatopiso'

15 ¹Ina quëran a'naquën quëmapi'sa! Cotia parti quëran canquipi. Quisoso imaponaraihuë!, Moisésë pënëntërinsona! imasapi. Napoaton Antioquiaquë canquihuachinara, imapisopita nisha a'chintopi. “Iraca Moisésë pënëninpoa! marca niacotacaso!. Co ina natëhuatamahuë!, co Yosë anoyacancantarinquë-mahuë!,” itopi. ²Paonosol, co ina pochin yonquirinhuë!. “Co niacotacaso! ya'huërinhuë!,” ténin. Pirnapinta' inachachin yonquirin. Napoaton canquipisopitarë! ninontopi. “Co no'tëquën a'chinamahuë!,” nitatona!, chiniquën ninontopi. Napoaton imapisopitari itapona!: “Quirosarinquë paco!. Ca'tano'sa!, ansiano'sa!, inapita natanco!. ¿Ma'tama! sha'huichinënquë-mapa!?” ta'tona!, Paono, Pirnapi, inapita a'papi. A'napitanta! inapitarë! a'papi.

³A'pahuachinara, pa'pi. Pinisia parti, Samaria parti, inaquëpita pa'sahuatona!, sha'huirapiapi. “Nisha piyapi'santa! iraca yonquipiso! naniantatona!, Quisoso imasapi huachi,” itëra'piapi. Quisoso imapisopita natanahuatona!, nóya cancantopi.

⁴Quirosarinquë canconpachinara, ya'ipi Quisoso huëntonënquë

ya'conpispita noya nontopi. Ca'tano'sa', ansiano'sa', inapitanta' noya nontopi. Ina quëran Paonori ya'ipi sha'huitërin: “Aquë iyaro'sa' pa'nai Quisoso nanamën sha'huita'huaiso marë'. Yosë noya catahuarincoi. Nisha piyapi'santa' Quisoso imasapi. Nisha nisha ninanoquë niyontonapi,” itërin. ⁵Ina natanahuatona', a'naquën parisioro'sa' Quisoso imaponaraihuë', co noyahuë' natanpi. Napoaton huanirahuatona', tapona':

—Nisha piyapi'sa' yaimapachina', marca acotacaso' ya'huërin. Ya'ipi Moisésë iráca pënëntërinso' imacaiso' ya'huërin. Inapita a'chintoco' imaina', itopi.

⁶Napoaton ca'tano'sa', ansiano'sa', inapita niyontonpi nisha nisha yonquipiso' natanacaiso marë'. ⁷Hua'qui' ninontohuachinara, Pitro huanirahuaton, itërin:

—Canta' iyaro'sa' pi'pian sha'huitchinquëma'. Nani iráca Yosë acorinco nisha piyapi'sa' sha'huita'huaso marë'. Ina nohuanton, Quisoso nanamën sha'huitërahuë. Inapitanta' natanahuatona', natëpi. Natëtona', imasapi. Ina nitotërama' canpitanta'. ⁸Ya'ipi yonquirëhuasopita Yosë nitotërin. “Inapitanta' cancanëna quëran noya natërinaco,” ta'ton, Ispirito Santo aya'coancantërin. Canpoa' ya'coancantërinpoaso pochachin inapitanta' ya'coancantërin. ⁹Ya'ipinpoa' napopianachin ni'ninpoa'. Nisha piyapi'santa' nosororin. “Quisocristoíchin imasarahuë,” topachinara, cancanëna' anoyatërin. ¹⁰Iráca Moisésë nisha nisha pënëntopirinhuë', shimashonënpoa' co nanitopihuë' ya'ipiya no'tëquën natëcaiso'. Canpoanta' co nanitaparëhuahuë'. ¿Ma'marëta' nipachin nisha piyapi'sa' imapachina', iráca pënëntopiso' a'chinacaso' nohuantërama'?

tënahuë. Yosëri noya ni'pachina, co canpoari nisha sha'huicaso' ya'huërinhuë'. Quisoso imapisopita tananpithua', Yosë ana'intohuachinpoa'. ¹¹Sinioro Quisoso natëhuatëhua', inaora nohuanton, nicha'ësarinpooa'. Nosoroatonpoa', oshanënpoa marë' chiminin ni'ton, anoyacancantërinpoa'. Inapochachin nisha piyapi'santa' anoyacancantërin, tënin Pitro.

¹²Ina natanahuatona', “No'tëquën nonin,” ta'tona', ta'tápi. Ina quëran Pirnapi, Paono, inapitanta' sha'huitantapi: “I'hua pa'patoira, Yosë na'con catahuarincoi. Quisoso nanamën sha'huitohuatoira, na'a nisha piyapi'sari natëpi. Inapitanta' caniohuachinara, Yosë nohuanton, anoyatëra'piarai. Ni'sahuatona', 'Tëhuëchachin Yosëri catahuarin,' topi,” tënin Paono.

¹³Nani nontohuachina, Santiaconta' tapon:

—Natanco iyaro'sa'. ¹⁴Iya Simon nani sha'huitërinpoa'. Yosë nohuanton, ina'ton nisha piyapi'sa' a'chintërin. A'chintohuachina, a'naquën imasapi, Yosëri huëntonënuë aya'conin. Inapitanta' piyapinënpita pochachin ni'sarin. ¹⁵Inachachin pënëntona'piro'sa' ninshitërin. Iráca Yosë quiricanënuë ninshitaton, tapon:

¹⁶“Yosë chachin naporin:

'A'na tahuëri huëantarahuë.

Tapi shinpita catahuaantarahuë.

Inapitaso' naniantërinaco ni'tona', pëi' mocarinsopo chin nisapi.

Co noya cancantopirinahuë', cari anoyacancantaantarahuato, noya acoantarahuë.

¹⁷A'napita piyapi'santa' nohuitinacoso marë' napoarahuë.

Nisha piyapi'santa' nohuitohua-
chinaco, chinotarinaco.

Ca nohuanto, a'naquën imasa-
rinaco,'

¹⁸ ténin Yosë. Iráca quëran huarë'
yonquirin nisha nisha
piyapi'sa' nicha'ëcaso'.

Ina yonquiaton, anitotërinpoa',"
ténin pënëntona'pi.

¹⁹ "Napoaton nisha piyapi'sa' Yosë
imapachina', noya nia'ahua', ténahuë.
Co ya'ipi Moisësë pënëntërinso' a'chin-
tacaso ya'huërinhuë'. ²⁰ Nipirinhuë',
pi'pian pënënacaso marë' ninshi-
tahua'. Nisha piyapi'sa' ma'sha tēpapi
mamanshi moshacaiso marë'. Ina nosha
Quisoso imapisopita tananpichina'.
Naporahuatona', a'naquën maconora-
huatona', ma'sha tēpapi. Co huënainën
noya inquitopihuë'. Ina noshanta' ama
ca'inasohuë'. Naporahuatona', ama
monshihuainasohuë', Inaíchín pënëan-
huan'. ²¹ Iráca quëran huarë' Moisësë
pënëntërinso' ya'huërin. Na'a nina-
noquë a'chintapi. Nani chinoto tahuëri
niyontopiso pëiquë nontopi. Napoaton
ama inapita pinoinënpoaso marëhuë'
ina pochín quirica a'patahua' Quisoso
imapisopita pënënacaso marë'," itërin.

Pënënacaiso marë' ninshitopiso'

²² "Noyahua'. Ina pochín ninshitahua',"
topi ya'ipiya. Ina quëran ca'tano'sa',
ansiano'sa', inapita yonquipi catoya'pi
a'patacaiso marë'. "Paono, Pirnapi,
inapita panantahuachina', inahuanta'
ca'taina'," topachinara, "Inanta' noya,"
topi ya'ipi imapisopita. Napoaton cato'
quëmapi'sa' nóya nipisopita huayonpi
paatona' sha'huitacaiso marë'. A'naso'
Sirasë. A'nanta' Cotasë. Parsapasë itopi
anta'. ²³ Ina quëran quirica ninshitopi
Antioquiaquë ya'huëpisopita quëton-
tacaiso marë'.

"Iyaro'sa'. ¿Noya canpitanta' ya'hua-
rama'? Noya quiyanta' ya'huarai.
Quiyaso' ca'tano'sanënpitacoi ninshita-
rainquëma'. Ansiano'saro'coi chachín
quirica a'patarainquëma', ni'co'. Co
cotioro'sanquëmahuë' nipomarahuë',
canpitanta' Quisoso imarama' ni'ton,
iyahuëipita pochín ni'nainquëma'.
Ya'ipi imaramasopita Antioquiaquë,
Siria parti, Sirisia parti, inatohua'
ya'huëramasopita iso nanan chachín
a'patarainquëma' nitotacamaso
marë'. ²⁴ I'hua a'naquën isëquëran
pa'pachinara, nisha a'chintërinën-
quëma'. 'Co Moisësë pënëntërinso'
natëhuatamahüë', co Yosë huënto-
nënquë ya'conaramahuë', itërinën-
quëma'. Co quiyari a'papiraihuë',
pa'pi. Natanahuatoma', nisha nisha
yonquirama'. Pirnapi Paonorë chachín
huëcaton, nani sha'huitirincó. Ipora
huarë' nitotatoi, ninshitarainquëma'.
²⁵ Napoaton niyontonpatëira, cato-
ya'pi sha'huitatoi, a'patarainquëma'.
Pirnapi, Paonorë chachín ya'huë-
ramaquë pa'pachina', inapitanta'
pa'sapi. Pirnapi, Paono cato chachín
nóya quëmapi'sa', ténai, noya noso-
rorai. ²⁶ Siniro Quisocristo nanamën
sha'huipiso marë' na'con aparisitopi.
A'naquëni no'huitona', pi'píshachín
shitëpapi. ²⁷ Napoaton Cotasë, Sirasë
inapita a'patarainquëma' yonquiraiso'
sha'huitinquëmaso marë'. ²⁸ Nani
iyaro'sa' ninontërai. Ispirito Santonta'
no'tëquën anitotërincoi. Napopiana-
chín yonquiató, ninshitarainquëma'.
Co ya'ipi Moisësë pënëntërinso' natë-
caso' ya'huërinhuë', ténai. Pi'pisha
sha'huichinquëma' natëcamaso
marë'. ²⁹ A'naquën ma'sha tēpapi
mamanshi moshacaiso marë'. Ina
nosha tananpitoco', ténai. Napora-
huaton, a'naquën maconorahuatona',

ma'sha tēpapi. Co huēnainēn noya inquipirinhue', ca'pi. Ina noshanta' ama ca'cosohue'. Naporahuaton, ama monshihuanacosohue'. Moisésē na'con pēnētopirinhue', inaíchín natēcaso' ya'huērin, tēnai. Cotasē, Sirasē, inapitanta' inachachin pēnēnarinēnquēma'. Natēhuatama' iyaro'sa', noya nisarama'. Nani huachi," topi quiricatatona'.

³⁰Nani a'pahuachinara, pa'sahuatona', Antioquiaquē canconpi. Imapisopita niyontonpachinara, quirica quētopi. ³¹Nani nontohuachinara: "Ma noyacha pēnēninpoa paya," ta'tona', nōya cancantopi. ³²Cotasē, Sirasē, inapitaso' pēnēntona'piro'sa' ni'ton, hua'qui' Quisoso imapisopita pēnēnpi. Noya pēnēnpi ni'ton, noya noya imasapi. ³³Hua'quimiáchin inaquē yacapatopi. Ina quēran ya'huēpi'pa' yapanantahuachinara: "Osharan paco'. Yosē noya catahuainquēma'," itopi. [³⁴Sirasēso nipirinhue': "Co caso' pa'shatērapohue'," ta'ton, co pa'ninhue'.]

Naquērachin a'chinacaso marē' paantapiso'

³⁵Paonoso' Pirnapirē chachin hua'qui' Antioquiaquē ya'huēpi. Sinioro nanamēn sha'huirápi. A'napitarē chachin a'chinápi.

³⁶Nani hua'quimiachin ya'huēhuachinara, Paonori itērin:

—Huēquē' pa'a iyasha. I'hua na'a ninanoquē Sinioro nanamēn sha'huirē'. Paatē' Quisoso imapisopita nianta'a. ¿Onpoapita'mapa'? itērin.

³⁷"Noyapa'. Pa'a nipachin. Coansha Marconta' quēpanta'a," itērin Pirnapiri.

³⁸"Ama iya quēpa'asohue'. I'hua pi'iquē Panpiriaquē canconpatēhuara, ya'huērin'pa' pa'mantarin. Co yacatahuarinpohue'. Napoaton co nohuan-tērahuē'," itērin Paonori. ³⁹Hua'qui'

ninontopirinhue', co napopianachin yonquiatonahuē', nisha nisha pa'pi. Pirnapiso' Coansharē chachin nanchaquē pa'sahuaton, Chipriquē canconpi. ⁴⁰Paonoso nipirinhue' Sirasē nontērin ca'tanacaso marē'. Yapa'pachinara, Quisoso imapisopitari Yosē nontopi: "Isopita pa'pachina' Sinioro, a'paiquē' noya pa'ina'. Nosoroaton, catahuaquē' noya a'chiina'," itahuatona', a'papi. ⁴¹Ya'ipi Siria parti pa'tatona', nisha nisha ninanoquē pa'pi. Quisoso imapisopita pēnēna'piapi chiníquēn cancantacaiso marē'. Sirisia partinta' paantatona', inachachin pēnēantapi. Quisoso nanamēn sha'huitatona', imapisopita achinicanconpi.

Timotionta' imatērinso'

16 ¹Ina quēran Tirpique pa'pi. Inaquē a'chinahuatona', paantapi. Paantarahuatona', Nistraquē canconpi. Inaquē a'na hui'napi quēnconconpi, Timotio itopiso'. Inanta' Quisoso imarin. A'shinso' cotio sanapi. Quisoso imarin anta'. Pa'pinso' nipirinhue' Crico piyapi.

²"Timotio nōya quēmapi," topi ya'ipi Quisoso imapisopita. Nistraquē ya'huēpisopita, Iconioquē ya'huēpisopitanta' napopi. ³"Huēquē' api imaquico," itērin Paonori.

"Noyahua', pa'i canta'," tēnin anta'. Inaquē na'a cotioro'sa' ya'huēpi ni'ton, Paonori sha'huitohuachina, marca acotopi. Pa'pinso' Crico quēmapi ni'ton, napopi. ⁴A'na ninanoquē, a'na ninanoquē pa'sahuatona', pēnēna'piapi. Ca'tano'sa', ansiano'sa', inapita Quirosarinquē ya'huēpisopita ninshitopiso' sha'huirapi imacaiso marē'. ⁵Napohuachina, Quisoso huēntonēnquē ya'conpisopita natētona', noya noya imasapi. Naporahuaton aquē aquētē na'asapi.

**Ispirito Santo nohuanton,
hua'narinso'**

⁶Asia parti Yosë nanamën yasha'hui-pirinahuë', Ispirito Santo co nohuantë-rinhuë' inaquë a'chinacaiso'. Napoaton Piriquia parti, Carasia parti inapita na'huëtöpi. ⁷Misia parti ya'caritonahua-tona', Pitinia parti yapa'sapirinahuë'. Naquëranchin Ispirito Santori ya'copirin. "Co Quisoso nohuantërinhuë' inaquë a'china'huaiso'," ta'tona', co inatohua' pa'pihuë'. ⁸Napoaton Misia parti na'huërahua-tona', Toroasëquë canconpi. ⁹Inaquë Yosë nohuanton, tashi' Paono hua'narëso pochin quënanin. Masitonia piyapi huaniarin, quënanin. "Huëquë' isëquë. Nosoroatoncoi, catahuacoï," itërin. ¹⁰Ina natanahuaton, "Yosë nohuantërincoi inatohua' noya nanan sha'huica'huaiso'," ta'toi, manorai inatohua' paca'huaiso'.

Piriposëquë a'chinpiso'

¹¹Marë yonsanquë ya'huërai ni'ton, nanchaquë ya'conai paca'huaiso marë'. Ya'conahuatoï, pipirai. Panca so'ton huancoanai' niniinquë canconai, Samotrasia itopiso'. Inaquë huë'ëpatërai. Tahuëririnquë pantarahuatoï, Niaporisëquë canconai. Inaquë nonshirai. ¹²Nani Masitonia parti canconpatoira, ira pa'tatoï, Piriposëquë canconai. Inaso' panca ninano'. Copirnorï acorinso' ni'ton, inaquë na'a Nomaro'sa' ya'huëpi. Hua'quimiáchin inaquë ya'huërai. ¹³Chinoto tahuëri nanihuachina, ninano quëran pipirahuatoï, ii' yonsanquë pa'nai. "Inaquë Yosë chinotapi," ta'toi, inaquë pa'nai. Sanapi'sa' nani niyontonpi, quënanconai. Inaquë huënsërahua-toï, a'chintërai. ¹⁴A'na sanapi inaquë Yosë chinotërin, Niria itopiso'. Tiatira quëran huë'nin.

Inaso' tintahuan. Ma'maro' nëmëtë' pa'ton nininso' pa'anin. Inaso' nisha piyapi niponahuë', Yosë chinotërin ni'ton, Paonori a'chintohuachina, nóya natanin. Yosë nohuanton, a'naroáchin cancanën quëran huarë' yaimarin. ¹⁵Quisocristo imarin ni'ton, aporintërin. Pëinënquë ya'huëpisopitarë chachin aporihuanpi.

—Canta' Sinioro imarahuë ni'ton, huëco' pëinëhuëquë yacapacoï, itërincoï. Na'con sha'huitohuachincoira, inaquë huachi yacaparai.

¹⁶A'na tahuëri yonsanquë paantarai Yosë chinota'huaiso marë'. Paasocoï, a'na nanon quënanconai. Sopairi ya'coancantërin ni'ton, ninotërin. Ina sanapiso' a'napitari pa'anpi asacatacaiso marë'. Ninorinso marë' hua'a-nënpitaso', na'con canapi. ¹⁷Nanonso' quënanahuatoncoï, imaquiarincoï. Imaritoncoï, chiníquën nonsarin ya'ipi piyapi'sa' natanacaiso marë'.

—Isopita quëmapi'saso' Yosë piyapi-nënpita. Yosë chini chiníquën nanantërinso' nohuitatona', natëpi. A'chintarinëinquëma' canpitanta' nitotatoma' cha'ëcamaso marë', itëriarin.

¹⁸Na'a tahuëri imatoncoï, naporárin. Pinatanaton, Paonosos' no'huitëriporin. Tahuëretahuaton, sopai itapon:

—Quisocristo nanan quëtërinco ni'ton, a'paaranquën. ¡Iso sanapi quëran pipimiatëquë! itërin. Naporo chachin pipimiatërin.

¹⁹Hua'anënpitaso nipirinhaüë' no'huitopi. "Co huachi ninorinhaüë' ni'ton, co huachi canarëhuahuë'," ta'tona', Paono, Sirasërë chachin masahuatona', cachiquë quëpapi ninano hua'ano'sa' nontacaiso marë'. ²⁰Inaquë quëparahuatona', coisëro'sa' itapona':

—Isopita quëmapi'saso' cotioro'sa' ni'ton, a'chinatona', ninano' tapiapi.

Nisha a'chintohuachinara, ya'ipi piyapi'sa' nisha nisha yonquipi.

²¹ Canpoaso nipirihuë! Noma piyapinpoa' ni'ton, co inachintopiso' natëcaso' ya'huërinhuë!, itopi.

²² Huanipapisopitanta' no'huitatona', Paono, Sirasë inapita ahuëpi. Coisëro'sarinta' camaipi. "Ai'nanpiratahuatoma', naraquë ahuëpico!", itopi. Napohuachina inapotopi. ²³ Chiníquën ahuëpitona', tashinan pëiquë po'mopi. Po'mohuachinara, tashinan pëi' hua'an itapona': "Noya a'paiquë!, ta'ahuachina!", itopi. ²⁴ Ina natanahuaton, huancánachin po'morin. Nantëna' nontëquë acatëntahuaton, catinaquë niahuitërin.

²⁵ Yono tashi' nisahuaso', parisitapona-raihuë!, co sëtöpihuë!. Cato chachin Yosë nontápi. Yosë chinotatona', cantarapi.

Apiro'sa' natantapi. ²⁶ A'nanaya panca ocohua pa'nin. Tashinan pëi' achinicaso marë acotopiquë huarë!, nacon nacontarin. Naporo' Yosë nohuanton, ya'coanaro'sa' nii'soatëra'piapi. Ya'ipi apiro'sa' catinanëna' nii'quiritopi.

²⁷ Tashinan pëi' hua'an capayatohuachina. Ya'coanaro'sa' nii'soatopinan ni'nin. "Ya'ipi apiro'sa' capa, nani ta'api," ta'ton, sahuëninën ocoirahuaton, yanitëparin. ²⁸ Paonoriso nipirihuë! a'naroáchin nontërin:

—¡Ama iyasha nitëpaquësöhuë! ¡Co ta'araihuë! itërin chiníquën nontaton.

²⁹ Ina natanahuaton: "¿Naporin ti?" tosahuaton, pa'yanin. "Nanparin quëshico ni'i," itohuachina, piyapinënpitari quëpatopi. Manorahuaton, ya'conin. Pa'yanaton, ropa ropátarin.

Paono pirayan isonahuaton, mosharin.

³⁰Ina quëran cato chachin ocoirahuaton:

—¿Ma'ta' iyaro'sa' onpo'i cha'ëca'-huaso marë'? itërin.

³¹—Quisocristoíchin nicha'ërinpoa'. Ina natëhuatan, cha'ë saran. Sa'an, hui'nanpita inapitarë'quën chachin cha'ë saran. ³²Ina tosahuaton, Quisocristo nanamën a'chintërin. Ya'ipi pëinënquë ya'huëpisopita natanpi. ³³Tashinan pëi' hua'anso' noya natanahuaton, natërin. Tashil' nipirinhuë', quëparahuaton, nica-rotopiso' pa'mopirin. Napohuachina, Quisoso imapi huachi ni'ton, ya'ipiya aporintërin. ³⁴Nani aporihuanpachinara, pëinënquë quëparin. Inaquë a'carin. Yosë natëtona', ya'ipiya noya cancantopi.

³⁵Coisëro'saso' nipirinhuë' co nito-topihuë'. Tahuërihuachina, sontaro'sa' amatahuatona', itopi: “Tashinan pëi' hua'an sha'huitonco' catoya'pi i'huara po'moraiso' ocoi'in pa'ina',” itohuachinara, pa'pi sha'huitapona'. ³⁶Ina natanahuaton, Paono itapon:

—Coisëro'sa' nanan a'patërinaco ocoia'huainquëmaso marë'. Napoaton noya pipico', itërin hua'ani.

³⁷Paonosonipirinhuë' sontaro'sa' itërin:

—Co po'oana quëran pa'saraihuë'. Quiyaso' Noma piyapicoi nipiraihuë', naraqüë hui'tonpirinacoi. Co coisëquë sha'huirapiponaracoihuë', cachiquë chachin napotërinacoi. Ina quëran tashinan pëiquë po'morinacoi. Noma piyapicoi ni'toi, co topinan ana'intinacoisohuë' nipirinhuë'. ¿Iporaso' po'oana quëran yaocoiantaracoi ti? ¡Co'chi nohuantërai huë'paya! Sha'huitëquë' inahuara chachin huë'ina'. A'ninquëchin ocoi'inacoi, itërin.

³⁸Sontaro'sa' paantarahuatona', coisëro'sa' sha'huitonpi: “Inapitaso' Noma

piyapi'sa',” topachinara, pa'yanpi. Co topinan quëran Noma piyapi ahuëca-sohuë' nipirinhuë', ahuëpi. ³⁹Napoaton tashinan pëiquë pa'sahuatona', noya nontopi. “¿Canpitanta' Noma piyapinquëma' ti?” itohuachina, “Inacoi mini,” tënin Paono. “Co'chi nitotërai huë'paya. Co nitotatoihuë' ahuërainquëma', co ahuëca'huainquëmasohuë' nipirinhuë',” itërin. Ina quëran noya ocoirahuatona', “A'na parti paco',” itopi. ⁴⁰Napotohuachinara, tashinan pëi quëran pipipi. Pipirahuatona', Niria pëinënquë paantapi. Quisoso imapisopita niyontonpachinara, pi'pian pënëantapi: “Chiniquën cancantatoma', imamiatoco',” itopi. Ina quëran pa'pi huachi.

Tisaronicaquë a'chininso marë' no'huipiso'

17 ¹Ina quëran Anpiporisë na'huë-tahuatona', Aporonianta' na'huëtaantapi. Ina quëran Tisaronicaquë canconpi. Inaquë cotioro'sa' niyontonpiso pëi' ya'huërin. ²Inachintërin nichinapon chachin cara chinoto tahuëri inaquë Paono Yosë quiricanën a'chinin.

³—Quisocristo imaco' canpitanta'. Inaso' inápa quëran o'marin, Yosëri a'paimarinso'. Ina nohuanton, oshanënpoa marë' chiminin. Chiminpirinhuë', Yosë nohuanton, nanopiantarin. Iráca quiricanën quëran ninorinso chachin naporin. Inaso' Cristo, Yosëri acorinso', tënin.

⁴A'naquën natanahuatona', natëpi. Natëtona', imasapi. Na'a Crico piyapi'santa' imasapi. Nisha piyapi'sa' niponaraihuë', Yosë chinotopi. Paono a'chininso' natanahuatona', Quisoso imasapi. Na'amiachin sanapi'santa' chiniquën nanantopisopita imasapi. ⁵A'naquën cotioro'saso nipirinahuë', co

yanatëpihuë'. "Na'a piyapi'sa' Quisoso imasapi," ta'tona', apiratopi. Apirata-tona', no'huipi. Cachiquë pa'sahuatona', no'huitërayaro'sa', chirotëro'sa', inapita itapona': "Huëco' Paono, Sirasëre chachin macatëhua' ana'intahua'," ta'tona', piyapi'sa' ayontonpi. No'huitë-ratona', Casono pëinënquë pa'pi. Inaquë Paono yacapatërin ni'ton, macacaiso marë' pa'pi. Ya'coana papaatahuatona', ya'conpirinahuë', ⁶co Paono ya'huërin-huë'. Co ina quënanatonahuë', Casono mapi. A'napita Quisoso imapisopitanta' masahuatona', ninano hua'ano'saquë quëpapi.

—Paono ya'ipi parti pa'sárin. A'chintaton, notohuaro' piyapi'sa' anishacancantarín. Sirasënta' inachachin nisarin. Isëquënta' huë'pachinara, ⁷Casonori pëinënquë aya'conin ni'ton, inaquë yacapapi. Isopitanta' imatona', co huachi Noma copirno natëtonahuë', nisha imasapi. "A'na copirno ya'huarin. Inaso' Quisoso," toconpi, itopi.

⁸Piyapi'sa' natanahuatona', aquë aquëtë' no'huitopi. Hua'ano'santa' no'huitatona', Casono, a'napita imapisopita inapita chiníquën pënëmpi. ⁹Ina quëran coriqui ma'papi ama tashinan pëiquë po'mocaiso marëhuë'. Nani pahuëretohuachinara, a'papi.

Piríaquë Yosë quiricanën na'con nontopiso'

¹⁰Quisoso imapisopita pipirahuatona', ya'huëpi'pa' paantapi. Naporo' tashi' Paono, Sirasë, inapita Piríaquë a'papi. Inaquë canconahuatona', cotioro'sa' niyontonpiso pëiquë pa'pi a'chincacaiso marë'. ¹¹Inaquë ya'huëpisopitaso nipirinhuë' nóya yonquipi. Co Tisaronicaquë ya'huëpisopita pochinhue'. Paonori a'chintohuachina, nóya natanpi. "Paonosos' no'tëquën a'chinamara,"

ta'tona', nani tahuëri Yosë quiricanën noyásha nontapi no'tëquën nitotacaiso marë'. ¹²Naporahuatona', na'a cotioro'sa' natëpi. Na'amiachin Crico sanapi'santa' chiníquën nanantopisopita natëpi. A'naquën Crico quëmapi'santa' imasapi. ¹³Napopiso', Tisaronicaquë nahuinin. Cotioro'saso' natantahuatona', "Piríaquënta' Paono Yosë nanamën a'chinarín," ta'tona', inatohua' pa'pi. Canconahuatona', Paono sha'huirapitona', piyapi'sa' ano'huitopi. ¹⁴Napohuachinara, Quisoso imapisopitari a'naroáchin Paono a'papi. A'naquëni ca'tanatona', marë yonsanquë'pa' quëpapi. Sirasë, Timotio, inapitaso nipirinhuë' co pa'pihuë'. ¹⁵Atinasë'pa' Paono ca'tanpi. Yapanantahuachinara, —Sirasë, Timotio, cato chachin sha'huitonco' manóton huë'ina', itërin Paonori. Napotohuachina, ya'huëpi'pa' panantapi.

Atinasëquë nisha nisha moshapiso'

¹⁶Paonosos' nipirinhuë' Atinasëquë Sirasë, Timotio, inapita ninararin. Ninano' conitaton, notohuaro' mamanshi quënanin. Inapita quënanahuaton, sëtërin. Inapoaton, napion cancantërin. ¹⁷Napoaton na'con pënëntërin. Niyontonpiso pëiquë pa'sahuaton, cotioro'sa' a'chintërin. Cotioro'sa' pochin chinotopisopitanta' natanapi. Quisoso nanamën a'chintohuachina, ninontápi. Naporahuaton, nani tahuëriya cachiquë pa'nin. Inaquë a'naya a'naya huë'pachinara, nontarin. Nisha piyapi'santa' natanapi. ¹⁸Inaquë nisha nisha yonquipiso' a'china'piro'santa' huë'pi. A'naquën ipicorioro'sa' itopi. A'naquëonta' istoicoro'sa' itopi. Paono quënanahuatona', ninontopi.

—Iso quëmapi pa'pi nona'pi. ¿Ma'ta' tēcapon naporin? itopi a'naquën.

—Ahuën. Nisha yoséro'sa' imacaiso marè' a'chinamara, topi a'naquën. “Quisoso chiminin. Ina quëran nantiantarin,” téninso marè' napotopi. ¹⁹A'naquënso natanahuatona', Ariopaco itopiquë quëpapi. Inaso' hua'ano'sa niyontoyantopiquë. Paono inaquë quëparahuatona', itopi:

—¿Ma nisha nanan chachinta' a'chinan? Yanitotërai quiyanta'. ²⁰Co onporonta' natanchinaihuë'. A'chintocoi quiyanta' nitochii, itopi.

²¹Inaquë ya'huëpisopita nasha nanano'sa' pa'yatopi. Nisha nisha a'chinpiso' yanatanpi. Nisha piyapi'sa' huë'pisopitanta' yanatanpi.

²²Paono inaquë huanirahuaton, Atinasëquë ya'huëpisopita itërin:

“Natanco iyaro'sa' pi'pian sha'huichinquëma'. Canpitaso' ya'ipinquëma' na'con moshatërama', tënahuë. ²³Cachiquë

pa'patora, ya'ipi moshatëramaso' ni'nahuë. A'na artaro quënanahuë. Inaquë ninshitërama'. ‘ISOSO YOSË CO NOHUITOPIRËHUAHUË', MOSHAHUA', tënama' ninshitatoma'. Co nohuitapomarahuë', mosharama'. Apira carinquëma' a'chinchinquëma', nohuitoco'.

²⁴Ina Yosëso' chini chiniquën nanantërin. Iráca isoro'pa', ya'ipi ma'sha isëquë ya'huërinsonta' acorin. Inaso' hua'anënpoa'. Isoro'paquë ya'huërinsopita, inápaquë ya'huërinsopita, ya'ipimiáchin hua'anëntarin. Moshatopiso pëi' piyapi'sari nipiquë co Yosë ya'huërinhuë'. ²⁵Co piyapi ma'shanënpita nohuantërinhuë'. Co manta' pahuantërinhuë'. Inariáchin ya'ipi ma'shanënpoa' quëtërinpoa'. Ina nohuanton, nantpirëhua'. Ina nohuanton, cosharo', ma'sha, inapita ya'huëtërinpoa'.

²⁶Iráca a'na quëmapira' ninin. Inaya quëranchin ya'ipi piyapi'sa' na'api.

Nisha nisha nipsisopita na'api ya'ipiro'paquë ya'huëcaiso marë'. Co'huara ya'huëyatërasëhuahuë', yonquirinpoa'. Nisha nisha parti ya'huëcaso marë' acorinpoa'. Onporosona nanopica-huasonta' yonquirin. Ina nohuanton, nanopirëhua'. ²⁷Ya'ipinpoa' acorinpoa' ina nohuitacaso marë'. Co quënanarihuarahue', ina na'con yonquicaso' ya'huërin. Co inaso' aquë patërinpoahuë'. Co naniantërinpoahuë'. ²⁸Ina nohuanton nanopiarëhua', pa'nëhua', ya'huërhua'. A'nara' cancan yonquina'pi ninshiaton, no'tëquën naporin: 'Canpoaso' Yosë hui'ninpita pochin ninëhua', tënin.

²⁹Napoaton Yosënta' canpoa pochin nanopirárin anta'. Co inaso' mamanshi pochinhuë'. Mamanshisó nipirinhue' piyapi'sari inahuara yonquënëna quëran nipi. Oro quëran, prata quëran, na'pi quëran, ina quëranpita nipi. Ama Yosëso' mamanshi pochin cancantocosohue'. ³⁰Iraca co Yosë nohuitopihuë' ni'ton, co ana'intërinhuë'. Iporaso nipirinhue', ya'ipi piyapinpoa' pënëninpoa': 'Co noyahuë' yonquiramaso' naniantatoma', casáchin chinotoco,' itërinpoa' Yosë. ³¹A'na tahuëri co noyahuë' nipsisopita no'tëquën ana'intarin. Nani Quisoso acorin coisë pochin nicaton, ya'ipi piyapi'sa' no'tëquën sha'huitacaso marë'. Inaso' piyapi chachin ni'ton, chiminpirinhue', Yosëri ananpitaantarin. Napoaton inaso', Yosëri acorinso', tënëhua', tënin Paono.

³²"Ananpitaantarin," tëninso marë', "Tëhuënychachin ta'ma' ananpitëca," ta'tona', tëhuapi a'naquën. A'naquënso nipirinhue' co tëhuapihuë'.

—A'na tahuëri a'chintaantacoí, itopi.

³³Ina quëran Paono pa'nin. ³⁴A'naquënso nipirinhue' natëtona', imapi.

Quisoso natëpi. A'naso' Tionisio, Ariopaco hua'an nininso'. A'nanta' sanapi, Tamarisa itopiso'. A'napitanta' imasapi.

Corintoquë Paono a'chininso'

18 ¹Ina quëran Paono pipirahuaton, Corintoquë pa'nin. ²Inaquë a'na cotio quëmapi Aquiro itopiso' quënanconin. Inaso' Pontoquë nasitërin. Sa'inso' Pirisira itopi. I'huamiáchin Itaria parti ya'huëpi. Nomaquë chachin ya'huëpirinahuë', copirno Craotiori camaitohuachina, ya'ipi cotioro'sa' pipipi. Aquiroso' ina quëran pipirahuaton, Corintoquë huë'nin. Ina pëinënquë Paono pa'nin ni'tapon. ³Paonosó' në'mëtë' pëiro'sa' nina'pi. Aquironta' inaquë chachin sacatërin ni'ton, inaquë yacapatërin nicatahuacaiso marë'. ⁴Nani chinoto tahuëri cotioro'sa' niyontonpiso pëiquë pa'sahuaton, cotioro'sa' a'chintërin. Cricoro'santa' a'chintaton: "Quisoso natëco' canpitanta'," itërin.

⁵Ina quëran Sirasë Timotiorë chachin Masitonia parti quëran canquiipi. Canquiuhachinara, Paono na'con na'con a'chinarin quënaimapi. Nani tahuëri cotioro'sa' Quisoso nanamën a'chintárin. "Inaso Cristo, Yosëri a'paimarinso'," itaton na'con pënënin. ⁶Inapitaso nipirinhue' no'huitona', Paono pinopi. Napoaton tananpitërin. —Tëhuënychachin Yosë ana'intarinquëma'. Nani ya'ipi a'chintopiranquëmahue', co yanatëramahuë' ni'ton, canpitaora tëhuënëmaquë nina'intarama'. Iporaso nisha piyapi'sa' a'chintarahue' huachi, tënin Paono.

⁷Ina quëran co huachi cotioro'sa' niyontonpiso pëiquë a'chintërinhuë'. Pipirahuaton, Tisio Costo pëinënquë pa'nin. Inaso' nisha piyapi niponahuë',

Yosë chinotërin. Niyontonpiso pëi' pirayan ya'huërin. Ina pëinënquë pa'nin a'chinacaso marë'. ⁸Cotio niyontonpiso pëi' hua'aonta' natanahuaton, natërin, Crispo itopiso'. Ina pëinënquë ya'huë-pisopitanta' Quisoso imasapi. Na'a ya'huëhuano'sa' Quisoso nanamën natanahuatona', natëpi. Natëhuachinara, aporihuanpi. ⁹A'na tashi' Yosë nohuanton, Paono hua'narëso pochin niantarin. Siniorori chachin itapon: "Ama tël'huaton, copitëquësohuë'. A'chináquë'. ¹⁰Carinquën catahuaranquën. A'naquën no'huipirinënquëonta', noya a'pairanquën. Co insonta' nani-tapaponhuë' ma'sha onpotinquënso'. Na'a piyapi'sa' isëquë yaimarinaco. Napoaton a'chintáquë," itërin. ¹¹Napotohuachina, inaquë a'na pi'ipi miria ya'huaton, Yosë nanamën a'chinárin.

¹²Ina quëran Cariono Acaya parti hua'anëntohuachina, cotioro'sari Paono no'huitona', niyontonpi. Ina masahuatona', hua'ano'sataquë quëpapi ana'intacaiso marë'.

¹³—Moisësë iráca pënënincoiso pochin Yosë chinotërai. Iso quëmapišo nipirinhuë' nisha a'chinarin. Piyapi'sa' anishacancantarin, itopi.

¹⁴Paonori yanontapirinhuë', hua'ani itapon:

—Canpita cotioro'sanquëma' co yanatananquëmahuë'. Paso' quëmapi co noyahuë' ninin naporini, nata'into huë'. Ihuatërin, ahuëtërin, inaporin naporini tëhuënchinso', natanacaso' ya'huë'itonhuë'. ¹⁵Nipirinhuë', nisha nisha nanan cotioro'sanquëma' ya'huëtërinquëma'. Nipënënamaso' quiricanta' ya'huëtërinquëma'. Co caso' nohuantërahuë' ina yonquica'huaso'. Canpita capini anoyatoco', itërin.

¹⁶Itahuaton, a'parin. ¹⁷Na'a piyapi'sari ni'sapi. Ni'sahuatona', cotio niyontonpiso

pëi' hua'an mapi, Sostinisë itopiso'. Masahuatona', inaquë chachin ahuëpi. Carionori nicaponahuë', co manta' tëninhuë'. Co ina yonquirinhuë'.

Antioquiaquë paantapiso'

¹⁸Hua'qui' Paono inaquë ya'huanatarin. Ina quëran Quisoso imapisopita nontahuaton, pa'nin huachi. Aquiro sa'inë chachin pa'pi anta'. Nanchaquë Siria parti yapantapirinahuë'. Sincriaquë canconahuaton, Paono noyá niya'itërin. Yosë sha'huëtërinso' nanirin ni'ton, naporin. Ina quëran nanchaquë ya'conpi. ¹⁹Ipoquë canconpachinara, nonshipi. Aquiroso' sa'inë chachin inaquë quëparitërin. Paonosos' yapaantahuachina, cotio niyontonpiso pëiquë ya'conahuaton, a'chintërin. Cotioro'sarë' ninontopi. ²⁰"Hua'qui' ya'huaton, a'chintaan-tacoi," itopirinahuë', co nanitërinhuë'. ²¹"A'na tahuëri Yosë nohuantohuachin, huëantarahuë," tënin.

Ina quëran nanchaquë ya'coantarahuatona', paantarin. ²²Sisariaquë nonshiconahuaton, Quirosarinquë pa'nin. Ya'ipi Quisoso imapisopita inaquë ya'huëpiso' nontërin. Ina quëran Antioquiaquë paantarin. ²³Hua'qui-miáchin inaquë ya'huërin. Ina quëran naquëranchin yonquirin paaton nasha imapisopita nicacaso marë'. Carasia parti pa'sahuaton, pënëna'piarin. Naporahuaton, Piriqia partinta' pa'sahuaton, pënëna'piarin. A'naya a'naya ninanoro'saquë Quisoso imapisopita achinicancana'piarin. Achinicancanpachina, noya noya imasapi.

Aporosë Ipoquë pënëntërinso'

²⁴Naporo' tahuëri'sa' a'na cotio quëmapi Ipoquë pa'nin, Aporosë itopiso'. Aricantriaquë nasitërin. Noyá nitotërin

a'chinacaso'. Yosë quiricanën iráca ninshitopisonta' noya nitotërin. ²⁵Sinioro iranën anitotopi ni'ton, a'ninquëchin nanamën a'chintarin. Ya'ipi cancanën quëran a'chinin. Quisoso naporinso' no'tëquën a'chinaponahuë!, Coansha aporintërin-soráchin nitotërin. ²⁶Cotioro'sa' niyontopiso pëiquë ya'conahuaton, chiníquën cancantaton, a'chinpirinhuë!. Pirisira, Aquiro, inapitari natanahuatona!: “Co ya'ipi Quisoso nanamën nitochátërarinhuë!,” ta'tona!, pëinënquë quëpapi. Inaquë ya'ipi Quisoso nanamën a'chintopi no'tëquën nitotaton, Yosë iranën pa'tacaso marë!. Ina natanahuaton, natërin. ²⁷Ina quëran Acaya parti yapa'sarin a'chinacaso marë!. “Acaya parti a'chinchitopirahuë!,” topachina: “Noya iyasha. Noya paquë!,” itopi Quisoso imapisopitari. Naporahuatona!, quirica ninshitopi quëtontacaiso marë!. “I'huata, iyaro'sa!. Aporosë huë'pachin, noya nontoco!. Inanta' Quisoso imarin ni'ton, noya natanco!,” itopi ninshitatona!. Quirica ma'patahuaton, Acaya parti pa'nin. Inaquë Quisoso imapisopita quënanconin. Yosëri catahuarin ni'ton, Quisoso imapi. Inapita quënanconahuaton, noya a'chintaton, achinicananarin. ²⁸Piyapi'sa' niyontopachinara, Yosë quiricanën a'chinárin. “Íráca quëran huarë! Cristo o'macaso' ninopi. Iporaso' nani o'marin. Inaso' Quisoso,” ténin. Quiricanën quëran anitotërin. Noya noya a'chinin ni'ton, cotioro'sa' co nanitopihuë!: “Nonpiánin” ta'caiso!.

Ipisoquë Paono a'chininso'

19 ¹Aporosë Corintoquë ya'huaso', Paono huancoro ira pa'tahuaton, Ipisoquë canconin. Inaquë na'amíáchin imapisopita quënanconin.

²—Quisoso natëhuatamara, ¿Ispirito Santo ya'coancantërinquëma' ti? itërin.

—Co Ispirito Santo nohuitëraihuë!. Co ina a'chintërinacoihuë!, itopi.

³—¿Ma'ta' natëhuatamara aporihuanama'? itërin.

—Coansha pënëntërinso' natëtoi, aporihuanai, itopi.

⁴—Coanshaso pënëntërin co noyahuë! yonquipisopita naniantacaiso marë!. Ina quëran aporintërin. Nipirinhuë!, co inasáchin sha'huirinhue!. “Ca piquëran a'na quëmapi huë'sarin, Yosëri a'paimarinso!. Ina imaco!,” itërin anta!. Napoaton Quisoso imaco!, itërin Paonori.

⁵Ina natanahuatona!: “Sinioro Quisoso imasarai. Ina natëarai huachi,” ta'tona!, aporihuanpi. ⁶Ina quëran Paonori sè'huamotohuachina, Ispirito Santori ya'coancantimarin. Ina nohuanton, nisha nisha nananquë nonpi. Co nitotopirinahuë!, a'naroáchin nonpi anta!. Naporahuaton, Ispirito Santori catahuarin Yosëri anitotërinso sha'huicaiso marë!. ⁷Shonca catoya'pi pochin napopi.

⁸Hua'qui' inaquë Paono ya'huërin. Cara yoqui pochin cotioro'sa' a'chintárin. Nani simana niyontopiso pëiquë pa'nin. Co tē'huatonhuë!, a'chintárin. “Yosë yahua'anëntërinquëma!. Ina marë! Quisoso a'paimarin. Ina imaco!,” itarin. ⁹A'naquënsō nipirinhuë! co natantochináchinhuë! cancantatona!, co yanatëpihuë!. Piyapi'sa' niyontopachinara, no'huitopi. No'huitatona!, —Co Quisoso nanamën imacaso' ya'huërinhuë!, toconpi. Napoaton Paonori patërin. Quisoso imapisopita quëparahuaton, iscoira pëiquë pa'nin. Tirano a'chinquë paaton, nani tahuëri a'chintárin. ¹⁰Cato' pi'ipi inaquë ya'huaton, a'chinin. Sinioro nanamën ya'ipi Asia parti nahuinin. Cotioro'sa' natantopi. Na'a nisha piyapi'santa' natantopi. ¹¹Yosë nohuanton, Paono

nani ma'sha nanitaparin. Cania'piro'sa' sè'huahuachina, a'naroáchin noyapoti. ¹²Panionën, a'morinso', inapita tēranta' quëparahuatona', cania'piro'sa' quëtonpachinara, a'naroáchin noyapoti. Sopairo'santa' pipipi.

¹³⁻¹⁴A'naquën cotioro'santa', sopairo'sa' yaa'papi. Paono nicatona', yanonanpi. A'naquënso' Isipo corto hua'an hui'ninpita napopi. Canchisè hui'ninpita chachin napopi. Co Quisoso imaponarahuèl, sopairi ya'coancantërinso' itapona': "Quisoso nanan quëtërincoi ni'ton, a'paarainquën. Ina nanamën Paononta' a'chinarin. Napoaton pipiquë huachi," itopirinahuèl, ¹⁵sopairi a'panirin: "Quisoso nohuitërahuè. Paononta' nohuitërahuèl. Canpitaso napoapona-huèl, co nohuitëranquëmahuèl," itërin.

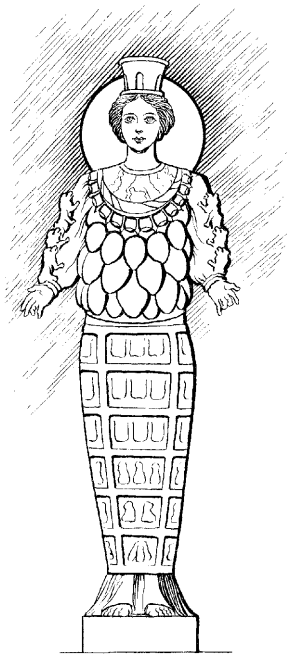
¹⁶Ina tosahuaton, quëmapi hua'yantërinsoari pashita'parin Inapostataton, canchisëya'pi chachin manin. Chiniquën ahuëaton, pè'shara'piarin. A'naya'piáchin niponahuèl, canchisëya'pi minsërin. A'mopisonta' oshato oshatotërin. I'nanpirapi ta'api. ¹⁷Ya'ipi ninanoquë nahuinin. Cotioro'sa', nisha piyapi'sa', inapita natanahuatona', pa'yanpi. "Sinioro Quisoso chini chiniquën nanantërin," topi.

¹⁸Ina quëran na'amíáchin Quisoso imapisopita huè'pi. "Quiyanta' pënotopiraihuèl. Co noyahuèl' ninaiso' a'poarai," itopi. ¹⁹A'naquënso' pënoton quirica ya'huètopi. Inapita a'porahuatona', quëntapi ahuiquitacaiso marè'. Na'a piyapi'sa' nicasoi', ahuiquitopi. Pa'tërinso pichihuachinara: "A'natërâpo shonca huaranca coriqui prata quëran nininso pa'tërin," topi. ²⁰Pënotono'santa' pënotopiso' a'porahuatona', cancanëna quëran huarèl' imasapi ni'ton, Sinioro nanamën ya'ipi parti nahuinin. Na'con na'con imasapi.

²¹Ina quëran Paono yonquirin a'napita imapisopita ni'coantacaso marè': "Masitonia parti ni'coantarahuè. Acaya partinta' nisha nisha ninanoquë imapisopita niantarahuè. Nani pënëantahuato, Quirosarinquë paantarahuè. Ina quëran Nomaquë'pa' paca'huaso' ya'huërin," tënin. ²²Timotio, Irasito, inapitari inaquë catahuapirina-huèl, Paonori a'parin Masitonia parti imapisopita a'chintacaiso marè'. Inaso nipirinhue', hua'quimiachin Asia parti quëparitantarin.

Artimisa moshapiso'

²³Naporo' na'a piyapi'sa' Sinioro imasapi ni'ton, mamanshi moshana'piro'sa' no'huitopi. ²⁴Inaquë moshapiso' Artimisa itopi. Na'a mamanshi nina'piro'sa' ya'huëpi. Mamanshi pëia'huaro'sa' prata quëran nonanpi. Ina pa'anatona', na'con canapi.

A'nara' Timitirio itopi. ²⁵Inari ya'ipi piyapinēnpita ayontonin. A'napita ma'sha nina'piro'santa' amatērin. Ya'ipi niyontopachinara, itapon: "Ni'co, iyaro'sa'. Mamanshi ninēhua quēran na'con canarēhua'. ²⁶Paonoso nipirinhuē' isēquē huēcaton, pēnēntarin. 'A'na'chin Yosē ya'huērin. Piyapi'sari nipiso' co inaso' Yosēhuē', tosarín, natanama' canpítanta'. Ya'ipi Asia partinta' nahuinín. Na'a piyapi'sa' natanahuatona', natēpi. Natētona', mamanshi a'popi. ²⁷Napohuachina', co huachi noya ni'sarinēnpohuē'. Co onpopinchin canarihuahuē'. Artimisaonta' naniantapi. Inaso' chini chiníquēn nanantērin. Ya'ipi asiaro'sa' moshapiso'. Ya'ipi parti quēran nohuítopi. Aquētē chachin Paono natēhuachina', co huachi moshato pēiquē huē'sapihuē'. Artimisa nóya nipirinhuē', co huachi moshaapihuē'," itērin.

²⁸Natanahuatona', Paono chiníquēn no'huipi. "¡Ma noyacha Artimisasoyaya! Ina chinotērēhuaso'," tosapi chiníquēn nonatona'.

²⁹Ina quēran ya'ipi piyapi'sa' noncaropi. No'huitatona', Paono ca'taninsopita mapi, Acayo, Aristarico inapita itopiso'. Inapitaso' masitoniaro'sa'. Chiníquēn masahuatona', huētēntērahuatona', niyontonpiso i'iratēquē quēpapi. ³⁰Paononta' piyapi'sa' nontapon yapa'pirinhuē', Quisoso imapisopitari to'shitēatona', ya'copipi. "Ama paquēsohuē'," itopi. ³¹A'naquēn Asia parti hua'ano'santa' Paono amiconēnpita ni'ton, nanan a'patopi. "Ama niyontonpiso i'iratēquē pa'insohuē'," itopi. ³²Piyapi'saso' noncaroápi. Nisha nisha nonsápi. Na'con na'con piyapi'sa' co nitotatonaraihuē', "¿ma'marēcha niyontonēhua' nicaya?" topi. ³³Ina quēran cotio hua'ano'saso', Aricantro itopiso camaipi piyapi'sa' nontacaso marē'. Napoaton huancánachin huanirahuaton, anquirarin piyapi'sa'

ta'tacaiso marē': "Co quiya tēhuērāihuē'," ta'caso' yonquipirinhuē', ³⁴"inaso' cotio quēmapi," ta'tona', co yanatanpihuē'.

"¡Ma noyacha Artimisasoyaya! Ina chinotērēhuaso'," tosapi chiníquēn nonatona'. Cato' ora pochín naporápi.

³⁵Parisi quēran ninshitona'pi hua'ani atonirín. Atonirahuaton, itapon: "Tēhuēnchachin iyaro'sa', Artimisasoyaya' chini chiníquēn nanantērin. Inaso ya'ipiya quēran nitotopi. Iráca inápa quēran anotimarin. Iso ninanonēnpoaquē chachin anotimarin ni'ton, canpoari a'pairēhua'. ³⁶Ya'ipiya nitotopi ni'ton, ama huachi no'huitocoso'huē'. Ama topinan quēran ahuētocosohuē'. ³⁷Isopita quēmapi'sa' quēpiramahuē'. Co Artimisa sha'huirapipihuē'. Co moshato pēiquē ihuatopihuē'. ³⁸Timitirio, mamanshi nina'piro'sa', inapitari yasha'huirapihuachina', coisēquē pa'ina'. Hua'ano'santa' ya'huērapi. Inaquē quēparahuatona', sha'huirapiina'. ³⁹Aquētē huarē' nanan ya'huēhuachin, hua'ano'sa' niyontopiquē natanco'. ⁴⁰Ipora tahuēri topinan quēran noncaroarama'. Co manta' onpocasohuē' nipirinhuē', naporama'. Ni'cona, copirno no'huihuachinpoa'. ⁴¹Ya'huērāmaquē paco'," topachina, yanquēpi.

Masitonia parti, Crisia parti, inaquēpita a'chiantarinso'

20 ¹Piyapi'sa' nani yanquēēhuachinara, co huachi no'huitantapihuē'. Ina quēran Paono yapaantarin. Ya'ipi imapisopita amatahuaton, achinicananin. Ina quēran "Pa'sarahuē huachi," topachina, "Osharan paquē'," itohuachinara, Masitoniaquē pa'nin. ²Masitonia parti pa'taton, pēnēna'piarín achinicananacaso marē'. Inapotaton, Crisia parti canconin. ³Inaquē cara yoqui yacapatērin. Ina quēran Siria parti yapa'pirinhuē'. Nanchaquē yaya'conaso',

cotioro'sari yatëpapiso' natantërin. Napoaton co inaquë pa'ninhuë'. “Masionia parti paantarahuë,” ta'ton, ira pa'tërin. ⁴Na'a piyapi'sari ca'tanpi. Sopatiro (Pirro hui'nin, Piriaquë ya'huërinso'), Aristarco, Sicono, (Tisaronicaquë ya'huëpiso'), Acayo (Tirpique ya'huërinso'), Timotio, Tiquico, Tropimo (Asia parti ya'huëpiso') inapita Paono ca'tanpi. ⁵Inapitaso' quëchitërahua-tona', Troasëquë ninarinacoi. ⁶Pita tahuëri nanihuachina, Piriposë quëran pipirai. Naporo' nisha pan ca'sapi, co ahuëpocatopisohuë'. Nanchaquë ya'conahuato, marë pa'tërai. A'natërápo tahuëri quëran Troasëquë canconahuato, inapita quënanconai. Inaquë a'na simana ya'huërai.

Hui'napi inapa quëran anotërinso'

⁷Tomio tahuëri nanihuachina, niyontona' Quisoso chiminso' yonquiato' coshata'huaiso marë'. Naporo' Paonori a'chintarin: “Tashiraya pa'sarai,” ta'ton, yono tashiquë huarë' a'chinin. ⁸Inapa pë'satë' pëiquë niyontona'. Inaquë na'a nanparin orotarin. ⁹A'na hui'napi Iotico itopiso', huintanaquë huënsëápirinhuë', Paono hua'qui' a'chinpachina, inaso huë'ëi' iquitaton, iquëtërarin quëran anotërin. Cara pa'cotë quëran anotohuachina nohuararahuatona' nimapirinahuë', chiminin quënamapi. ¹⁰Paononta nohuararahuatón, ipomarin.

—Ama pa'yancosohuë', nanpiarin, itërin piyapi'sa'.

¹¹Ina quëran pëiquë nanpëonantarin. Quisoso chiminso' yonquiato' coshatopi. Nani coshatohuachinara, ninontatona', tahuërianpitopi. Ina quëran pa'nin. ¹²Hui'napi nanopiantarinso' ya'huërinquë quëpantapi. Napoaton co sëtöpihuë'. Noya cancantopi.

Miritoquë pa'naiso'

¹³Nani Paono sha'huitërincoi: “Canpita'ton potiquë paco'. Asoquë ninataco,” itohuachincoira, pa'nai. Inaso nipirinhuë' ira pa'tërin. ¹⁴Asoquë canconahuato, ninarai. Paononta' canconpachina, nanchaquë ya'conahuarincoi. Ina quëran Mitiriniquë canconai. ¹⁵Tahuëririnquë Quio notënanquë na'huërai. Ina tashiraya Samosëquë canconai. Ina huënihuaninquë Miritoquë nonshirai. ¹⁶“Nanitohuato, Quirosarinquë Pinticostisë tahuëri yana'huërahuë,” ta'ton, co Paono nohuantërinhuë' Asia parti hua'quicaso'. Napoaton manorahuato, co Ipositoquë nonshiraihuë'.

Ansiano'sa' Ipositoquë ya'huëpisopita pënënanhuaton, patërinso'

¹⁷Miritoquë nonshirahuaton, Ipositoquë nanan a'parin. “Ya'ipi ansiano'sa' sha'huitëquë' huë'ina,” itërin. Sha'huitonpachinara, a'naroáchin huë'pi Paono nicacaiso marë'. ¹⁸Huë'pachinara, Paonori itapon: “Iporaso' iyaro'sa' pi'pian nonchinquëma', noya natanco. Ya'nan Asia parti canquirahuë quëran huarë' nohuitëramaco. Ya'ipi ninahuëso' ni'nama'. Ya'ipiya nitotërama'. Co caso' chiroahuë'. Nani tahuëri pënënanquëma'. ¹⁹Quisocrisotóichin natëto, Yosë marë' sacatërahuë. Co a'napita nocanahuë'. ‘Caso' noya noyaco,’ co tēnahuë'. A'na tahuëri sëtato, na'nërahuë. Cotioro'sa' na'con chinotërinaco tēpainacoso marë'. Chiniquë aparisitërinaco. ²⁰Napotopirinacohuë', ahuantato pënënanquëma'. Co tē'huato, ta'tërahuë'. Quisoso nanamën no'tëquë sha'huitëranquëma' noya imacamaso marë'. Niyontonpatamara, a'chintëranquëma'. Naporahuaton, a'naya a'naya pëinëmaquënta'

paato, a'chintantaranquëma'.²¹ Co cotioro'saráchin pënënahüë'. Cricoro'santa' pënënahüë'. 'Co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', Yosë chachin tahuërëtantaco'. Siniro Quisoso natëco huachi. Inasáchin anoyacancantërinpoaso', itëranquëma'. Ya'ipiniquëma' a'chintëranquëma'.²² Iporaso nipirinhüë' Ispirito Santo natëto, Quirosarinquë pa'sarahüë. Ma'sona onpotaponaco nimara, co caso' nitotërahuë'.²³ Nisha nisha ninanoro'saquë pa'patora, Ispirito Santo nohuanton, sha'huitëra'piarinaco: 'Quirosarinquë pa'patan, tashinan pëiquë po'moarinenquën, chiniquën aparisitarinenquën,' itërinaco.²⁴ Yatëpapirinacohüenta', co caso' t'ë'huatërahuë'. Co ina yonquirahuë'. Siniro Quisoso natëa'huasoáchin cancantërahuë'. Iráca ina sha'huitërinco a'china'huaso marë'. 'Yosëri ya'ipi piyapi nosoroaton, anoyacancantacaso' nohuantërin. Ina noya nanan chachin a'chintonquë', itërinco. Napoaton paato, a'chintárahüë. Co chimina'huaso' t'ë'huatërahuë'.

²⁵ Hua'qui' ya'huëramaquë pa'sápato, Yosë hua'anëntërinpoaso' a'chintopiranquëmahuë', apira pa'sarahüë huachi. Co huachi quënanaramacohüë'.²⁶⁻²⁷ Ya'ipi Yosë yonquirinpoaso' nani sha'huitëranquëma'. Napoaton no'tëquën itëranquëma'. Insosona co natëhuachinahuë', ina marë' co Yosë ana'intarincohuë'. Inahuara tēhuënënaquë nina'intapi.²⁸ Canpitanta' ni'cona pi'pian tēranta' Yosë naniantotama'. Quisoso imapi-sopitanta' noya ni'co'. Ispirito Santo nani acorinquëma' hua'anën pochin nicacamaso marë'. Inapitanta' Yosë huëntonënnquë ya'conpi. Quisoso chiminatón, aya'coninpoa'.²⁹ Nani pa'pato, co noyahuë' quëmapi'sa' huë'sapi. Canoniri ma'sha maninso pochachin yaocoiarinenquëma'. Pa'sápatona', anishacancantapi.

Co nosoroarinënnquëmahuë'. Ina nani nitotërahuë'.³⁰ A'naquëonta' Quisoso imaponaraihuë', a'porahuatona', nisha a'chinapona'. Yanonpintarinënnquëma'. Inahua' imacamaso marë' napotarinënnquëma'.³¹ Napoaton iyaro'sa', ni'cona nonpintochinënnquëma'. Cara pi'ipi catahuaranquëma'. Tahuërirë chachin, tashirë chachin pënënanquëma'. Na'con nosororannquëma' ni'ton, na'nëto, a'naya a'nayanquëma' pënënanquëma'. Ina yonquiatoma', nipënëncó, nicatahuaco'.

³² Pa'pato, Yosë noya a'painquëma'. Quiricanën quëran nontarinquëma'. Ina quëran nosororinpoaso' anitotarinpoa'. Ina natëhuatama', achinicananarinquëma'. Oshaquëran noya noya cancantarama'. Quisocristo imarëhua' ni'ton, anoyacancantërinpoa'. Ina nohuanton, a'na tahuëri ya'ipi sha'huitërinpoaso' noya acotarinpoa'.³³ A'chintohuatënnquë-mara, co aquëtë' coriqui yonquirahuë'. A'na piyapi coriquinën co nohuantaparahuë'. Co a'mopiso tēranta' noyapattërahuë'.³⁴ Caora sacatonëhuë quëran coshatërahuë, ma'sha pahuantërinco'so' pa'anahuë. Ca'tanincosopitanta' quëtërahuë. Ina nitotërama'.³⁵ Canpitanta' nonanco. Sacatatoma', pahuantërinso-pita ma'sha quëtoco'. Siniro Quisoso noninso' yonquico'. 'A'napita ma'sha topinan quëtohuachinquëma', noya cancantërama'. Nipirinhüë', canpitarinta' nosoroatoma', topinan quëtohuatama', noya noya cancantarama', tēnin Quisoso,' itërin Paonori.

³⁶ Ina tosahuaton, inapitarë chachin isonin. Napohuachinara, Yosë nontërin inapita catahuacaso marë'.³⁷ Naporo' ya'ipiya sëtatona', na'nëpi. Paono iporahuatona', apinopi.³⁸ "Co huachi quënanaramacohüë'," tēninso marë' na'con sëtopi. Ina quëran nanchaquë huarë' imapi.

**Co të'huatonahuè',
Quirosarinquè paantarinsò'**

21 ¹Imapisopita nani nontahuatoì, panca nanchaquè pipirai. Cosèquè no'tèèrai. Tahuèrìrinquè Notasèquè canconai. Ina quèran Pataraqùè canconahuatoì, nonshirai. ²Inaquè a'na nancha quènancoantarai, Pinisia parti yapa'sarinsò'. Inaquè ya'conahuatoì, paantarai. ³Chipri so'ton notèrahuatoì, ahuènan quèran na'huètèrai. Pa'sahuatoì, Siria parti canconai. Tiroquè ma'sha oshicasò' ni'ton, inaquè nonshirai. ⁴Quisoso imapisopita quènanconahuatoì, inaquè a'na simana pochin yacapatonai. Espirito Santo nohuanton, Paono pènèpi: “Ama Quirosarinquè paquèsòhuè', aparisitochinèn,” itopirinahuè'. ⁵Simana nanihuachina, paantarai. Yapa'patèira, ninano yonsanquè huarè' imarinacoi. Sa'linarè chachin, hui'ninpitare' chachin ca'taninacoi. Nonshinanquè isonconahuatoì, Yosè nontèrai. ⁶Ina quèran imapisopita nontahuatoì, nanchaquè ya'coantarai. Ya'huèhuano'saso nipirinha' ya'huèpi'pa' paantapi.

⁷Tiro quèran pipirahuatoì, Torimaitaquè canconai. Imapisopita nontahuatoì, a'na tahuèrira' i'huatonai. ⁸Tahuèrìrinquè pipiantarahuatoì, Sisariaquè canconai. Inaquè nonshirahuatoì, Pinipi pèinènquè yacapatonai. Inaso' iráca Quirosarinquè acopi ca'tano'sa' catahuacaso marè'. Canchiséya'pi acohuachinara, inanta' acopi. Iporaso huachi noya nanan sha'huirárin. ⁹Catapini hui'ninpita ya'huètèrin. Nano'sa' niponaraihuè', co so'yapihuè'. Espirito Santori catahuarin Yosèri anitotèrinso sha'huicaisò'. ¹⁰Inaquè hua'quimiáchin ya'huasocoi, a'na pènèntona'pi Cotia parti quèran o'marin, Acapo itopiso'. ¹¹Huè'sahuaton, Paono sintoronèn ocoirahuaton, inaora tanpaquèn nantènè chachin nitonporin.

—Espirito Santo nohuanton iyasha, ninorahuè. Quirosarinquè pa'patan, sintoronènquè nitonporahuèso pochachin cotioro'sa' tonpoarinènquèn. Nisha piyapi'saquè yo'coaninènquèn ana'intinènquènso marè', itèrin. ¹²Natanahuatoì: “Ama Quirosarinquè paquèsòhuè',” itopiraihuè'. Inaquè ya'huèpisopitarinta' inachachin napotopirinahuè', co yanatèrincoihuè'.

¹³—¿Onpoatonta' na'nètoma' asètaramacò? Ama huachi na'nècosòhuè'. Inatohua' pa'pato, yatonpoarinaco. Nipirinha' ya'pa'sarahuè. Sinioro Quisoso imarahuèso marè' yatèpapirina'cohuènta', pa'sarahuè, itèrincoi. ¹⁴Hua'qui' nontopiraihuè', inachachin yonquirin ni'ton:

—Noyahua'. Sinioro nohuantohuachin, paquè nipachin, itèrai.

¹⁵Ina quèran ma'shanèhuèipita taparahuatoì, Quirosarinquè paantarai. ¹⁶Pa'patoira, a'naquèn imapisopita ca'taninacoi. Mason pèinènquè quèparinacoi yacapata'huaisò marè'. Inaso' Chipri quèran huè'nin, iráca imarinsò'.

Santiaco nontèrinso'

¹⁷Quirosarinquè canconpatoira, imapisopita nóya nontèrinacoi. Huè'naisò marè' noya cancantopi. ¹⁸Tahuèrìrinquè Paono pa'nin Santiago nicapon. Quiyanta' pa'nai. Ya'ipi ansiano'sa' inaquè nani niyontonpi. ¹⁹“Huè'cama, iyaro'sa',” itahuaton, Paonori itantapon: “Nani hua'qui' Quisocriso nanamèn a'chinahuè. Nisha piyapi'sa' a'chintèra'piarahuè. Yosè catahuarincoi ni'ton, noya natanatona', na'a imasapi huachi,” itèrin. Ya'ipi a'chininsò' sha'huitèrin.

²⁰Natanahuatona', “Ma noyacha Yosèso' ni'ton, nisha piyapi'santa' imasapi paya,” topi a'naya a'naya. Ina quèran itantapi:

—Noya iyasha nipirinha'è, isèquè na'a huaranca cotioro'sa' Quisoso

imaponaraihuë', Moisésë iráca pënëntë-rinso' yanatëpi anta'. "Inanta' natëcaso' ya'huërin," topi. ²¹Inapitaso' nonpin nanan natantopi. "Paono nisha piyapi'sa' ya'huërinquë paaton, cotioro'sa' inaquë ya'huëpisopita nisha a'chintërin. 'Moisésë pënëntërinso' a'poco'. Ama huachi hui'-namapita marca acotocosohuë', ténin Paono pënëntaton. Co nohuantërinhuë' iráca napopiso' natëcaiso'," topi, nantopiti. ²²¿Ma'ta' iporaso' onpoa'ahua' nonpintopiso' ama natëcaiso marëhuë'? Huë'nanso' onpopionta' piyapi'sa' nitotaponna'. ²³Nani yonquirai ni'ton, natancoi sha'huichinquë ma'sona nicamaso'. Cata-pini quëmapi'sa' isëquë ya'huëpi. Nani Yosë nontopi ma'sha nicacaiso'. ²⁴Inapita quëparahuaton, catahuaquë' iráca pënëntërinso' natëcaiso marë'. Yosë chinotopiso pëiquë quëparahuaton, pahuërapitëquë' ma'sha Yosë marë' tēpacaiso'. Ina quëran niya'irapi. Inapotohuatan, ya'ipi piyapi'sa' ni'sarinëinquë. "Paononta' Moisésë pënëntërinso' natërin. Nonpin nanan natantërhua'," tosapi. ²⁵Nisha piyapi'saso nipirinhue' nani ninshitërai. "Quisocristo imapatama', co ya'ipi iráca pënëntërinso' natëcamaso' ya'huërinhuë'. Isoíchin sha'huichinquëma' ama nicacamaso marëhuë'. A'naquë ma'sha tēpapi mamanshi moshacaiso marë'. Ina nosha tananpitoco'. Naporahuaton, a'naquë maconorahuatona', ma'sha tēpapi. Co huë'nainën noya inquipirinhue', ca'pi. Ina noshanta' ama ca'cosohuë'. Naporahuaton, ama monshihuancosohuë'. Cotioro'saco' pënëntëraiso' na'con ya'huëpirinhue', inaíchin natëcamaso' ya'huërin," tēnai, nisha piyapi'sa' ninshitato, itërin Santiacori.

Paono mapiso'

²⁶Itohuachina, "Noyahua'. Napo'i nipachin," itërin Paonori. Tahuërinquë catapiniya'pi quëparin. Iráca

pënëntërinso' natërahuatona', Yosë chinotopiso pëiquë ya'conpi. Ya'conahuatona', corto hua'an sha'huitopi: "Canchisë tahuëri huë'sápoi Yosë camaitërinso' natëtoi oshanëhuëi iniquica'huaiso marë'. Tahuëri nanihuachin, ma'sha quësarai canpitari tēpatoma' ahuiquitamaso marë'," itopi.

²⁷Canchisë tahuëri naniriahuachina, Yosë chinotopiso pëiquë paantapi. Inaquë a'naquë cotioro'sa Asia parti quëran huë'pisopitari quënanpi. Paono quënanahuatona', mapi. Ya'ipi piyapi'sa' ano'huitopi. ²⁸¿Huëco' iyaro'sa' catahuaco! Iso quëmapi ya'ipi parti paaton, nisha a'chinarin. 'Cotioro'saso' co no'tëquë a'chinpihuë'. Moisésë pënëntërinso' a'poco', ténin. Naporahuaton, Yosë chinotopiso pëi' co huachi noya ni'ninhue'. Ni'cochi. Crico piyapi'sa' isëquë chachin ichiya'conin ni'ton, Yosë pëinën tapiarin. Co inapitaso' ya'conacasohuë' nipirinhue'," toconpi.

²⁹I'hua Paonori Toropimo quëparahuaton, ninano' pa'tërin, cotioro'sari quënanpi. Ipiquoë ya'huërin ni'ton, Crico piyapi inaso'. "Nisha piyapi nipirinhue', Yosë chinotopiso pëiquë ichiya'conin," tēcatona napopi.

³⁰Natanahuatona', notohuaro' piyapi'sa' no'huitopi. Yosë chinotopiso pëiquë ta'arahuatona', Paono mapi. Masahuatona', ocoicaiso marë' ohuararachinpi. Nani ocoihuachinara, ya'coana oncotopi. ³¹Paono yatēparapiso', capitán hua'anso' natantërin. Ya'ipi Quirosarinquë ya'huëpisopita yaniahuërapí, natantërin. ³²Natantahuaton, sontaro'sa', capitano'sa', inapita amatahuaton, quëparin. Ta'arahuatona', piyapi'sa' niyontonpiquë pa'sapi. Sontaro'sa' ya'caritërahuachinara, cotioro'sari quënanahuatona', co huachi Paono ahuëpihuë'. ³³Capitán hua'ani

canconahuaton, Paono maconin. “Cato' catinaquë tonpotanpatëquë!” itohuachina, a'na sontarori nitonpotanpatërin. A'na tanpain quëraonta' a'na sontarori inapotërin. Inapotohuachinara, capitanso' piyapi'sa' natanin: “¿Ma'ninta' iso quëmapì? ¿Ma'ta' onporinso'?” tënin. ³⁴Napoaponahuë', chiniquën nonatona', nisha nisha sha'huitopi. Noncaroapi ni'ton, co nanitërinhuë' no'tëquën natanacaso'. Napoaton: “Sontaro'sa' ya'huëpiquë quëpaco',” itërin. ³⁵⁻³⁶Quëpahuachinara, ya'ipi piyapi'sari imasapi. “Tëpachinaco',” itërapì. Pëi' nanpënanquë canconahuatona', na'con na'con no'huitona', yaahuëpi. Napoaton sontaro'sari Paono inápaquë pitëtërahuatona', quëpapi.

No'huitona'piro'sa' nontërinso'

³⁷Pëiquë yaya'conpachinara, Paonori capitán itapon:

—Sinioro capitán, pi'pian nonchinquën topirahuë', itërin.

—¿Crico nananquë nonan ti? itërin.

—Ina nananquë mini nonahuë', itërin.

³⁸—Iquipito piyapinquën ta'ma topirahuë'. Inaso' i'huamiáchin copirno no'huiton, catapini huaranca tirocero'sa', inotëro parti quëparin, itërin.

³⁹—Co inacohuë'. Caso' cotio quëmapico. Tarsoquë nasitërahüë. Inaso' panca ninano', Sirisia parti ya'huërinso'. Ya'ipi piyapi'sa' nohuitopi. Isopita piyapi'sa' nonchi, topirahuë', itërin.

⁴⁰“Inta nipachin, nontëquë!” itërin. Paono nanpënanquë huanirahuaton, anqui anquita'parin. Piyapi'sari ni'sahuatona', copica topi huachi. Napoahuachinara, Paonori cotio nananquë itapon:

22 ¹“Natanco iyaro'sa', apiro'sa', pi'pian yanontëranquëma'. Caso co manta' onporahuë',” tënin. ²Cotio

nananquë nonsarinso natanahuatona', aquë aquëtë ta'topi. Napoahuachinara, itaantarín:

³“Canta' iyaro'sa' cotio piyapico. Tarsoquë nasitërahüë. Sirisia parti nasitopirahuë', isëquë huëcato, hui'napitërahüë. Maistro Camariro a'chintërinco. Shimashonënpoa' pënëntërinso chachin ya'ipi a'chintërinco. Hua'huatapo quëran huarë' chiniquën Yosë yonquirahuë. A'naya tëranta' nisha yonquihuachinara, canpita pochachin no'huirahuë. ⁴Íraca na'a Quisoso imapisopita aparisitërahüë. Yatëparahuë. Quëmapì'sa' tonporahuato, tashinan pëiquë po'morahuë. Sanapi'sa quëran huarë' inaquë po'morahuë. ⁵Yanitotohuatama', corto hua'an chini chiniquën nanantërinso' inachachin sha'huitarinquëma'. Cotio ansiano'santa' nitotopi. Inapitaso' quirica ninshitërinaco iyaro'sa' Tamascoquë ya'huëpisopita quëtona'huaso marë'. Inatohua' pa'nahuë Quisoso imapisopita maca'huaso marë'. ‘Tonporahuato, Quirosarinquë quëma'rahüë ana'inta-caiso marë', ta'to, pa'nahuë.

Quisosori ya'notërinso' sha'huiantarinso'

(Hechos 9.1-19; 26.12-18)

⁶Pa'sápatoi Tamascoquë ya'caritërarai. Camotëchin nisahuaso', a'naroáchin inápa quëran huënaráchin huënaráchin a'pintërinco. ⁷No'paquë anotahuato, inápa quëran nontërinco' natanahuë. ‘Saono, Saono, ¿onpoatonta' aparisitaranco?’ itërinco. ⁸¿Inquënta' quëmaso' Sinioro?’ itërahüë. ‘Ca Quisosoco, Nasaritoquë ya'huërahüëso'. Aparisitaranco,' itërinco. ⁹Ca'taninacosopitanta' a'pininso' ni'pi. Nipirinhüë', nontërinco' co natanpihuë'. ¹⁰¿Ma'ta' Sinioro onpo'iso'?’ itërahüë. ‘Huanirahuaton,

ninanoquë paquë!. Inaquë a'na quëmapi sha'huitarinquën ma'sona nicamaso!, itërinco. ¹¹Huënaráchin huënaráchin a'pintërinco ni'ton, co manta' quënantërahuë!. Napoaton ca'tanincosopita matanparahuatonaco, Tamascoquë quëparinaco.

¹²Ina ninanoquë chachin a'na quëmapi ya'huërin, Yosë noya chinotërinso!. Ananiasë itopi. Moisësë iráca pënëntërinso! no'tëquën natërin. 'Inaso! noya quëmapi, topi ya'ipi cotioro'sa!. ¹³Huëcapairahuatonco, nontiiirincó. 'Iya Saono. ¡Siniro nohuanton, noya ni'tantaquë!' itërinco. Naporo chachin noya ni'taantarahuato, ina quënanahuë. ¹⁴Ina quëran itaantarincó: 'Yosë chinotërëhuaso! nani huayoninquën nohuantërinso chachin nitotamaso marë!. Ina nohuanton, Quisoso ya'notërinquën. Noya noya inaso!. Nontërinquënso! natanan. ¹⁵Yosë acorinquën ya'ipi piyapi'sa! sha'huitamaso marë!. Ni'nanso!, natananso!, inapita sha'huiaran. Ina marë! ya'notërinquën. ¹⁶Napoaton ama hua'quiquësohuë!. Apiramiáchin huaniquë!. "Quisoso imasarahuë huachi," ta'ton, aporihuanquë!. Ina nontohuatan, oshanën inquitarinquën, itërinco.

Nisha piyapi'sa! a'chintacaso marë! a'parinso!

¹⁷Ina quëran Quirosarinquë paantahuatëra, Yosë chinotopiso pëiquë pa'nahuë. Inaquë Yosë nontasoco, hua'narëso pochin ni'nahuë. ¹⁸Quisoso nontaantarincó. 'Manorahuaton, Quirosarin quëran pipiquë!. Ca nanamëhuë sha'huihuatan, co natëarinëinquënhuë!, itërinco. ¹⁹Inapita Siniro nohuitërinaco. A'na parti a'na parti paato, ya'ipi niyontopiso pëiro'saquë ya'conahuë. Inaquë imarinëinquënso'pita ahuërahuë. Tashinan pëiquë po'morahuë. ²⁰Istipan

quëma nanamën a'chininso marë! tēpa-huachinara, canta! ni'nahuë. "Tēpaco," itërahuë carinta!. Tēpatona'piro'sa! a'mopiso! ocoirahuaton!, quëtërinaco, a'pairahuë. Ya'ipiya nohuitërinaco, itërahuë. ²¹'Ina nipirinhüë!, paquë!. Aquë yaa'paranquën nisha piyapi'sa! a'chintamaso marë!, itërinco. Napoaton nisha piyapi'sa! a'chintarahuë," tēnin Paono.

Capitan hua'ani maninso!

²²Piyapi'sa! noya natanapirinhahuë!. "Nisha piyapi'sa! a'chintarahuë," topachina, no'huitaantapi.

"Tēpachinaco!. ¡Pa'pi co noya quëmapihuë! ¡Chiminchina'in!" itopi. ²³Chiniquën nonsapi. No'huitatona!, a'mopiso! pa'tan pa'tantahuaton!, inápaquë mo'shiquëpita pa'satapi. Chiniquën no'huitohuachinara, cotioro'sa! inachintopiso!. ²⁴Capitan hua'ani ni'sahuaton, sontaro'sa itapon: "Sontaro'sanpoa ya'huërëhuaquë quëparahuatoma!, huihuico!. Ma'marësona no'hui-piso!, sha'huichinpoa!" itërin. ²⁵Inaquë quëparahuaton!, tonpopi huihuicaíso marë!. Tonpopirinhahuë!, capitan inaquë huaniarin ni'ton, Paonori itapon:

—Caso! Noma piyapico nipirahuë!, yahuihuiramaco. Co napotamacoso

ya'huërinhuë'. Co coisë nitotopirinhüë', ¿yahuihuiramaco ti? itërin Paonori.

²⁶Ina natanahuaton, capitan hua'an sha'huitapon pa'nin.

—¿Ma'ta' ipora onpoapon? Paso' quëmapi Noma piyapi nipirinhüë', yahuihuitëran. Ni'quëna copirno no'huihuachinquën, itërin.

²⁷Napotohuachina, capitan hua'ani huëcapairahuaton:

—¿Quëmaso' Noma piyapinquën ti? itiirin.

—Inaco mini, itërin Paonori.

²⁸—Na'con pahuëretato, Noma piyapi ya'conahuë, itërin capitan hua'ani.

—Caso nipirinhüë' nasitërahuë quëran huarë' Noma piyapico. Tatahuë Noma piyapi ni'ton, canta' inapochachin ninahuë, tënin Paono.

²⁹Ina natanahuatona', co huachi huihuipihuë'. Capitan hua'aonta' pa'yanaton, të'huarin. Noma piyapi nipirinhüë', catinaquë tonporinso marë' copirno të'huatërin.

Cotio hua'ano'sa' Paonori sha'huitërinso'

³⁰Tahuërinquë capitan hua'ani yanatantërin. “¿Ma'marëta' cotioro'sari sha'huirapipi?” ta'ton, sontaro'sa' sha'huitërin Paono ocoicaiso marë'. Naporahuaton, ya'ipi cotio hua'ano'sa' amatërin. Corto hua'ano'sa' chini chiníquën nanantopisonta' amatërin. Nani niyontonpachinara, inaquë Paono quëparin natanacaiso marë'.

23 ¹Paono ya'conahuaton, hua'ano'sa' notëërahuaton, itapon:

—Ipora iyaro'sa' pi'pian nonchinquëma' natanco. Hua'huatapo quëran huarë' noya ninahuë. Yosë ni'sárinco, co manta' onporahuë', itërin.

²Naporo tahuëri'sa' Ananiasë itopiso', corto hua'an chini chiníquën

nanantërinso' nisarin. Inari huanipapisopita itapon:

—Ahuëananco', itërin. Napohuachina, huaniparinsoari ahüëananin. Napotohuachina, Paonori itapon:

³—Quëmaso' nonpintëinquën. ¡Yosë ahüëarinquën quëmanta'! “Moisësë pënëntërinso' natëto, ana'intarahüë,” taponahuë', ¿onpoatonta' sha'huitëran ahüëincoso'? Moisësë chachin pënëninpoa' ama topinan quëran piyapi ahüëcaso marëhuë', itërin.

⁴—Corto hua'an chini chiníquën nanantërinso' nipirinhüë', ¿no'huiton, nonapiran ti? itopi.

⁵—Co'chi iyaro'sa' nohuitatorahuë', naporahuë' paya. Tëhuëenchachin Yosë quiricanën quëran pënëninpoa'. “Co hua'anënpoa' nonapicaso' ya'huërinhuë',” tënin, itërin Paonori.

⁶Cotio hua'ano'sa' huë'pisopita co napopianachin yonquipihuë'. Patoma satoro'sa', patomaso', parisioro'sa'. Ina yonquiaton, Paonori itantarin:

—Caso' iyaro'sa', Parisioco. Shima-shonëhuëpitanta' parisioro'sa' chachin. “Yosë ananpitaantarinpoa',” tënahüëso marë' isopita sha'huirapirinaco, itërin.

⁷Ina natanahuatona', parisioro'sa', satoro'sa', inahua capini nino'huipi. Nisha nisha yonquipi. ⁸Satoro'saso' co natëtona'piro'sahuë'. “Co Yosë ananpitaantarinpoahuë'. Co hua'yanënpoa' ya'huëtërinpoahuë'. Co anquëniro'sa' tëranta' ya'huëpihuë',” toconpi. Parisioro'saso' nipirinhüë' natëpi. “Hua'yanënpoa' ya'huëtërinpoa' ni'ton, Yosë ananpitaantarinpoa'. Anquëniro'santa' ya'huërin,” topi.

⁹Napoaton ninontatona', noncaroapi. Parisio maistro'sa' huanirahuatona', chiníquën nonpi.

—Iso quëmapiso' noya, tënai. Co manta' onporinhüë'. Anquëni noninso'

natamara. Hua'yani a'na nontomara, ténin a'naquén. Napohuachinara, satoro'sa' no'huitopi.

¹⁰Chínquén nino'huitona', niahuérapi. Napoaton capitan hua'ani sontaro'sa' camairin.

—Maconco' tēpahuachina', itērin. Napotohuachina, sontaro'sa' pa'pi. Paono osērēconahuatona', sontaro'sa' ya'huēpique quēpaantapi.

¹¹Naporo' tashi' Siniolori ya'notimarahuatón, Paono itapon: “¿Ama tē'huatonhuèl, chiniquéncancantéque! Quirosarínquē nanamēhuē nani sha'huiran. Inapochachin Nomaquēnta' paaton, sha'huiantamaso' ya'huérin,” itērin.

Paono yatēpapiso'

¹²Tahuériniqué a'naquén cotioro'sa' chinotopi Paono tēpacaiso'. “Ama huachi ca'ahuasohué'. Ama o'oahuasohué'. Paono tēpaquē huaré' ca'ahua'. Co tēparihuarahué' ca'patēhua', Yosē ana'inchinpoa',” nitopi. ¹³Catapini shoncaya'pi pochin napopi. ¹⁴Napora-huatona', paatona', cotio hua'ano'sa', ansiano'sa', inapita nontopi.

—Nani huachi anoyatērai. Co huachi coshataraihué'. Paono tēpaquē huaré' coshataantarai. Yoscoaré' tēpaarai, tēnai. ¹⁵Napoaton capitan hua'an sha'huitoco' Paono quēnta'in. “Tashiraya yanontantarai no'tēquén nitota'huaiso maré',” itoco'. Quiyaso nipirínhué' na'pitatoí, ninaarai. Ya'caritohuachin, a'naroáchin masahuatoí, tēpaarai, itopi.

¹⁶Paono apia'huainso nipirínhué', yatēpapiso' natantērin. Inaso', oshin hua'huin. Natantahuaton, sontaro'sa' ya'huēpique paaton, Paono sha'huítērin. ¹⁷Sha'huitohuachina, a'na capitan amatērin.

—Iso hui'napi hua'anénquē quēpaquē' nanan sha'huichin, itērin.

¹⁸Napohuachina, hua'anénquē quēparahuaton, itonin:

—Sontaro'sa' ya'huēpique Paono amatērinco. “Iso hui'napi hua'anénquē quēpaquē' nanan sha'huichin,” itērinco ni'ton, quēnahué, itērin.

¹⁹Capitan hua'ani matanparahuaton, amashamiachin quēparin ama piyapi'sari natanacaiso marēhué'.

—¿Ma'ta' yasha'huitērancoso'? itērin.

²⁰—Cotio hua'ano'sa' nani chinotopi Paono amatacaiso maré'. “Tashiraya Paono quēnantaquē' nontanta'ii. Naporinso', aquētē huaré' yanitotērai,” itarinénquén. ²¹Nipirínhué', ama natēquēsohué'. Catapini shonca na'con piyapi'sari chinotopi tēpacaiso maré'. Po'oana quēran ninarapi tēpacaiso maré'. Co huachi coshatapihué'. Co o'osapihué'. Paono tēpai huaré' coshatacaiso' yonquipi. Iporaso' quēma ninarinēn nohuantopiso chachin nitamaso', itērin.

²²—Sha'huitērancoso' api, ama insonta' sha'huitēquēsohué', itahuaton hui'napi a'parin.

Paono a'na parti quēpapiso'

²³Ina quēran cato' capitano'sa' amatērin.

—Apira ma'sha tapaco' Sisariaquē pacacamaso maré'. Cato pasa sontaro'sa' sha'huitonquē' pa'ina'. Cahuarioquē pa'na'piro'santa' canchisē shonca quēpaquē'. Nansahuano'sa' cato pasa quēpaquē'. Ya'ipi tapatēquē' yayonotashirahuaso' pacacamaquēma'. ²⁴Cato' cahuario quēpaco' Paono paacaso maré'. Noya a'pairahuatoma', hua'an Huirisē quētonco', itērin. ²⁵Ina quēran quirica ninshitērin hua'an quētacaiso maré'.

²⁶“Sinioro hua'an Huirisē. ¿Noyanquén quēmanta'? Ca Craotio Nisiasēco ninshitaranquén, ni'quē'. Quēmaso'

chiníquën nanantëran ni'ton, pi'pian sha'huichinquën. ²⁷Iso quëmapi a'pataranquën, cotioro'sari mapiso'. Yatëpapirinahuë', quënanahuato, sontaro'sa' a'parahuë osëretacaiso marë'. Inaso' Noma piyapi ni'ton, osëretërahuë. ²⁸¿Ma'marëta' sha'huirapipiso?' ta'to, cotio hua'ano'saquë quëparahuë nitota'huaso marë'. ²⁹'Cotio pënëntërinso' co natërinhuë', toconpi. Inaíchín sha'huirapipi. Co manta' onporinhuë'. Co chiminacaso' ya'huërinhuë'. Coni tashinan pëiquë tëranta' po'mocaso' ya'huërinhuë'. ³⁰Ina quëran cotioro'sa' chinotopi tëpacaiso', natantërahuë. Napoaton a'naroáchín a'patëranquën. Cotioro'santa' nani sha'huitërahuë ya'huëranquë paatona' sha'huirapicaiso marë'. Nani huachi," itërin, ninshitatón.

³¹Ina quëran sontaro'saso' natërahua-tona', Paono quëpapi. Tashi' nipirinhuë', Antipatërisë'pa' quëpapi. ³²Tahuëririnquë sontaro'saso' ya'huëpiquë panantapi. Cahuarioquë pa'na'piro'saichín Paono quëpapi. ³³Sisariaquë canconahuatona', quirica hua'an quëtonpi. Paononta' yo'conpi. ³⁴Hua'anso' quirica nontahuaton, itapon: "¿Inso partita' hua'huatëranso'?" itërin. "Sirisia parti hua'huatërahuë," itërin Paonori.

³⁵—Sha'huirapirinënsopita canquihuachina', ya'ipiya natanarahuë, itërin. Ina tosahuaton, sontaro'sa' camairin Paono quëpacaiso marë'.

—Hua'an Irotisë pëinënquë quëparahuatoma', a'paico' ta'ahuachin, itërin.

Hua'an Huirisëquë sha'huirapipiso'

24 ¹A'natërápo tahuëri nanihuachina, corto hua'an chini chiníquën nanantërinso' canquirin,

Ananiasë itopiso'. A'naquën cotio ansiano'sari ca'tanpi. Nonapina'pi hua'aonta' huë'nin, Tirotoro itopiso'. Huirisë ya'huërinquë huë'sahuatona', Paono sha'huirapipi. ²Paono quëntahuachinara, Tirotorori itërin:

—Ipora siniro hua'an, pi'pian nonchinquën natanco. Ma noya quëmaso' hua'anëntërancoi. Noya yonquiaton, na'con catahuanancoi ni'ton, sano ya'huërai. ³Ina marë' ya'ipicoi noya ni'nainquën. "Yosparinquën," itërainquën. Quëmaso' tëhuëchachin chiníquën nanantëran. ⁴Apira pi'pisha yanontaranquën, noya natanco. Co hua'qui' nontaranquënhuë'. ⁵Iso quëmapi Paono itopiso' pa'pi co noyahuë', tënai. Ya'ipi parti paaton, piyapi'sa' nisha nisha ayonquirin. A'chinpachina, cotioro'sa' nino'huipi. Ya'ipi parti naporin. Nisha imarin. Nasarinoro'sa' itopiso' imaton, na'a piyapi'sa' a'chintarin imacaiso marë'. ⁶Yosë chinotopiso pëinta' yatapirin. Nisha piyapi'sa' inaquë ichiya'conin, co inapitaso' ya'conacasohuë' nipirinhuë'. Naporo' quiyari manai. [Quiya coisëquë yaquëpapiraihuë' ana'intacaso marë'. ⁷Capitan hua'an Nisiasëso nipirinhuë', notohuaro' sontaro'sa' quësahuaton manin. Osëretërincoi. ⁸"Noma hua'an ya'huërin'pa' paatoma', sha'huirapico'," itërincoi. Napoaton isëquë huë'nai.] No'tëquën sha'huirapiarai. Quëmari Paono natanquë' inachachin sha'huichinquën, itërin Tirotorori.

⁹Cotioro'sa' huë'pisopitanta' inachachin napotopi. "No'tëquën sha'huitërinquën," itopi. ¹⁰Ina quëran hua'ani imirin quëran tasatërin Paono nontacaso marë'. Napotihuachina, Paonori itërin:

—Na'a pi'ipi siniro hua'an quëma hua'anëntërancoi. Napoaton noya cancantato, nontaranquën. ¹¹I'huamiáchin

Quirosarinquë paantarahuë Yosë chinota'huaso marë'. Shonca cato' tahuërichin nisarin pa'nahuëso'. A'napita natanpatan, inachachin sha'huitarinënquën. Co hua'quiyatërarahuë'. ¹²Yosë chinotopiso pëiquë pa'patora, co insonta' no'huirahuë'. Niyontopiso pëiquënta' noya pa'nahuë. Co cachiquë tëranta' chiniquën a'chinahuë'. Piyapi'sa' niyontonpachinara, co sha'huitërahuë' nino'huicaiso'. ¹³Topinan quëran nonpinapirinaco. Na'con sha'huirapipirinacohuë', ni'nincoso chachinso co ya'huërinhuë'. ¹⁴“Nisha imarin,” topi. Inaíchín no'tëquën nonpi. Tëhuënchachin Quisoso nanamën imarahüë. Nipirinhuë', Yosë no'tëquën chinotërahuë. Shimashonëhuëpita chinotopiso chachin chinotërahuë canta'. Ya'ipi Yosë quiricanën natërahuë. Iráca pënëntërinso', pënëntona'piro'sa' ninshitopiso', inapita yonquirahuë. ¹⁵“Yosë no'tëquën nontërinpoa',” ta'to natërahuë. “A'na tahuëri ya'ipi piyapi'sa' ananpitaantarahuë. Noya piyapi'sa', co noya piyapi'sahuë', ya'ipi ananpitaantarahuë,” ténin Yosë. Ina tahuëri caso' ninarahuë. Isopitanta' ina ninarapi. ¹⁶Napoatan nani tahuëriya Yosë no'tëquën yanatërahuë. Piyapi'santa' co yanonpintërahuë'.

¹⁷Iráca Quirosarinquë ya'huëpirahuë'. Na'a pi'ipi a'na parti pa'nahuë quëran i'huamiáchin inaquë paantarahuë. Sa'ahuaros'a' nosoroato, coriqui quëta'huaso marë' pa'nahuë. Ma'sha Yosë quëta'huaso marënta' pa'nahuë. ¹⁸Iráca pënëntërinso' natëto, Yosë chinotopiso pëiquë ya'conpirahuë', co manta' onporahuë'. Co piyapi'sa' ayontonahuë'. Co ca nohuanto nino'huipihuë'. Inaquë cotioro'sa' Asia parti ya'huëpisopita quënaninaco. ¹⁹Inapita mini isëquë huë'sahuatona', sha'huirapitonacohuë', co huë'pihuë'. ²⁰I'hua cotio hua'ano'sa' niyontonpachinara, amatërinaco. Isopita nataninaco.

Ma'sona onporahuëso' sha'huichinën. ²¹Naporo' isoíchín napotërahuë. “Yosë ananpitaantaripoa' ténahuëso marë' ipora sha'huirapirinaco,” itërahuë, ténin Paono.

²²Ina natanahuaton:

—Noyahua'. Nani natananquën. Capitan hua'an Nisiasë o'mahuachin, iso nanan yonquiantarahuato, sha'huichinquëma', ténin hua'an. Quisoso nanamën a'chinpiso' noya nitotaton, co aquëtë' yanataninhuë'.

²³Ina quëran capitan sha'huitërin: “Paono noya a'paiquë' ama ta'ainsohuë'. Nipirinhuë', ama tonpoquësohuë'. Nipayarinsopita huë'pachina', noya ya'coina'. Ma'sha pahuantohuachin, quëchina',” itërin.

²⁴Hua'quimiáchin quëran Huirisë sa'inë chachin huëantarahuaton, Paono amataantarin. Sa'inso' cotio sanapi, Torosira itopi. Paono huë'pachina, itapon: “Quisocristo imaranso' sha'huitocoi noya nitochii,” itohuachina, “Tëhuënchachin Quisocristo imarahüë. ²⁵Yosë sha'huitërinpoa' noya cancantacaso marë'. Ina catahuarinpoa' co noyahuë' yonquirëhuasopita naniantacaso'. A'na tahuëri coisë pochín nicateon, ya'ipi piyapi'sa' natanarin. Co noyahuë' nipisopita ana'intarin,” ténin Paono. Napotohuachina, hua'an pa'pi pa'yanin. —Nani huachi. Iporaso' paquë'. A'na tahuëri yanontaantahuatënquën, amataantaranquën, itërin.

²⁶“Paono pahuëréaponco picacaso marë' nimara,” ta'ton, hua'qui quëran hua'qui quëran amataantarin nontacaso marë'. Na'aro' Paono nontopirinhuë'. ²⁷Cato' pi'ipi nanihuachina, nisha hua'an ya'coantarin, Porsio Pisto itopiso'. Huirisëso' pipirin huachi. Pipiponahuë', co Paono ocoirinhuë'. “Cotioro'sa' no'huihuachinaco,” ta'ton, co ocoirinhuë'.

**Hua'an Pistoquë
sha'huirapiantapiso'**

25 ¹Nasha hua'an canquirin huachi, Pisto itopiso'. Sisariaquë huëcaton, cara tahuëri i'huatërin. Ina quëran Quirosarinquë pa'nin. ²Inaquë pa'pachina, cotio hua'ano'sa', corto hua'ano'sa', inapitari Paono sha'huirapipi.

³“Quirosarinquë quënantaquë', natanta'ii, topiraihuë',” itopi. Nani chinotopi na'pirahuatona', iraquë tēpacaiso marë'. ⁴Napotopirinahuë', co hua'an nohuantërinhuë'.

“Inca. Co yaquëntarahuë'. Sisariaquë a'pairapi. Co hua'qui quëranhuë' inaquë canta' paantarahuë',” tēnin. ⁵—Napoaton pa'pato, cara'chin hua'anquëma' huëco' pa'ahua', tēnahuë. Paono co noyahuë' nipachin, inaquë sha'huirapico', itërin.

⁶Inaquë shonca tahuëri pochin i'huatantarahuaton, Sisariaquë paantararin. Tahuëririnquë coisë shiranënguë huënsërahuaton, Paono amatërin. ⁷Cotioro'sa' Quirosarin quëran nani o'mapi ni'ton, Paono huë'pachina, ahuanapanirahuatona', na'con sha'huirapipi. Nisha nisha sha'huirapipirinahuë', co ni'ninso chachin ya'huërinhuë'. ⁸Ina quëran Paonori itërin:

—Iraca quëran huarë', sinioro hua'an, noya ninahuë. Co manta' onporahuë'. Moisésë pënëntërinso' cotioro'sari natëhuachinara, co ina marë' no'huirahuë'. Yosë chinotopiso pëinta' co tapirahuë'. Co nisha piyapi ichiya'conahuë'. Noma copirnonta' natërahüë. Co onporonta' piyapi'sa' sha'huitërahüë' ina no'huicaiso'. Topinan quëran sha'huirapirinaco, itërin.

⁹Noya natanpirinhuë', hua'an co nohuantërinhuë' cotioro'sari no'huicaiso' ni'ton, Paono itërin:

—¿Nohuantëran Quirosarinquë paacaso'? Inaquë sha'huirapihuachinën, cari natanpato, sha'huitaranquë'n, itërin.

¹⁰—Co nohuantërahüë'. Quëmaso' Noma copirno acorinquë'n ni'ton, nontaranquë'n. Sha'huirapirinacoso' isëquë anoyatacaso' ya'huërin. Co manta' cotioro'sa' onpotërahüësohuë', nitotëran. ¹¹Tëpatona'pi, copirno no'huina'pi, inapita tēpacaso' ya'huërin. Ina pochinco canta' naporini, tēpainacoso' nohuanchitohüë'. Nipirinhuë', nonpina-pihuachinaco, co cotioro'saquë yocancoso' ya'huërinhuë', tēnahuë. Noma copirno chachin yanontarahüë. Ina nataincoso' ya'huërin, itërin Paonori.

¹²“Noma copirnosos' chini chiniquë'n nanantërin ni'ton, co topinan a'parëhuë',” ta'ton, coisënënpita nontërin. Nani nontohuachina, Paono itantarin:

—Noma copirno chachin yanontëran ni'quëhuarë', ina ya'huërin'pa' a'paaranquë'n, nontonquë', itërin.

Acripa hua'an canquirinso'

¹³Hua'quimiáchin quëran a'na hua'an chiniquë'n nanantërinso' canquirin, Acripa itopiso'. Sisariaquë huë'nin Pisto nicapon. A'na sanapinta' huë'nin, Pirinisa itopiso'. ¹⁴Hua'qui' inaquë yacapatarin ni'ton, Pistori itërin:

—Tashinan pëiquë a'na quëmapi ya'huëarin, Paono itopiso'. Iraca Huirisëri po'morinso'. ¹⁵I'hua Quirosarinquë ya'huasoco, cotio hua'ano'sa', ansiano'sa', inapitari na'con sha'huirapipi. “Chiniquë'n ana'intëquë',” itërinaco. ¹⁶Ina itohuachinacora, cari itapo: “Noma piyapicoi co topinan quëran ana'intëraihuë'. Cato ya'pi ma'sha nionpotohuachinara, cato chachin coisëquë pa'sapi. Sha'huirapihuachina, a'nanta' a'panitacaso' ya'huërin. Ina quëran coisëri noya nitotaton, tēhuëna'pi no'tëquë'n ana'intarin. Ina pochin Noma piyapicoiso' ninai,” itërahüë. ¹⁷Napoaton isëquë huë'pachinara, co

hua'quirahuë'. Tahuëririnquë coisë shiranëinquë huënsërahuato, Paono amatërahuë. ¹⁸Ina quëran cotioro'sari sha'huirapipi. Panca tëhuëmara ni'ton, sha'huirapiapi, topirahuë', co ina pochin sha'huirapihuë'. ¹⁹“Paono co quiya pochin Yosë chinotërinhuë'. Nisha imarin. A'na quëmapi Quisoso itopiso' chiminaponahuë', nani nanopiantarin,” toconin, topi. Inaíchin sha'huirapipi. ²⁰Cotioro'sa' moshapiso' co pi'pisha tëranta' nitotërahuë'. Napoaton Quirosarinquë yaquëpapi-
 rahuë' aquëtë' natanta'huaso marë'. “Inaquë sha'huirapiinën,” itopirahuë', co nohuantërinhuë' ²¹“Noma copirno chachin yanontarahuë. Ina nataincoso' ya'huërin,” tënin. Napoaton tashinan pëiquë po'moantarahuë. Nanitohuato,

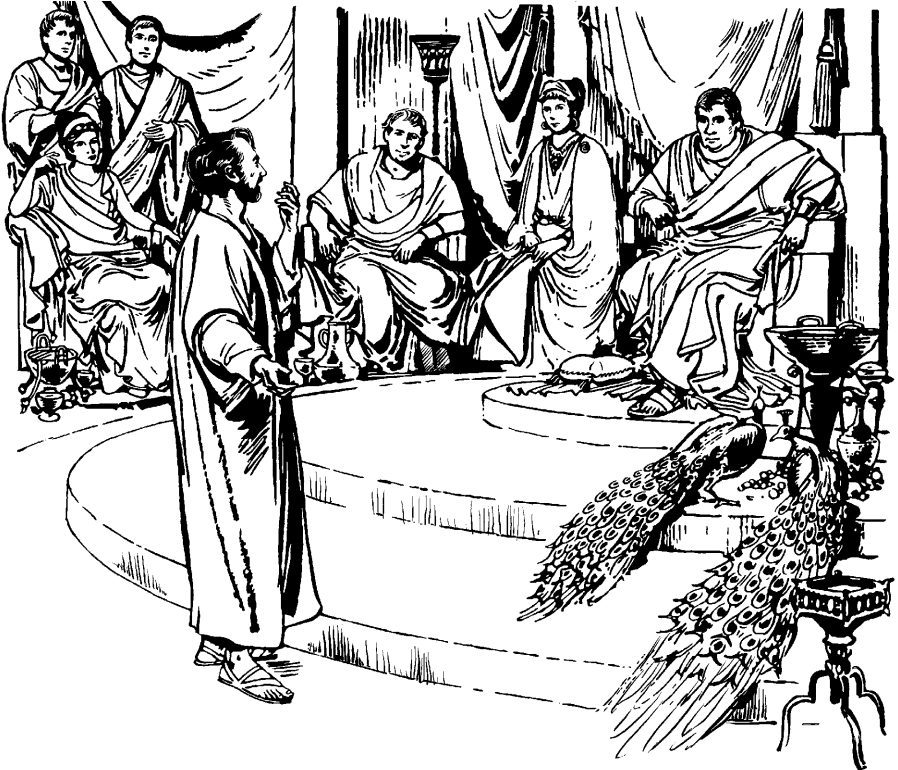
Noma copirno nontacaso marë' a'pa-
 rahuë, tënin Pisto.

²²—Carinta' nata'in, tënin Acripa.

—Noyahua'. Tashiraya chachin nata-
 naran, itërin Pistori.

²³Tahuëririnquë Acripaso' Pirinisarë chachin huë'pi. Noyasha nitaparahuato-
 na', natanacaiso pëiquë ya'conpi. Capitano'sa', ninano' hua'ano'sa', inapitanta' ya'conpi. Naporahuatona', Paononta' amatopi. ²⁴Huë'pachina, Pistori itapon:

—Noya sinioro hua'an huë'nan. Canpitanta' iyaro'sa', noya huë'nama'. Ya'ipinquëma' yanontaranquëma', natanco. Iso quëmapi ni'co'. Ma'sona onpomara. Ya'ipi cotioro'sari no'huipi. Quirosarinquë sha'huirapipi, isëquënta huëcatona', sha'huirapipi, chiniquën

nonapitona'. "Co noya quëmapihuë'. Atëpatëquë'," itërinaco. ²⁵Natanpirahuë', co manta' onporinhuë'. Co tëpacaso' ya'huërinhuë', tënahüë. "Noma copirno chachin yanontarahüë," itë-rincoso marë' inaquë yaa'papurahuë', co nanitërahuë' topinan a'paca'huaso'. ²⁶Quiricanta' yaa'papurahuë'. Co nitotërahuë' ma'sona onporinso' ninshita'huaso'. "¿Ma'ta' Noma copirno ichi?" ta'to, Paono amatërahuë natanamaso marë'. Quëmarinta', siniro hua'an, noya natantariquë'. Nani natanpatan, catahuaco ninshichi, topirahuë'. ²⁷Co topinan a'pacaso' ya'huërinhuë'. Ma'sona onporinso' ninshitahuato sha'huirapicaso' ya'huërin, tënahüë, itërin.

**Hua'an Acriparinta'
Paono nataninso'**

26 ¹Ina quëran hua'an Acripari Paono itapon:
—Inta noniquë nipachin. Ma'sona onporanso' sha'huitocoi pa'poyainquën, itërin.

Itohuachina, Paonori anquithuaton, itapon: ²"Noya siniro hua'anpa', noya cancantato, nonchinquën natanco. Cotioro'sa' nani na'con sha'huirapirinaco ni'ton, cari no'tëquën sha'huitaranquën. ³Quëmaso' cotioro'sa' a'chininso' noyá nitotëran. Nisha nisha inachintopiso' ya'lipiya nitotëran. Ama no'huitatonhuë', noya natanco.

**Co'huara imashatëraponhuë',
Paono naporinso'**

⁴Hua'huatapo quëran huarë' ya'huërahuëso', Quirosarinquënta' ya'huërahuëso', inapita ya'lipi cotioro'sa' nitotopi. ⁵Caso' Parisioco. Quiyaso' cotioro'sa' imapiso', no'të no'tëquën natërai. Ya'lipi cotioro'sa' nitotopi. Nohuantopi naporini, inachachin sha'huichitënënuquënhuë'.

⁶⁻⁷Íraca shimashonënpoapita nontaton, Yosëri itërin: 'A'na tahuëri nicha'ësaranquëma', nanpimiatarama', itërin. Ya'lipi cotioro'sa' ina ninapi, shonca cato' huënton chachin ninarapi. Nani tahuëri tashirë chachin ina chinotatona', naporapi. Canta' ina ninarahuë. Ina marë' siniro hua'an, cotio hua'ano'sa' sha'huirapirinaco. ⁸A'na tahuëri Yosë ananpitaantarinpoa', tënai. ¿Onpoatomata' canpitaso' co ina yanatëramahuë? tënahüë.

**Paonori Quisoso imapisopita
aparisitërinso'**

⁹Canta' íraca co Quisoso Nasaritoquë ya'huërinso' imarahuë'. Ina imapisopitanta' no'huirahuë. Aparisita'huaso' ya'huërin, topirahuë'. ¹⁰Quirosarinquë ya'huasoco, Quisoso imapisopita tashinan pëiquë po'morahuë. Cotio hua'ano'sa' nanan quëtërinaco po'moa'huaso marë'. Yatëpahuachinara, carinta': 'Tëpaco', itërahuë. ¹¹Niyontonpiso pëiro'saquë ya'conahuato, na'aro' aparisitërahuë. Quisoso a'pocaiso marë' naporahuë. Chiniquën no'huito, nisha piyapi'sa' ya'huëpiquë huarë' paato, aparisitërahuë.

**Paono ya'nan imarinso'
(Hechos 9.1-19; 22.6-16)**

¹²A'na tahuëri cotio hua'ano'sa' nanan quëtërinaco Tamascoquë paca'huaso marë'. Quisoso imapisopita maca'huaso marë' pa'sapirahuë', ¹³camotëchin iratërasoco, inápa quëran chiniquën a'pintimarincoi. Pi'li quëran chini chiniquën a'pintërincoi. Huënaráchin huënaráchin ni'nahuë. Ca'tanincosopitanta' ni'pi. ¹⁴Ya'lipicoi no'paquë anotasocoi, Quisoso nontërinco. Cotio nananquë nontërinco, natanahuë. 'Saono, Saono, ¿onpoatonta' aparisitaranco? Ni'quë'.

Cahuario yaa'pahuatëra, nara'huaya inëshin ninqüë ohuanë'. Cahuariori no'huitaton to'tahuachina, aquë aquëtë' iquitërin. Inapochachin quëmanta' no'huiranco ni'ton, aquë aquëtë' co noyahuë' cancantaran,' itërinco. ¹⁵¿Inquënta' quëmaso' Sinioro?' itërahuë. 'Ca Quisosoco, aparisitarancoso'. ¹⁶Iporaso nipirinhüë' huaniquë'. Nani acoranquën piyapi'sa' sha'huitamaso marë'. Nani ni'nanco. A'na tahuëri nohuantërahuëso' a'notaranquën. Ya'ipi sha'huiráquë'. ¹⁷Cotioro'sa' yatëpahua-chinënquën, nicha'ësarinquën. Nisha piyapi'sa' ya'huëpiquë a'paaranquën. Inapitanta' yatëpahuachinënquën, nicha'ësarinquën. ¹⁸Nisha piyapi'santa' a'chintëquë' nanamëhuë nitochina'. Somaraya pochin cancantatona', co nohuitërinacohüë'. Nanamëhuë a'chintohuatan, nohuitarinaco. Iporaso' tashi pochin cancantopi. Nohuitoahuachinaco, tahuëri pochin cancantapi. Iporaso' sopai hua'ani camaihuachina, natëpi. A'na tahuëriso' Yosë natërapí. Natëtonaco, imapachinaco, oshanëna' Yosëri inquitarin. Ya'ipi natërinacosopita nasha cancan quëtarahuë. Yosë piyapinënpita chachin nisapi,' itërinco.

Paonori natërinso'

¹⁹Napoaton, sinioro hua'an, Quisoso inápa quëran ya'notimarinco ni'ton, a'naroáchin imarahuë. Ya'ipi sha'huithuachincora, no'tëquën natërahuë. ²⁰Tamascoquë ya'huëpiso'ton sha'huitërahuë. Ina quëran Quirosarinquënta' sha'huiantarahuë. Ya'ipi Cotia partinta' inachachin sha'huiantarahuë. Nisha piyapi'santa' a'chintërahuë. 'Co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', Yosë chachin tahuëreäantaco'. Tëhuëenchachin imapatama', noya nisarama', itërahuë. ²¹Ina marë' cotioro'sa'

no'huirinaco. Yosë chinotopiso pëiquë masahuatonaco, yatëpapirinacohüë', ²²Yosëso' catahuarinco, cha'ërahuë. Napoaton ipora huanta' natërahuë. Ya'ipi piyapi'sa' hua'ano'sa quëran huarë' sha'huitarahuë. Moisësë, pënëntona'piro'sa', inapita ninopiso chachin a'chinarahuë: ²³Yosë nohuanton, Cristo chiminapon. Chiminaponahuë', Yosëri ananpitaantarin. Ina'ton nantantarin. Ina quëran a'chintapon tahuëri pochin cancantacaiso marë'. Co cotioro'saráchin nicha'ësarinhüë'. Nisha piyapi'santa' nicha'ësarín, topi ninshitatona', ténin.

Hua'aonta' imacaso' Paono nohuantërinso'

²⁴Ina pochin nontahuachina, Pistori chiniquën itërin:

—¡Paono, quëmaso' hua'yantëran! Na'con quirica nontaton hua'yantëran, itërin.

²⁵—Co'chi sinioro hua'an hua'yantërahuë' paya. No'tëquën nonahuë. Sano yonquiato, nontaranquëma'. ²⁶Ya'ipi sha'huitëranquëmaso' hua'an Acripa nani nitotërin. Co po'oana quëran napopihuë'. Ya'ipi piyapi nitotopi. Inanta' nani natantërin. Napoaton co të'huathuë', ina nontarahuë. ²⁷¿Quëmanta' sinioro hua'an, pënëntona'piro'sa' ninshitopiso' natëran pa'? Natëran ténahuë caso', itërin Paonori.

²⁸—Pi'pian nontopirancohüë' a'naromarëáchin quëma pochin canta' Cristo ima'i, ¿topiranhuë' ti? itërin Acripari.

²⁹—Pa'pi nohuantërahuë ca pochachin nicamaso'. Ya'ipinquëma' natanamacosopita ca pochachin nicacamaso' nohuantopirahuë'. Catinaquëachin tonpoinëmaso' co nohuantërahuë'. A'naroáchin imarama naporini, noya niitonhuë'. Hua'qui quëran imapatamanta', noya chachin niitonhuë', itërin Paonori.

³⁰Ina natanahuaton, hua'an huanirin. Pisto, Pirinisa, ya'ipi inaquë huënsë-pisopitarë chachin huanipi. ³¹Pipirahuatona', inahuara capini ninontopi.

—Iso quëmapi co manta' onporinhuë'. Co tëpacaso' ya'huërinhuë'. Co tashinan pëiquë tëranta' po'mocaso' ya'huërinhuë', nitopi.

³²Ina quëran Acripari Pisto nontaton itapon:

Co Noma copirno chachin nontapon yapa'ninhuë' naporini, ocoicaso' ya'huë'itonhuë', itërin.

Nomaquë Paono a'papiso'

27 ¹Ina quëran Pisto yaa'parincoi. A'napita apiro'santa' yaa'parin. Noma copirno Itaria parti ya'huërin ni'ton, Noma sontaro'sa' capitan Orio itopiso' nontërin inatohua' quëpacaiso marë'. “Paono, apiro'sa', inapita quëpaco',” itohuachina, “Noyahua'. Quëpa'i nipachin,” tënin. ²Inaquë panca nancha ya'huërin, Atramitio quëran huë'ninso'. Asia parti yapa'sarin. A'naya a'naya ninanoquë yachinpirinso'. Inaquë ya'conahuato, pipirai. Aristarconta' ca'tanincoi. Inaso' Tisaronicaquë ya'huërin, Masionia parti nininso'. ³Tahuëririnquë Sitonquë nonshirai. Inaquë Paono nosoroaton, capitani itërin: “Nipayaransopita ya'huërinquë yapa'patan, noya paquë',” itërin. Pa'patoira, pahuantërincoisopita quëtërinaco. ⁴Ina quëran pipirahuato, Chipriquë canconai. Ihuan niquëran pitarincoi ni'ton, coninan pa'tërai. ⁵Ina quëran Sirisia parti, Panpiria parti, inapita pirayan na'huërai. Inapoato, Nisia parti canconai. Miraquë nonshiconai.

⁶Inaquë capitan a'na nancha quënanin, Aricantria quëran huë'ninso'. Itaria parti yapa'sarin ni'ton, inaquë ichiya'conincoi.

Panca nancha inaso'. ⁷Pipirahuato, sacai' pa'nai. Oshaquëran paato, na'a tahuëri quëran Quintoquë canconai. Ihuan nacapiato, panca so'ton Crita itopiso' tahuitonai. Sarmona ya'cariya pa'nai. ⁸Inaquë yonsai' pa'tërai. Sacai' pa'sahuato, Noya Nonshinano'sa' itopiquë canconai. Ya'cariya a'na ninano' ya'huërin. Nasia itopiso'.

⁹Hua'quirai ni'toi, o'napi tahuëri'sa' naniriarin. Naporo quëran huarë' huëhuëpiro' marë pa'tacaso'. Napoaton Paonori itapon:

¹⁰—Ama siniororo'sa' pa'ahuasohuë', ma'sha onpohuatëhua', tënhuë. Pa'patëhua', nancha tapiarëhua'. Ma'sharo'santa' a'paitarihua'. Piyapinpoanta' chimiihochináchin, itërin.

¹¹Capitanso nipirinhuë' co natëtërinhuë'. Nancha hua'anën, nancha quëpana'pi, inapita manorapi: “Pa'ahua',” itohuachinara, “Noyahua', pa'ahua' nipa-chin,” tënin capitan. ¹²“Iso nonshinanquë co noyahue' o'napi na'huëanatacaso'. Pinisiquë tëranta' canconamarëhua'. Inaquë o'napi na'huëanatahua',” topi. Napoaton manorapi. Pinisiso' Crita parti ya'huërin. Nonshinanën quëran pi'i pipirinso parti notëërin.

Panca ihuani maninso'

¹³Ihuan ahuënan quëran huisohuan-tahuachina, “Iporaso' noya pacacaso',” topachinara, pipirai. Crita yonsai' pa'tërai. Noya pa'sapiraihuë', ¹⁴shiarahuaton, panca ihuan manincoi. Pi'i pipirinso parti quëran huëcaponahuë', norti parti amasha yonsanin. ¹⁵Chiniquë mapachincoira, co nanitërai huë' no'tëca'huaiso'. Ihuansa' topinan quëpacincoi. ¹⁶Marë huancoanai' so'ton ya'huërin, Caota itopiso'. Co pancanayahue'. Inataquëchin co ihuan chiniquë pa'ninhuë' ni'ton, ina yonsan yoranai.

Ina pa'tasocoi, sacai' niponahuè!, poti quèparaiso' a'sonai ama ihuani oshitécaso marèhuè!. ¹⁷Ohuararahuatona!, nanchaquè po'mopi. Ina quèran caporinquè nancha so'quètopi ama ya'quirapicaso marèhuè!. Ina ya'cariya panca sa'mairo' ya'huèrin. Inotèrachin ninin, Sirti itopiso!. Nohuitatona!, ama inaquè pacacaso marèhuè! panca nè'mètè! ótènpiso!, a'pamapi. Inapotohuachinara, ihuansa! topinan quèpaconincoi. ¹⁸Tahuèririnquè co'sacairi chiníquèn ayanson yanpontárin. Chiníquèn ihuai' ni'ton, pè'pètoro'sa! quèpapiso! inquitopi. ¹⁹Ina tashiraya nancha ma'shanènpitanta! inquitopi. ²⁰Ina quèran na'a tahuèri co pi'i quènanaihuè!. Tayoranta! co ya'norinhuè!. Intohuaso! quèparincoi nimara. Co nitotèraihuè!. Chiníquèn ihuantarin ni'ton: “Tèhuèenchachin chimiitarihua!; co cha'èsarihuahuè!,” topiraihuè!.

²¹Nani hua'qui! co coshatèraihuè!. Chiníquèn ihuan manincoi ni'ton, co nanitèraihuè!. Co huachi chiniraihuè!. Paonosol' huancánachin huanirahuaton, itapon:

—Natanco iyaro'sa! no'tèquèn sha'huichinquèma!. Ni'co!. Critaquè quèparitacaso marè! sha'huitopiranguèmahuè!, co natèramacohuè! ni'ton, huè'nèhua!. Co huè'nèhuahuè! naporini, co ma'sha onpo'itèrihuahuè!. Co ma'sha aya'itonhuè!. ²²Iporaso nipirinhuè! chiníquèn cancantoco!. Co inquènpoa tèranta! chimiitarihuhuè!. Nanchasáchin ayatarihua!. ²³Caso! Yosè natèrahuè!. Inasáchin imarahuè. Ina nohuanton, achin tashi! anquèninèn ya'notimarinco. ²⁴Ya'notimarahuatonco, itèrinco: “Ama Paono tè'huaquèsohuè!. Co chimiitaranhuè!. Yosè nohuanton, a'na tahuèri Noma copirno ya'huèrin'pa! cansaran copirno chachin nontamaso marè!.

Yosè nontèran ni'ton, ya'ipi nanchaquè nisaramasopita nanpiarama!. Co a'nananquèma tèranta! chiminapomahuè!,” itèrinco anquèni. ²⁵Napoaton iyaro'sa! chiníquèn cancantoco!. Tèhuèenchachin Yosè natèrahuè. Co inaso! nonpintèrinpoahuè!. Sha'huitèrincooso chachin co a'nayanpoa tèranta! chimiitarihuhuè!. ²⁶Nipirinhuè!, a'na so'tonquè ihuai! tè'yatarinpoa!, itèrincoi Paono.

²⁷Nani cato! simana nanirihuaso!, Atriatico marèquè yanponarai. Ipora huantal' ihuai! quèparárincoi. Yono tashi pochin nisahuaso!: “No'pa! ya'cariarèhua!,” topi nancha quèpana'piro'sa!. ²⁸Napoaton caporin quèran tantiarin. “Cara shonca saota mitro anpotèrinso!,” ténin. Amashamiachin pa'sahuatoi, inapochachin tantiantarin. “Cato shonca canchisè mitroíchin anpotèrinso!,” ténin. ²⁹“Na'píquè ya'parapihuatèhua!,” ta'tona!, huanconèn quèran catapini hua'na moto! tè'yaitopi ama pacacaso marèhuè!. “¿Onporohuarècha tahuèrirè'poya?” ta'tona!, moshatopi. ³⁰Nancha quèpana'piro'saso nipirinhuè! yata'ananpitonaco!: “Hui'nimotèn quèran a'na hua'na moto! tè'yaitahua!,” niitatona!, ta'acaiso marè! poti i'què yatè'yatantapi. ³¹Napohuachinara, Paonori nicaton, capitán, sontaro'sa!, inapita itapon:

—Isopita ta'ahuachina!, co canpitanta! cha'èpomahuè!, itèrin.

³²Napotohuachina, sontaro'saso! manorahuatona!, caporin nishitètopi. Inapotohuachinara, poti i'què anotèrin huachi.

³³Tahuèri ya'caritohuachina, Paono itantarincoi:

—Iporaso!, iyaro'sa!, nani cato! simana pa'yanatoma!, co coshatèramahuè!.

³⁴Napoaton coshatoco huachi chiniamaquèma!. Co chimiitarihuhuè!. Co manta! onpoarihuahuè!, itèrincoi.

³⁵Itahuatoncoi, pan manin. Ya'ipiya ni'tërantapaiquë, Yosë nontërin. “Yospa-rinquën Tata Yosë,” itahuaton, së'panin. Ina quëran coshatarin. ³⁶Napohuachina, ya'ipicoi chiniquën cancantatoi, coshatërai. ³⁷Cato pasa canchisë shonca saotaya'picoi nanchaquë ya'huërai. ³⁸Nani ya'ipiya natëhuachinara, trico quëparaiso' inquitopi. Inapotohuachinara, nancha niotëintarin.

Nancha quëran cha'ëpiso'

³⁹Tahuërihuachina, no'pa' quënanpirinahuë', co nohuitopihuë'. Coninancuë inotë' quënanpi. “Nanitohuatëhua', paso' inotëquë chinpia'ahua',” nitopi. ⁴⁰Napoaton hua'na moto' nishitëtatona', i'quë a'paitopi huachi. Naporo chachin no'soratën i'shiritopi. Ina quëran hui'nin

quëran panca në'mëtë' inapaquë pë'tënpi. Ihuan quëpahuachincoira, inotëquë pa'sarai. ⁴¹Pa'sapiraihuë', sa'mairo' ni'ton, hui'nin quëran ya'tararin. Co huachi yapa'ninhuë'. Huanconën quëran co'sacairi chiniquën opotaton, nipaatërin huachi.

⁴²“Huëco' apiro'sa' tëpa'ahua', yonaton' ta'ahuachina',” topi sontaro'sa'. ⁴³Capitanso nipirinuë' nohuanterin Paono cha'ëcaso'. Napoaton “Ama tëpacosohuë'. Ya'ipinpoa' pa'ahua'. Nitoyonpatama', canpita'ton niitatoma', yonsaiquë paco'. ⁴⁴Ina quëran a'naquëmanta' nontë' së'quërahuatoma', yonsaiquë paco'. Capa nontë' nipachin, nancha ma'shanënpitaquë tëranta' së'quërahuatoma', paco huachi,” itërin capitani. Naporahuatoi, cha'ërai. Ya'ipicoi yonsaiquë canconai.

Paono Martaquë naporinso'

28 ¹Ya'ipicoi cha'ërahuatoi, no'paquë nonshiconai. Ya'huëhuano'sa natanato: "¿Ma'ninta' iso parti?" itohuatëira, "Marta," itopi, itërinacoi. ²Ya'huëhuano'sa' noya nosororinacoi. O'natatoi, sëhuënai ni'ton, a'pëtopi. "Huëco' napëntiico'," itërinacoi. ³Paono ihuë masahuaton pëncuë acoapirihuë', ya'huan pipirahuaton quëtëimirarin. ⁴Naquëimirarinso', ya'huëhuano'sari ni'pi. "Iso quëmapi tëpatona'pi ipora. Napoaton yosëro'sa' nohuanton, ma'sha onpoarin i'huëretacaso marë'. Marë quëran cha'ëponahuë', chimianin," nitopi.

⁵Paonoso nipirihuë' imirin pa'tanahuaton, ya'huan pëncuë të'yatërin. Co manta' onporinhuë'.

⁶"Apira pomatarin. A'naroáchin anotahuaton, chiminapon," tëcatona' hua'qui' ni'sapirihuë', co manta' onporinhuë'. Napoaton "Co ipora tëpatona'pihuë'. Yosë pochin niponahuë', piyapi taramara," nitopi.

⁷Ina ya'cariya a'na hua'an ya'huërin, Popirio itopiso'. Noya quëmapi ni'ton,

pëinënquë ahuë'tëterincoi. Noya nontërincoi. Cara tahuëri cosharo' quëtërincoi. ⁸Pa'pinso nipirihuë' chiniquën caniorin. Apira apira saporin. Nani hua'qui' ch'ichirárin. Paonori nicapon pa'nin. Së'huamotorahuaton Yosë nontohuachina, a'naroáchin noyatërin. ⁹Napohuachina, na'a cania'piro'sa' huë'pi. Inapitanta' anoyatërin. ¹⁰Ina marë' nóya ni'ninacoi. Naporahuaton, ma'sha nicanarinacoi. Hua'qui' inaquë ya'huërai. Yapa'patëira, pahuantërincoiso' quëtërinacoi.

Nomaquë canconinso'

¹¹Nani cara yoqui nisahuaso', yapa'nai huachi. Inaquë nisha nancha ya'huërin. Aricantria quëran huë'pirinhuë', inatohua' o'napi na'huëanatërin. Ina hui'nin motënquë catopia'hua mamanshiro'sa' ya'huërin. Castoro, Porosi inapita itopiso'. ¹²Inaquë ya'conahuato, paantarai. Siracosaquë nonshirahuato, cara tahuëri inaquë i'huatërai. ¹³Ina quëran yonsai' pa'tahuato, Niquioquë canconai. Tahuëririnquë pinëhuëi parti quëran ihuan huë'sahuaton, quëparincoi. Cato' tahuëri quëran Potioriquë canconpatëira, nonshirai. ¹⁴Inaquë imapisopita quënanconai. "Huëco' ni'quicoi," itohuachinacoira, inaquë a'na simana yacaparai. Naporahuato, Nomaquë ya'caritërai huachi. ¹⁵Ya'caritohuatëira, Quisoso imapisopita inaquë ya'huëpiso' natantahuatona', huë'pi. "Apio niyontonpiso," itopiquë a'naquën nacapirai. Naporahuaton, Tres Tapinasëquë canconpatëira, a'napitanta' quënancoantarai. Imasapi anta' ni'ton, nacapiaponacoi huë'pi. Inapita Paono quënanahuaton, Yosë nontërin: "Yosparinquën," itërin. Naporahuaton, chiniquën cancantërin. ¹⁶Ina quëran Nomaquë chachin canconai. Capitanso'

pa'sahuaton, prisoro'sa' quëparin tashinan pëiquë po'mocaiso marë'. Paonoso nipirinhüë' co inaquë po'mopihüë'. “Nohuantohuatan, quëmaora ya'huëquë',” itopi. Napoaton a'na pëiquë ya'huërin. Nipirinhüë', a'na sontarori a'pairarin ama ta'acaso marëhuë'.

Nomaquë Paono pënëntërinso'

¹⁷Cara tahuëri quëran cotio hua'ano'sa' amatërin. Inaquë huë'pachinara, Paonori itërin:

—Nani iyaro'sa' isëquë huë'nahuë. Pi'pian nonchinquëma', ta'to, amatëranquëma' huë'nama'. Topinan quëran iyaro'sa' sha'huirapirinaco. Canta' cotio quëmapico ni'to, co a'napita cotioro'sa' no'huirahuë'. Shimashonënpoapita napopiso' yonquiato, co pinorahuë'. Nipirinhüë', Quirosarinquë pa'patora, maninaco. Masahuatonaco, Noma hua'a-no'saquë yo'coninaco ana'intinacoso marë'. ¹⁸Hua'ano'sa' natanahuatonaco, “Co manta' onporinhüë' ni'ton, co tëpacaso' ya'huërinhuë'. Ocoi'i,” topi. ¹⁹Cotioro'saso nipirinhüë' co nohuan-topihüë'. Napoaton “Noma copirno chachin yanontërahuë,” itërahuë. Co yaocoirinacohüë' ni'ton, isëquë huarë' huëca'huaso' ya'huërin. Co cotioro'sa' sha'huirapica'huaso marë' huë'nahuë. Co no'huirahuë'. ²⁰Napoaton amatëranquëma'. Yanohuitëranquëma'. Huëco' ninontahua'. Ya'ipi israiro'sanpoa' ninarëhuaso marë' catinaquë tonpoimiratërinaco, itërin.

²¹—Co'chi iyasha manta' nitotëraihüë' quiyaso paya. Cotia parti ya'huëpisopita co quirica a'patiirinacoihuë'. Huë'pachinaranta', co a'naya tëranta' nonapirinenquënhüë'. ²²Nipirinhüë', yanatanainquë. “Quisoso imapisopita co noyahuë',” topi natantërai. Ya'ipi parti napopi. Napoaton sha'huitocoi.

¿Ma'ta' quëma a'chinan? ²³A'na tahuëri huënantahuato, sha'huitocoi nito-chii, itopi.

—Noya iyaro'sapa'. Naporo' tahuëri huënantaco' ya'lipinquëma' sha'huichinquëma', itohuachina, pa'pi. Ina quëran tahuëri nanihuachina, na'aya'pi huë'pi. Paono ya'huërinquë niyontonpi natanacaiso marë'. Tashiramiachin huë'pi. Huë'pachinara, Paonori a'chintárin.

—Yosë yahua'anëntërinpoa'. Na'con nohuantërin huëntonënuquë chachin aya'coinpoaso'. Ina marë' hui'nin a'paimarin. Inaso' Quisoso itopi. Quiricanën quëran ina na'con ninopi. Moisésë pënëntërinso' ninshitaton, ninorin. Pënëntona'piro'santa' ninopi, itërin. Quiricanën quëran na'con a'chintërin. A'chintaton, chiniquën pënënin Quisoso natëcaiso marë'. A'chintochináchin i'huatërin. ²⁴Natanahuatoná', a'naquën natëpi. A'naquënso nipirinhüë' co natëpihuë'. ²⁵Nisha nisha yonquiato, yapipipi. Yapipihuachinara, Paonori itaantarín:

—Ma no'tëquën iyaro'sa' Ispirito Santori nontërin shimashonënpoa' pënënacaso marë'. Ina nohuanton, Isaiasë ninshitaton, naporin:

²⁶“Paaton, piyapi'sa' sha'huitonquë':

‘Natanapomarahuë', co natëtaramahüë'.

Nicapomarahuënta', co tëhuëncachin quënanaramahuë', itëquë'.

²⁷Isopita piyapi'sa' co natantochináchinhüë' cancantopi.

Në'huëya pochin cancantatona', co yanatantopihüë'.

Tanshirinso pochin cancantatona', co yaquënanpihuë'.

Noya ni'pi naporini, quënantonahuë'.

Noya natanpi naporini, canca-
 nëna quëran natëchitonahuë'.
 Co noyahuë' yonquipsisopita nanian-
 tatona' imarinaco naporini,
 anoyacancanchitohuë', itërin
 Yosëri," ténin.

²⁸Napoaton sha'huichinquëma' nitotoco'.
 Yosëri nisha piyapi'sa' nani sha'huitërin
 cancanëna' anoyatacaso marë'. Inapitaso'
 natërapí, ténin Paono. [²⁹Ina itohuachina,
 nisha nisha ninontahuatona', pipipi.]

³⁰Ina quëran cato' pi'ipi Paono inaquë
 ya'huërin. A'nantërinso' pëiquë ya'huë-
 huachina, na'a piyapi'sari nicapona'
 huë'pi. Huë'pachinara, noya nontërin.

³¹"Yosë hua'anëntërinquë ya'conco'
 canpitanta'," itërin. Sinioro Quisocristo
 naporinso' a'chintárin. Co të'huaton-
 huë', na'con a'chinin. A'chinpírinhuë',
 co insoari tëranta' atonírinhuë' ni'ton,
 Quisoso nanamën nahuinin. Nani
 ninshítëranquën huachi.